

**Očekávaný
ekonomický vývoj
v roce 2018**

září 2017

© **Českomoravská konfederace odborových svazů**
nám. Winstona Churchilla 2
130 00 Praha 3
e-mail: fassmann.martin@cmkos.cz

ISBN: 978-8086846-65-2

sondy, s. r. o.

Praha 2017

Obsah

Úvod	5
Stanovisko ČMKOS k návrhu státního rozpočtu na rok 2018 a prognóza ekonomického vývoje v roce 2018	
<i>Martin Fassmann, Jaroslav Ungerman</i>	7
Vývoj míry inflace v roce 2017 a její prognóza na rok 2018	
<i>Tomáš Pavelka, Martin Fassmann</i>	25
Programy politických stran pro volby do PS PČR z pohledu základních programových cílů ČMKOS	
<i>Martin Fassmann</i>	53
Je pro odbory sdílená ekonomika spíše šancí, nebo rizikem?	
<i>Jaroslav Šulc</i>	63
Lithium jako nový Klondike?	
<i>Jaroslav Ungerman</i>	77

Úvod

Vážení čtenáři,

dostává se vám do rukou druhé číslo Pohledů 2017, které jsme načasovali tak, abychom vám před volbami poskytli komplexní analýzu volebních programů. ČMKOS tradičně před každými parlamentními volbami hodnotí programy politických stran z pohledu postavení zaměstnance. Tentokrát se autor Martin Fassmann pokusil i o propočty dopadů volebních slibů na státní rozpočet. Tento zcela ojedinělý odhad poskytuje velmi zajímavou kvantifikaci, jak nebezpečné mohou být zdánlivé výhody slibované voličům – zaměstnancům.

Celé číslo je sestaveno z analýz souvisejících s očekávaným vývojem v roce 2018. Nechybí odhad inflace, stanovisko ČMKOS k návrhu státního rozpočtu a prognóza ekonomického vývoje v příštím roce. Najdete v něm i postoj ČMKOS ke sdílené ekonomice a seriózní sondu Jaroslava Ungermana do problematiky kolem nových ložisek lithia v ČR, které vyvolávají velké neopodstatněné spekulace.

Josef Středula, předseda ČMKOS

Stanovisko ČMKOS k návrhu státního rozpočtu na rok 2018 a prognóza ekonomického vývoje v roce 2018 (pro jednání RHSD dne 18. září 2017)¹⁾

Martin Fassmann, Jaroslav Ungerma

A. Stručný popis materiálu

Ministerstvo financí na základě usnesení vlády ze dne 14. června 2017 č. 442 zpracovalo na jednání vlády návrh zákona o státním rozpočtu České republiky na rok 2018 včetně rozpočtové dokumentace. Součástí dokumentace je i „Návrh střednědobých výdajových rámců na léta 2018 a 2019“ a „Návrh střednědobého výhledu státního rozpočtu na léta 2019 a 2020“.

Souhrnné údaje bilance státního rozpočtu v letech 2014 až 2018

ukazatel	skutečnost 2014	skutečnost 2015	skutečnost 2016	schválený rozpočet 2017	návrh 2018	index 2018/2017	rozíl 2018-2017
	1	2	3	4	5	$\sigma=5/4$	$\tau=5-4$
příjmy státního rozpočtu	1 133,8	1 234,5	1 281,6	1 249,3	1 302,3	104,2	53,0
výdaje státního rozpočtu	1 211,6	1 297,3	1 219,8	1 309,3	1 352,3	103,3	43,0
saldo státního rozpočtu	-77,8	-62,8	61,8	-60,0	-50,0	83,3	10,0

Výchozím podkladem pro zpracování návrhu rozpočtu na rok 2018 byly návrhy rozpočtů kapitol státního rozpočtu předložené správci kapitol Ministerstvu financí ČR do 31. července 2017 a následná jednání s představiteli kapitol. Správci kapitol rozpracovali rozpočtové limity do podrobné struktury rozpočtu příjmů a výdajů. Souhrnné údaje bilance státního rozpočtu na rok 2017 a porovnání zapracovaných změn jsou uvedeny v následující tabulce.

¹⁾ Jedná se o stanovisko ČMKOS k 8. září 2017. Dne 11. září 2017 se vládní koalice dohodla na realizaci nárůstu platů pro rok 2018 ve variantě „15 %, 10 % od listopadu“. Bylo to umožněno aktuálním zvýšením odhadu růstu HDP a tím i příjmů státního rozpočtu o dalších 10 miliard Kč.

účastatel	návrh státního rozpočtu na rok 2018 rozpis po jednání vlády 14.6.2017 vč. EU a FM ^{*)}	změny				návrh státního rozpočtu na rok 2018 po změnách vč. EU a FM ^{*)}	rozdíl
		zprášené prostředky EU a FM	daňové příjmy	pojistné	ostatní změny		
příjmy státního rozpočtu	1 292,1	-0,1	10,0	6,2	-5,9	1 302,3	10,2
výdaje státního rozpočtu	1 342,1	-0,1	0,0	0,0	10,3	1 352,3	10,2
saldo státního rozpočtu	-50,0	0,0	10,0	6,2	-16,2	-50,0	0,0

*) včetně účetních operací v rámci Programu rozvoje venkova

+) včetně účetních operací v rámci Programu rozvoje venkova

Do předloženého návrhu státního rozpočtu na rok 2018 byly promítnuty zejména následující změny:

- aktualizace daňových příjmů a příjmů z pojistného na sociální zabezpečení podle červencové makroekonomické predikce,
- posílení výdajů rozpočtových kapitol.

Ministerstvo financí ČR předpokládá, že návrh státního rozpočtu ČR na rok 2018 a střednědobý výhled na léta 2019 a 2020 budou upraveny podle výsledků jednání vlády ČR včetně doladění vnitřní konzistence, vazeb a metodické správnosti rozpočtů kapitol a dalších příloh rozpočtové dokumentace. Po schválení materiálu vládou bude návrh zákona o státním rozpočtu ČR na rok 2018 předložen k projednání Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR.

Návrh státního rozpočtu na rok 2018 a střednědobý výhled státního rozpočtu na léta 2019 a 2020 zabezpečují, že saldo sektoru vládních institucí bylo i nadále v přebytku přes 1 % ročně (1,3) (metodika ESA 2010). Strukturální deficit vládního sektoru činí +0,7% HDP v roce 2017 a v roce 2018 se předpokládá +0,6 % HDP ročně. Tím se vysoce „podstřeluje“ limit střednědobého rozpočtového cíle, který odpovídá strukturálnímu saldu v rozsahu -1 % HDP.

B. Stanovisko

1. Celkový pohled na návrh státního rozpočtu na rok 2018

a) Vlastní návrh rozpočtu v sobě shrnuje dosavadní **stav koaliční diskuse o rozpočtu na rok 2018**. Kvantifikace rozpočtu byla provedena na bázi nové červencové makroekonomické prognózy MF ČR. Ta je oproti dříve používané dubnové prognóze HDP vyšší:

- pro rok 2017 vyšší o 0,9 % (4,6 % růstu proti 3,7 % nominálního růstu HDP z dubna),
- pro rok 2018 vyšší o 0,4 % (4,8 % proti 4,4 % nominálního růstu HDP z dubna).

Celkový rozpočtový rámec předkládaného návrhu státního rozpočtu (vč. EU a FM) je oproti červencové variantě zvýšen na příjmové i výdajové straně o 10,3 mlrd. Kč – jde o zohlednění rychlejšího růstu HDP v letošním a příštím roce. (viz pozn. 1)

Přes tyto úpravy zůstal zachován koalici schválený schodek státního rozpočtu ve výši -50 mld. Kč. (Fakticky tedy došlo k rozšíření rozpočtového rámce oproti červnovému návrhu z titulu rychlejšího předpokládaného růstu ekonomiky v letošním a příštím roce).

b) Jakkoli jsou návrh státního rozpočtu a jeho rozpočtová dokumentace velmi technicistně pojaty, zaměřují se především na plnění cílů fiskální konsolidace (pro rok 2018 pokles deficitu na -50 mld. Kč), je nutno vyzdvihnout, že i rozpočet na rok 2018 (stejně jako předchozí rozpočty) **plní celou řadu úkolů, které si vláda výtýčila ve svém programovém prohlášení:**

- zvýšení průměrného starobního důchodu o 501 Kč od 1. ledna 2018, tj. o 4,2 %,
- výdaje na dávky nemocenského pojištění jsou pro rok 2018 navrženy ve výši 32,7 mld. Kč, což je o 18,8 % (o 5,2 mld. Kč) více než v roce 2017,
- zvýšení výdajů na příspěvek na péči podle zákona o sociálních službách; výdaje by měly dosáhnout částky 25,5 mld. Kč (nárůst oproti roku 2017 o 1,7 mld. Kč, index 107,1 %),
- zvýšení přídatku na dítě o 300 Kč měsíčně včetně rozšíření okruhu příjemců dávek z 2,4 na 2,7násobku životního minima,
- zvýšení rodičovského příspěvku při porodu víceročet a výrazné navýšení dávek pěstounské péče (odměna pěstouna a zvýšení dávek na úhradu potřeb dítěte),
- zvýšení slevy na 1. dítě o 150 Kč měsíčně, tj. na částku 1 267 Kč,
- zvýšení vyměřovacího základu pojistného na veřejné zdravotní pojištění, za osoby, za které je plátcem stát, ze současných 920 Kč na 969 Kč. Celkové výdaje budou činit 69,8 mld. Kč v roce 2018,
- výrazné zvýšení platů v rozpočtové sféře se vedle již uskutečněného zvýšení k 1. 7. 2017 plánuje i pro příští rok (viz dále podrobněji),
- výdaje na podporu sportu byly zvýšeny z 6 mld. Kč na 7 mld. Kč, tj. o 1 mld. Kč,
- výdaje kapitoly Ministerstva obrany se navrhují ve výši 57,9 mld. Kč (nárůst oproti roku 2017 o 5,4 mld. Kč, index 110,2 %), podíl výdajů na obranu by měl v roce 2018 dosáhnout 1,13 % HDP,
- součástí výdajů na léta 2018 až 2020 je každoroční valorizace příspěvku na výkon státní správy v rámci finančních vztahů státního rozpočtu k rozpočtům obcí, krajů a k rozpočtu hl. m. Prahy ve výši 5 %,
- zvýšení RUD pro obce – podíl obcí na celostátním hrubém výnosu daně z přidané hodnoty se zvyšuje na 23,58 % od 1. 1. 2018 (současný podíl činí 21,4 %), což znamená navýšení daňových příjmů obcí o 8,5 mld. Kč.

c) Nelze přehlédnout, že i tento rozpočet na příjmové straně počítá s prvními pozitivními přínosy souvisejícími s programem boje proti daňovým únikům. Jedná se jak o přínos již zavedeného kontrolního hlášení (nástroj boje proti únikům v oblasti DPH), tak i elektronické evidence tržeb (III. a IV. etapy). Zavedení EET je jednou z klíčových priorit této vlády a jejího programového prohlášení.

1. Pokračující solidní růst reálné ekonomiky bude podpořen řadou opatření v oblasti spotřeby domácností. Vedle již výše uvedených opatření v oblasti sociálních příjmů a zdanění domácností to bude především předpokládaný výrazný nárůst platů v rozpočtové sféře. Vláda očekává, že se nárůst platů (společně s dalším předpokládaným nárůstem minimální mzdy) stane impulzem pro nárůst mezd v podnikatelské sféře.

2. Vedle podpory soukromé spotřeby předpokládá rozpočet i **podporu ekonomického růstu prostřednictvím nárůstu v oblasti investic**. I když celkové kapitálové výdaje jsou pro rok 2018 rozpočtovány částkou 88,4 mld. Kč, tedy oproti rozpočtu 2017 nižší o 15,5 mld. Kč, u výdajů krytých vlastními (domácími) zdroji je však plánován nárůst o 3,8 mld. Kč. I když jsou rozpočtované kapitálové výdaje opticky nižší oproti minulému roku (v důsledku nižšího čerpání z EU), jejich skutečná účinnost ve vztahu k růstu HDP bude především závislá na zvýšení úsilí vlády na maximálně možné využití rozpočtovaných prostředků a zabránění stále se opakujícímu zbytečnému nečerpání těchto prostředků z nejrůznějších – většinou administrativních důvodů (viz dále). Tedy i fakticky nižší rozpočtované prostředky mohou mít ve vztahu k ekonomickému růstu mnohem vyšší účinnost, než by odpovídalo pouze jednoduchému meziročnímu srovnání rozpočtovaných částek.

Z pozice ČMKOS je především třeba ocenit, že vláda už v průběhu roku velmi podrobně informovala sociální partnery o vývoji rozpočtových prací ještě před předložením finální verze rozpočtu tripartitě. Podle názoru ČMKOS se jedná o velmi dobrou praxi zahájenou již při nástupu současné vládní koalice do vlády a je třeba v ní pokračovat. Prostřednictvím tohoto postupu vláda poskytuje sociálním partnerům exkluzivní informace, které jim výrazně pomáhají pochopit logiku a směr rozpočtových prací, včas na ně reagovat a předcházet tak zbytečným kontroverzím při závěrečné fázi projednávání návrhu státního rozpočtu ve vládě, resp. v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky.

Celkově Českomoravská konfederace odborových svazů oceňuje současnou koalici za to, že se jednoznačně snaží naplňovat sliby občanům, formulované ve svém programovém prohlášení. Všechny výše uvedené kroky koalice jsou v naprostém souladu s dlouhodobým programovým směřováním ČMKOS, a proto je ČMKOS plně podporuje (i když konkrétní rozsah některých výdajových položek ne vždy odpovídá našim představám). Z pozice ČMKOS a jejich priorit je možno pozitivně hodnotit především přístup vlády v otázce důchodů, podpory rodinám s dětmi i navýšení plateb za státní pojištění. Víme velmi dobře, že jednání o každém parametru a jeho výši nebylo ani v koalici jednoduché a už to, že zde bylo dosaženo nakonec shody, je nutno brát jako pozitivum.

ČMKOS chce věřit, že ve stejném konsensuálním duchu bude tato koalice postupovat i v případě dnes diskutovaného zvýšení platů pro rok 2018 a nakonec dospěje k nalezení prostředků na v podstatě kompromisní návrh odborů, tj. na zvýšení platů učitelům o 15 % a ostatním zaměstnancům rozpočtové sféry o 10 % od listopadu letošního roku. (viz pozn. 1)

ČMKOS očekává, že se výrazně prorůstová politika vlády, vyjádřená mimo jiné ve státním rozpočtu na rok 2018, nárůst platů ve veřejném sektoru a nárůst minimální mzdy stanou pro rok 2018 výrazným impulzem pro nárůst mezd v podnikatelské sféře.

ČMKOS je přesvědčena, že je však vhodné připomenout i velmi pozitivní rozpočtovou politiku vládní koalice i některá velmi pozitivní rozpočtová opatření v roce 2017. Za všechny stojí za to jmenovat především zvýšení platů některým vybraným dlouhodobě podceňovaným skupinám zaměstnanců rozpočtové sféry od 1. 7. letošního roku.

2. Plnění rozpočtu za rok 2017 a jeho souvislosti

Může se zdát poněkud překvapivé, že se nikde v návrhu státního rozpočtu na rok 2018 neobjevuje odhad plnění rozpočtu za letošní rok. Přitom tato informace je pro správné zasazení návrhu státního rozpočtu na rok 2018 do kontextu celkového ekonomického vývoje poměrně zásadní.

V návrhu rozpočtu na rok 2018 jsou uvedeny pouze roční *odhady daňových příjmů* (vč. sociálního pojištění), kde MF ČR očekává proti schválenému rozpočtu 2017 výběr vyšší o 22,5 mld. Kč, a dále pak *odhad sociálních výdajů a výdajů za služby zaměstnanosti*, kde MF ČR očekává úsporu více než 2 mld. Kč.

Nicméně vývoj pokladního plnění státního rozpočtu za 8 měsíců roku 2017 ukazuje, že **úspora v oblasti celkových výdajů** rozpočtu bude ještě výrazně vyšší. Za osm měsíců letošního roku je procentuální poměr čerpání celkových výdajů ku alikvótě rozpočtu 62 % : 66,67 %, tj. aktuálně je nedočerpáno 62 mld. Kč. Zdá se, že nečerpání rozpočtu, místo aby se v čase snižovalo, se ve skutečnosti zrychluje. Ve stejném období roku 2016 činilo nečerpání výdajů 57 mld. Kč a v roce 2015 37 mld. Kč. I kdyby došlo k urychlení čerpání na úroveň rozpočtem předpokládané alikvóty, tyto nevyčerpané prostředky prakticky již nelze do konce roku dočerpat.

Na rozdíl od minulého roku se **koncentruje nečerpání do oblasti kapitálových výdajů (-35 mld. Kč)**. Zde se v meziročním srovnání situace výrazně zhoršuje. Ve stejném období minulého roku bylo v této oblasti nedočerpáno pouze 9 mld. Kč a v roce 2016 byly v tomto období prostředky dokonce přečerpány. Nečerpání se koncentruje do investičních transferů státních fondů (-14 mld. Kč) a ostatních kapitálových výdajů (-14 mld. Kč), výrazně nižší jsou i investiční nákupy (-5 mld. Kč). Tato nedobrá situace ukazuje na snižující se schopnost státu zajistit centrální investice.

U běžných výdajů státního rozpočtu se míra nedočerpání vůči alikvótě rozpočtu meziročně výrazně snížila z -48 mld. Kč v roce 2016 na -25 mld. v letošním roce. Největší nedočerpání vůči alikvótě rozpočtu lze za 8 měsíců sledovat „tradičně“ v položkách: neinvestiční nákupy (-15 mld. Kč), platy a podobné související výdaje (-13,5 mld. Kč). Co se týče poslední zmiňované položky, tato je poněkud paradoxně – ve vztahu k celkové společenské náladě ohledně zvyšování platů pro rok 2018 – jako jedna z mála položek běžných výdajů státního rozpočtu čerpána proti alikvótě dokonce o téměř dvě miliardy korun méně než v minulém roce.

Na rozdíl od výdajů se celkové příjmy státního rozpočtu v zásadě plní. (Oproti alikvótě rozpočtu jsou nižší cca o 0,7 %, tj. cca o 5 mld. Kč).²⁾ To znamená, že přebytek státního rozpočtu, který dosáhl ke konci srpna 15,6 mld. Kč, tj. o téměř 55,6 mld. Kč nad alikvótou rozpočtu (-40 mld. Kč), je způsoben nečerpáním rozpočtových výdajů.

Otázkou samozřejmě je, jak se bude vyvíjet v následujících 4 měsících čerpání rozpočtu. Rozpočet předpokládal čerpání průměrnou rychlostí 109 mld. Kč za mě-

²⁾ Neplnění daňových příjmů se prakticky koncentruje do výpadku 5 mld. Kč u DPH. Nicméně inkaso DPH je zhruba o 10 % nad úroveň inkasa v minulém roce, a to i přes pokračující stagnaci cen, což ukazuje na výrazný příjmový vliv provedených opatření v oblasti EET a kontrolních hlášení. Nicméně stojíme před výdajově silným 4. čtvrtletím, které dává šanci stávající výpadek vyrovnat.

síc, skutečnost za 8 měsíců je rychlost 101 mld. Kč. Aby se rozpočet dostal na konci roku alespoň na nulu, muselo by se (při stabilním vývoji v oblasti příjmů) zrychlit čerpání na zhruba 125 mld. Kč měsíčně počínaje zářím. Z tohoto jednoduchého příkladu je tedy zřejmé, že státní rozpočet se ani v letošním roce s velkou mírou pravděpodobnosti nedostane do deficitu. Podle našeho názoru se dá spíše očekávat mírný přebytek v řádu okolo 10 mld. Kč.

Tato situace podle názoru ČMKOS vyvolává minimálně tři otázky:

Za prvé – již prakticky šestým rokem dochází k „podstřelení“ (a pátým k výraznému „podstřelení“) deficitu státního rozpočtu, tj. neplnění předpokladů schválených státních rozpočtů. Je otázka, zda je toto „podstřelování“ opravdu tak pozitivní, jak se občas MF ČR tváří. Každopádně tato situace vyvolává velmi vážné otazníky nad tím, zda je rozpočtový proces České republiky dostatečně kvalitně plánován a řízen. Každoroční výsledky rozpočtu – a výsledek roku 2017 bude podle našeho názoru stejně jako výsledky roku 2016 opravdu extrémní – nás utvrzují v přesvědčení, že se skutečná rozpočtová politika a státní rozpočet (který by měl být jejím výchozím plánem a nástrojem) vyvíjejí jaksi mimochodně. Tento vývoj veřejných financí je samovolný (možná i nechtěný), každopádně zcela jasně vzbuzuje pochybnosti o tom, zda má vůbec MF a následně samozřejmě i vláda vliv na to, co se děje v ekonomice. Jak je možné, že si vláda stanovuje v rozpočtech tu deficit 100 mld. Kč, tu 70 mld. Kč v zájmu pomoci ekonomice a výsledky jsou diametrálně odlišné? Jakou relevanci má návrh deficitu na rok 2018 ve výši 50 mld. Kč při takovýchto opakujících se výsledcích rozpočtu? Podle našeho názoru nelze tuto situaci bagatelizovat tím, že současný vývoj v oblasti rozpočtu je v zásadě pozitivní a prudké snižování schodku nad rámec plánovaných hodnot vysoce žádoucí. Ekonomický náraz způsobený „nechtěným“ či lépe řečeno samovolným zrychleným snižováním schodku může být totiž pro českou ekonomiku a její růst v delším výhledu výrazně omezující. Zvláště když se „snižování schodku“ koncentruje do neplánovaného nečerpání v rozpočtovém procesu „krvavě vyjednaných“ výdajů.

Druhou otázkou – samozřejmě dlouhodobě známou, ale fakticky dodnes nevyřešenou je, jak lze odstranit překážky, které zřetelně brání bezprostřední reakci české ekonomiky na prorůstové impulzy v oblasti investic. Je ekonomika věcně vůbec připravena na výraznější investiční prorůstové impulzy? (Chybí připravenost, výkup pozemků, veřejné soutěže aj.) Každým rokem se opakuje stejná situace. Zopakování situace z minulého roku a předminulého roku, kdy oproti původním předpokladům nebylo využito přes deset miliard korun výdajů na investice z důvodů především jejich nepřipravenosti, nelze vyloučit ani v letošním roce. Navíc, jak můžeme ukázat např. na plnění rozpočtu na rok 2016, je ve skutečnosti situace ještě horší. Aby tehdy stát reálně proinvestoval prostředky, musel je ve skutečnosti ve výrazné míře přesunout ve prospěch rozpočtů krajů a soukromých subjektů. Je vážná otázka, zda náhrada centrálních klíčových investic tímto způsobem má stejné národohospodářské efekty jako původně zamýšlené investice. Obáváme se, že nikoli. Přestože jsou problémy a úzká místa legislativní, ale i nelegislativní povahy všeobecně známy (vedle EIA, zákona o zadávání veřejných zakázek, stavebního zákona a dalších legislativních norem jsou to především celková stavební nepřipravenost, nevykoupené pozemky apod.), zůstávají dodnes fakticky nevyřešeny. Jedná se o jeden z velkých dluhů dnes už i současné vládní koalice.

Třetí otázkou (bohužel otázkou opakující se každý rok) je, co lze udělat ještě do konce roku pro to, aby „neočekávané“ ušetřené peníze byly smysluplně využity. V tomto ohledu považujeme za velmi vhodné využít stejně jako v předchozích letech „předsunutou platbu“ u platů v rozpočtové sféře a platy zvýšit již od listopadu.³⁾ Každopádně by stálo za to ještě se zamyslet, zda existují některé další možnosti přesunutí některých položek výdajů (či alespoň jejich částí) do letošního roku.

3. Problém nárůstu platů v rozpočtové sféře na rok 2018

Za největší problém závěrečné fáze vyjednávání o rozpočtu považuje ČMKOS nedořešenou otázku **zvýšení platů v rozpočtové sféře na rok 2018.**

Krátká rekapitulace. Ve východiscích pro přípravu státního rozpočtu na rok 2018 předložených MF se počítalo v hlavních prioritách s nárůstem platů vč. příslušenství o **21,8 mld. Kč**. V tomto objemu je však již zahrnut rozpočtový dopad na rok 2018, související se zvýšením platů od 1. 7. 2017. Celkově při v současné době nastavené struktuře rozpočtu (a jeho schodku) pro rok 2018 „zbývá“ pro nárůst platů rezerva cca **12 mld. Kč**.

Návrhy na zvýšení platů od června letošního roku MPSV předkládalo v několika krocích (pro vyjednávání se zástupci odborových svazů působících ve veřejném sektoru). Předložilo tři varianty navýšení platů, přičemž odbory opakovaně deklarovaly, že je pro ně přijatelná pouze varianta III., která obsahuje návrh na zvýšení platů učitelů o 15%, všem ostatním pracovníkům veřejné správy a služeb o 10%, a to od letošního listopadu. S touto variantou, která podle propočtů MPSV měla dopad na státní rozpočet v roce 2018 ve výši 27,2 mld. Kč (na místní rozpočty pak 8,23 mld. Kč a na rozpočty ZP 3,72 mld. Kč), byly spojeny dva problémy:

Za prvé – vlastní varianta MPSV v podstatě neodpovídala diskusi mezi koaličními partnery a byla výrazně širší i vůči deklarovaným požadavkům odborů. MPSV totiž ve variantě III. „obalilo“ návrh odborů ještě dalším složitým předivem změn, úprav a přesunů mezi platovými stupnicemi orientovanými na konec letošního a začátek příštího roku, které by při komplexním přijetí znamenaly nejen zásadní „změnu preferencí“, ale i výrazné „prodražení“ těchto změn. Při jejich naplnění by se ve skutečnosti na první místo s meziročními nárůsty v řádu 31–50% a cca 24–25% dostali vybraní lékaři a úředníci, učitelé by se dostali s 15% až na 4.–5. místo v tomto pomyslném žebříčku. Navíc tato varianta byla oproti návrhům prosazovaným odbory na úrovni státního rozpočtu dražší o 6 mld. Kč a na úrovni veřejných rozpočtů o 10 mld. Kč. Východiskem pro zprůchodnění řešení tohoto ožehavého problému tedy bylo odložit dodatečné a ve vztahu k systému odměňování v rozpočtové sféře v zásadě oprávněné návrhy MPSV a pokračovat v debatě nad realistickým návrhem odborů „15–10% od listopadu“.

³⁾ A to na základě žádosti schválené vládou rozpočtovému výboru Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky o vyslovení souhlasu se změnou závazného ukazatele státního rozpočtu České republiky na rok 2017. Na základě ustanovení § 24 odst. 3 zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), může povolit přesun mezi závaznými ukazateli nebo změnu jednoho ukazatele státního rozpočtu kapitoly nad 10% každého ukazatele rozpočtový výbor Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky.

Za druhé – i přes toto opatření jsou požadavky odborů na státní rozpočet nepokryty, a to v rozsahu cca 13 mld. Kč. (Celkový dopad pro rok 2018 činí podle propočtů MF ČR 25,34 mld. Kč.)⁴⁾

Jaké jsou možnosti řešení tohoto problému? Z obecného hlediska lze při hledání dodatečných rozpočtových zdrojů v rozsahu 13 mld. Kč postupovat třemi způsoby:

- a) Navýšení schodku rozpočtu
- b) Navýšení příjmů rozpočtu
- c) Využití nároků z nespoteřebovaných výdajů resortů

ad a) Podle našeho názoru je z pohledu skutečného čerpání státního rozpočtu v posledních letech (viz předchozí rozbor) i z pohledu celkového vývoje ekonomiky a mezinárodních souvislostí možnost **navýšení schodku rozpočtu nejméně vhodná a silně kontroverzní. Zájmem ČMKOS je, aby zvolená varianta řešení nárůstu platů pro rok 2018 byla konečná a nebyla ani po parlamentních volbách nikým zpochybněna. Z tohoto důvodu ČMKOS tuto možnost nepodporuje.**

ad b) Na základě celkového posouzení rozpočtu se domníváme, že jednou z mála možností jak zvýšit příjmy státního rozpočtu na rok 2018 by mohla **být úprava ekonomického růstu nad předpoklad červencové prognózy**. Vycházíme z toho, že odhady vývoje ekonomiky i mzdového vývoje za letošní první pololetí (při zpracování červencové prognózy MF nebyly ještě k dispozici) se nacházejí vysoko nad všeobecným očekáváním.

Podle našeho názoru lze předpokládat, že příští rok bude pozitivně ovlivněn především setrvačností hospodářského růstu z letošního roku. Lze očekávat, že HDP v letošním roce vzroste o 3,8–4,0%, což je podstatně více než předpokládaly odhady všech institucí v minulém roce.⁵⁾ Za první pololetí letošního roku dosáhl růst HDP 4%. Přitom mezičtvrtletně zrychlil růst, stejně jako v meziročním porovnání (v upravených datech). Zatím nejsou žádné příznaky toho, že by se hospodářský růst výrazněji zpomalil, celoroční výsledek se tedy bude zjevně pohybovat již ve výše uvedeném intervalu 3,8–4,0%. (Podrobnější analýza a prognóza jsou obsaženy v části C tohoto materiálu.)

Pro letošní rok je významným impulzem růstu ekonomiky dynamický růst mezd a platů, který akceleruje spotřebu a ta zpětně vede k růstu HDP. Růst objemu mezd za první pololetí dosáhl tempa 9,3%. Toto tempo se naposledy objevovalo zhruba před deseti lety!

Lze očekávat, že podobný vliv na HDP bude mít další vzestup mezd a platů v příštím roce. Mělo by proto jít opět o růst tažený spotřebou jako poměrně stabilním růstovým zdrojem. Na základě předpokládaného vývoje platů v rozpočtové sféře, vývoje minimální mzdy a průměrné míry inflace (okolo 2%) odhadujeme nárůst objemu mezd v podnika-

⁴⁾ Jedná se o komplexní propočty MF ČR. Původní propočty MPSV, které signalizovaly, že by tento rozdíl mohl být na úrovni 10 mld. Kč, byly nepřesné, protože nezahrnovaly oblast armády a některých bezpečnostních složek.

⁵⁾ Loni se růst na rok 2017 odhadoval kolem 2,5%. Nižší odhady však bylo možno vidět ještě v nedávné době. Např. poslední – červencová predikce MF ČR pro letošní rok byla 3,1%. Většinový názor ostatních institucí se v polovině letošního roku pohyboval kolem 3%. Teprve poslední prognóza ČNB (Zpráva o inflaci III z 10. srpna) zvýšila odhad pro letošní rok na 3,6% HDP.

telské sféře meziročně zhruba na úrovni 8%. (To odpovídá odhadu růstu HDP o 3,5 %.) Tento růst by měl oproti očekávání červencové prognózy MF (5,6% růstu mzdového objemu) přinést do rozpočtu navíc minimálně 10 mld. Kč. **Je nutno zdůraznit, že se v podstatě nelišíme od úvah MF ČR. To již 2. září ve sdělovacích prostředcích ústy pana ministra signalizovalo, že vzhledem k příznivým statistickým výsledkům české ekonomiky a vyššímu výběru daní zvedlo odhad příjmů rozpočtu o 10. mld. Kč.**⁶⁾

ad c) Zhruba 3 mld. Kč zbývající do plného rozpočtového pokrytí varianty růstu platů pro rok 2018 15–10% doporučujeme pokrýt z nepotřebovaných výdajů resortů. Objem této položky činil podle MF ČR k 31. 8. 2017 celkem 34,6 mld. Kč. (Ze stejného zdroje by pak bylo možno částečně uspokojit i případné přetrvávající nadpožadavky resortů.)

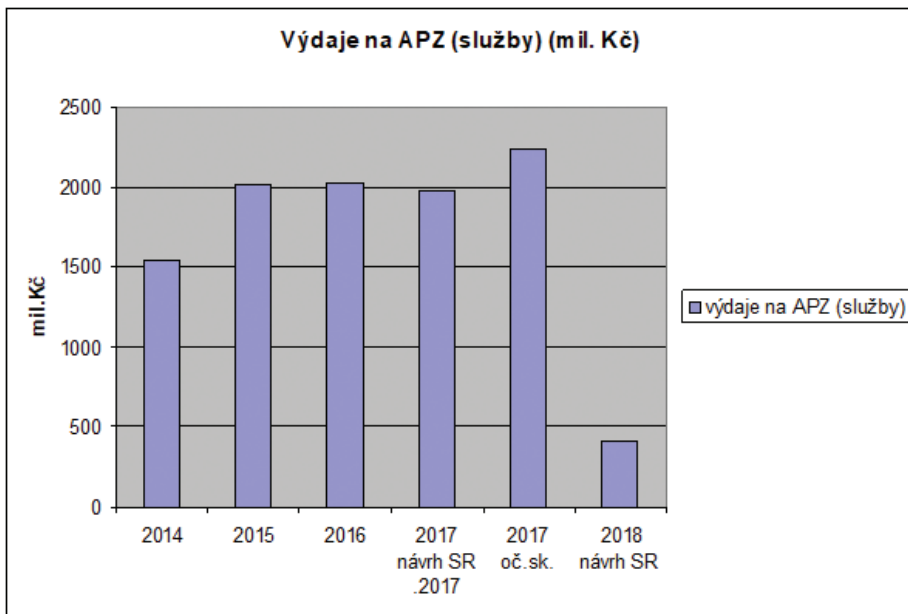
Co se týče požadavku na zvýšení platů od listopadu 2017, je nutno konstatovat, že (jak již bylo uvedeno v předchozích částech stanoviska) situace letošního rozpočtu je mimořádně příznivá a z obecného pohledu by profinancování této částky (4,2 mld. Kč) nemělo nic bránit. Technicky je možno zdroje na toto zvýšení zajistit na základě žádosti schválené vládou rozpočtovému výboru Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky o vyslovení souhlasu se změnou závazného ukazatele státního rozpočtu České republiky na rok 2017. Na základě ustanovení § 24 odst. 3 zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), může rozpočtový výbor Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky povolit přesun mezi závaznými ukazateli nebo změnu jednoho ukazatele státního rozpočtu kapitoly nad 10 % každého ukazatele.

4. Podrobnější připomínky k vybraným parametrům rozpočtu

ČMKOS hodnotí velmi pozitivně zlepšující se statistiky **trhu práce** v ČR. I přesto se ovšem počítá s celkovou úrovní nezaměstnanosti pohybující se na hodnotách kolem 350 000 osob hledajících práci, což nelze považovat za uspokojivý stav. ČMKOS za této situace připomíná stále nevyřešené nebo i očekávatelné problémy a disproporce na českém trhu práce, jež budou vyžadovat aktivní finanční podporu státu. Patří mezi ně především:

- nesoulad mezi nabídkou a poptávkou na trhu práce z hlediska profesního a kvalifikačního i z hlediska nedostatečných podmínek pro mobilitu,
- stále nevyřešený problém nedostatku některých typů profesí nabízených na trhu práce, tedy aktivizace příslušných rekvalifikačních programů,
- vysoký podíl dlouhodobě nezaměstnaných bez nároku na podporu v nezaměstnanosti a obecně nízká úroveň podpor v nezaměstnanosti,
- setrvalý problém při zaměstnávání zejména starších osob a zdravotně postižených,
- možný zesilující faktor redukce zaměstnanosti v souvislosti s postupující digitalizací a automatizací některých odvětví,
- problémy prekarizace na trhu práce (agenturní zaměstnávání, „švarcsystém“, různé typy omezených pracovních úvazků),
- možný pokles „evropských“ zdrojů financování politiky zaměstnanosti.

⁶⁾ Ministr Pilný zvedl příjmy rozpočtu o 10 miliard korun, Právo 2. září 2017.

Podle předloženého návrhu na příští rok se počítá se snížením výdajů na financování podpor v nezaměstnanosti (pasivní politika zaměstnanosti) na 7,3 mld. Kč (87% ve srovnání s očekávanými výdaji pro tento rok) a s radikálním snížením výdajů na služby aktivní politiky zaměstnanosti (APZ – bez příspěvků z fondů EU) na 0,4 mld. Kč, což představuje pouze asi 17% současného stavu (viz výše uvedený graf). ČMKOS zásadně nesouhlasí s takto dramatickou redukcí výdajů na APZ, zejména když je i ze současného vývoje patrné, že tyto prostředky jsou i v situaci klesající nezaměstnanosti potřebné z důvodů, které jsou uvedeny výše, a koneckonců i v letošním roce se předpokládá jejich vyšší využití, než byly původní rozpočtové předpoklady.

Výdaje na sociální transfery. Návrh státního rozpočtu na rok 2018 v oblasti výdajů na sociální transfery předjímá nárůst sociálních výdajů v důsledku v letošním roce již schválených opatření na zvýšení některých sociálních dávek (zejména přídatku na dítě, rodičovského příspěvku a nemocenského při déletrvající nemoci) a zavedení nových (např. otcovská poporodní péče). Zohledněny jsou i výdaje na dlouhodobé ošetrovné, které ještě čekalo na podpis prezidenta, což je pozitivní.

Za problém však ČMKOS považuje, že návrh rozpočtu **nezohledňuje valorizaci životního minima**, přestože s ohledem na vývoj spotřebitelských cen je vysoce akutní potřeba jeho částky po 5 letech opět navýšit. Pokud nebude zvýšeno životní minimum, **dojde k obdobné deformaci, jako tomu bylo v minulosti např. u minimální mzdy**, neboť životní minimum bylo naposledy zvýšeno od 1. ledna 2012. Odhadujeme, že životní minimum je v současné době podhodnoceno cca o 8–9%. Stávající pozitivní situace na trhu práce sice svádí ke snižování potřeby životního minima, při jakékoli změně ekonomické situace však bude navráćena jeho vysoká důležitost a nezbytnost, nicméně s ohledem na jeho dlouhodobé nezvyšování bude ochranná funkce životního minima

značně oslabena a zdeformována. To pokládáme za velice nebezpečný přístup, a požadujeme proto provést valorizaci životního minima od ledna 2018 a jeho částky valorizovat pravidelně v závislosti na vývoji inflace.

Prostřednictvím valorizace životního a existenčního minima je nezbytné zvýšit příjmy nízkopříjmových domácností tak, aby se zredukoval nárůst chudoby a sociálního vyloučení. V roce 2016 bylo podle údajů ČSÚ příjmovou chudobou ohroženo 9,7% celkové populace (na této úrovni se udržuje od r. 2014), přitom v r. 2013 se jednalo pouze o 8,6%. Za dobu vlády současné koalice se tak příjmová chudoba zvýšila o více než 10%. Větší míra ohrožení chudobou nastává v případech péče o více dětí v rodině (21% v r. 2016) či při absenci jednoho z rodičů – 37% neúplných rodin je ohroženo chudobou a jejich podíl se od r. 2013 výrazně zvýšil (téměř o 10 p. b.). Příjmovou chudobou je dále ohroženo 52% nezaměstnaných osob, jejich podíl od r. 2013 vzrostl o 17%.

Objem sociálních výdajů rozpočtovány na rok 2018 z tohoto důvodu pokládáme za podhodnocený, zejména v oblasti dávek pomoci v hmotné nouzi, státní sociální podpory, a požadujeme upravit rozpočtovány objem mandatorních sociálních výdajů tak, aby se dále nezhoršovala životní úroveň zaměstnanců, zejména těch nízkopříjmových, a jejich domácnosti byly dostatečně chráněny před sociálním vyloučením a propadem do chudoby.

Dávky státní sociální podpory. Na dávky státní sociální podpory je na rok 2018 rozpočtováno 44,8 mld. Kč, což je meziročně o 15,7% více, než se očekává v roce 2017. Očekávaný nárůst výdajů na dávky je ovlivněn zejména schváleným navýšením přídatku na dítě o 300 Kč, pokud alespoň jeden z rodičů má příjmy z výdělečné činnosti, a možností zvolit si vyšší rodičovský příspěvek včetně navýšení celkového objemu rodičovského příspěvku při narození vícero dětí. Dále je promítnut růst výdajů na příspěvek na bydlení, na růstu celkových výdajů na dávky se podílejí i vyšší výdaje na dávky péčovské péče, zejména odměny pěstouna, a částky na úhradu potřeb dítěte.

Rozpočtovány objem prostředků počítá i s rozšířením okruhu příjemců přídatku na dítě, který však bude částečně eliminován zastavením valorizace životního minima, od něhož se nárok na přídatek na dítě i další testované dávky odvozují. Limit příjmu pro přídatek na dítě se zvyšuje z 2,4 na 2,7násobku životního minima. Přídatek tak bude vyplácen úplně rodině se dvěma dětmi ve věku 6–15 let pouze do čistého příjmu 27 675 Kč měsíčně, což odpovídá měsíční hrubé mzdě rodiče cca 15 000 Kč, pokud oba rodiče pracují. Z výplaty přídatku budou i nadále vyloučeny rodiny i s výrazně podprůměrnou mzdou. Zastavení valorizace životního minima totiž částečně eliminuje nárůst hranice příjmu pro přídatek na dítě v podstatě o více než polovinu.

Dávky pomoci v hmotné nouzi. Pro rok 2018 je na dávky pomoci v hmotné nouzi rozpočtováno 9,6 mld. Kč, což je 16,6% nad očekávanými výdaji v roce 2017. Tyto dávky již tradičně vykazují největší meziroční dynamiku ovlivněnou zejména nárůstem výdajů na doplatek na bydlení, který koresponduje s výraznějším růstem nákladů domácností na bydlení. S ohledem na vývoj spotřebitelských cen je však nezbytné od 1. ledna 2018 valorizovat životní a existenční minimum a úměrně tomu navýšit i rozpočtovány objem prostředků na dávky pomoci v hmotné nouzi.

Sociální služby. ČMKOS opakovaně připomíná, že kapitola 313 MPSV pododdíl 435 (služby sociální péče) je zásadně podfinancovaná. Upozorňujeme, že požadavky krajů na financování sociálních služeb na rok 2017 byly kraji vyčísleny na částku překračující

13 mld. Kč, přičemž původní částka na rok 2017 byla alokována ve výši 8 804,7 mld. korun. Vzhledem k tomu, že objem financí v letošním roce nebyl dostatečný, tak i letos, stejně jako v uplynulých letech, bylo nutné dvakrát tuto kapitolu dofinancovat. Připomínáme, že dofinancování proběhlo na základě usnesení vlády ČR. První dofinancování bylo ve výši 1,15 mld. a druhé dofinancování ve výši 822 mil. Kč. Toto dofinancování požadujeme stejně jako finanční prostředky na navýšení platů a mezd zaměstnanců v sociálních službách o 10 % do tarifů zohlednit v návrhu státního rozpočtu na rok 2018. Podle našich propočtů se letos do služeb sociální péče zatím alokovalo 11,2 mld. Kč. Objem financí na nárůst platů a mezd pro rok 2018 odhadujeme na částku 1,8 mld. Kč (je zakomponováno navýšení od 1. 11. 2017). Celkově navrhuje ČMKOS kapitolu 313 MPSV pododíl 435 (služby sociální péče) financovat částkou v minimální výši 13 mld. korun, ideálně ve výši 15 mld. Kč.

Zdravotnictví. ČMKOS konstatuje, že návrh státního rozpočtu na příští rok i přes opakovanou upozornění odborů stále systémově neřeší zásadní problémy v resortech zdravotnictví a sociálních služeb, které v současné době ohrožují jejich kvalitu a dostupnost. Dlouhodobě upozorňujeme vládní představitel na nedostatečné finanční ohodnocení zaměstnanců, jejich přetěžování a s tím spojenou personální krizi. Problém také eskaluje u pracovníků v sociálních službách, kdy mnoho zaměstnanců tuto náročnou a špatně finančně oceněnou práci opouští a hledá své uplatnění na trhu práce ve sférách, které jsou fyzicky a psychicky méně náročné a navíc finančně lépe ohodnocené. V kapitole 335 MZ požadujeme rozpočtovat 1,7 mld. Kč na „Dotační program ke stabilizaci vybraných zdravotnických nelékařských pracovníků ve směnném provozu“. Požadavek na pokračování dotačního programu financovaného prostřednictvím státního rozpočtu je opodstatněný. V nemocnicích chybí personál a opatření navrhovaná Ministerstvem zdravotnictví ČR mohou napomoci stabilizovat zdravotníky a tím udržet kvalitu a rozsah poskytované zdravotní péče. Dotace je účelová, lze ji zkontrolovat a je jedním z mála transparentních prvků v posledních letech. Úhradou dotačního titulu z prostředků státního rozpočtu se napomůže stabilizaci systému veřejného zdravotního pojištění a druhotně bude umožněno alokovat více financí na kvalitní a dostupnou zdravotní péči. Současně žádáme, aby byly v kapitole 335 MZ zvýšeny finanční částky na ochranu veřejného zdraví o 10 %, zvýšeny částky na rezidenční místa a aby byly navýšeny částky na programy sociální prevence a protidrogové politiky.

Kultura. Návrh rozpočtu pro kulturu (kapitola 334 MK ČR) nedosahuje 1 % podílu celkových výdajů, jak se vláda ve svém programovém prohlášení zavázala, a to ani s výdaji na církevní restituce a podporu církvím, s jejichž započítáváním do výdajů na podporu kultury jako veřejné služby odbory nesouhlasí (a opakovaně tento nesouhlas deklarovaly). Návrh rozpočtu kapitoly 334 MK pro rok 2018 v podílu k celkovým výdajům ze státního rozpočtu plánovaným na rok 2018 stagnuje. **Požadujeme plnění závazku vládního prohlášení z roku 2014 – 1 % výdajů státního rozpočtu na podporu kultury jako veřejné služby. Tuto připomínku považujeme za zásadní.**

Náklady na zvýšení platů zaměstnanců v kultuře o 10% by navrhované zvýšení výdajové položky „příspěvek na provoz příspěvkovým organizacím“ o cca 438 mil. Kč mělo pokrýt. Objem prostředků na platy však bude vyšší o na tarify vázané nadtarifní složky platu (příplatky za vedení, v kultuře v hojně míře příplatky za práci o sobotách, nedělích a svátcích). Do zvýšení objemu prostředků na platy nejsou už několik let za-

hrnuty zvýšené nároky na OON, které ve velké míře potřebuje s ohledem na sezónnost např. Národní památkový ústav (průvodci, pokladní), a to přesto, že odměny se pohybují v rovině minimální a zaručené mzdy. Požadujeme příspěvkovým organizacím MK dokrýt tabulková místa s platy v souvislosti s udržitelností projektů – viz např. problém udržitelnosti projektu Národní digitální knihovna (NDK), financovaného z fondů Evropské unie, na kterou chybí zaměstnanci i technické prostředky. **Tuto připomínku považujeme za zásadní.**

Program státní podpory profesionálních divadel a stálých profesionálních symfonických orchestrů a pěveckých sborů – návrh nereflektuje nárůst nákladů na zvýšení platů o 9,4% od 1. 7. 2017 ani další nárůst o 10% pro rok 2018. Pro udržení zaměstnanosti a na částečné pokrytí zvýšených nákladů na platy požadujeme zvýšit výdaje této položky na 300 mil. Kč, tj. navýšit oproti návrhu o 140 mil. Kč. **Tuto připomínku považujeme za zásadní.**

Vláda schválila Státní kulturní politiku na léta 2015 až 2020, k jejímu naplňování je nutné položku „Záchrana a obnova kulturních památek, veřejné služby muzeí“ ponechat minimálně ve výši rozpočtu na rok 2017. Požadujeme navýšit tuto položku o 30 mil. Kč. **Tuto připomínku považujeme za zásadní.**

Ochrana životního prostředí (ke kapitole 315 MŽP ČR)

Připomínka ke specifickým ukazatelům výdajů:

Ochrana přírody a krajiny a ostatní činnosti v životním prostředí: Tato položka je v návrhu rozpočtu snížena cca o 1,2 mld. Kč. Předpokládáme, že se tato položka vztahuje na provozní prostředky příspěvkových organizací, a proto upozorňujeme, že provozní prostředky příspěvkových organizací byly ministerstvem snižovány v posledních třech letech na téměř neúnosnou mez, kdy i placení náhrad ve vztahu k ochraně přírody již nebylo v posledních letech samostatně vyčleňováno v rozpočtu příspěvkových organizací. Toto postupné snižování provozních příspěvků se promítá ve zhoršujícím se stavu majetku státu s největšími dopady na stav nemovitého majetku, což jsou především budovy, cesty apod. **Nesouhlasíme s krácením této výdajové položky. Tuto připomínku považujeme za zásadní.**

Průřezové ukazatele

Platy zaměstnanců a ostatní platby za provedenou práci, platy zaměstnanců v pracovním poměru vyjma zaměstnanců na služebních místech a platy zaměstnanců na služebních místech dle zákona o státní službě: u těchto jednotlivých položek došlo ke snížení výdajů cca o 51 700 000 Kč. Dále došlo ke snížení u položky „Povinné pojistné placené zaměstnavatelem“ cca o 8 189 000 Kč. **Tento návrh ministerstva životního prostředí považujeme za velmi chybný z několika důvodů.**

1. Již při minulém navyšování platů zaměstnanců příspěvkových organizací v 11/2016, ale i v letech 2015 a 2016 nebyla částka určená pro navýšení limitu na platy včetně odvodů dorovnána zřizovatelem do příspěvku na činnost organizací. Ministerstvem bylo doporučeno, aby organizace hledaly rezervy v rámci DPP a DPČ. Tento deficit se ale dlouhodobě promítá do nedostatku finančních prostředků na platy zaměstnanců, což ve svém důsledku nepřímo navádí k propouštění zaměstnanců a k neúměrnému navyšování úkolů pro zbylé zaměstnance.

2. Další navýšení platů je projednáváno k počátku roku 2018, a proto je s podivem, že Ministerstvo životního prostředí všechny položky týkající se platů zaměstnanců nenavýšuje o předpokládanou částku, ale naopak ji velmi drasticky snižuje. **Z tohoto důvodu žádáme, aby byla již současně chybějící část do návrhu rozpočtu dorovnána a dále položky na platy zaměstnanců navýšeny o předpokládané zvyšování platů v roce 2018. Tuto připomínku považujeme za zásadní.**

V návrhu rozpočtu je jako další snížení navrhováno u výdajů spolufinancovaných zcela nebo z části z rozpočtu EU a u výdajů na společné projekty, které jsou zcela nebo částečně financovány z prostředků finančních mechanismů. Z tohoto velmi razantního návrhu na snížení příspěvků je patrné, že Ministerstvo životního prostředí nemá v úmyslu financovat projekty EU, u kterých se předpokládá částečné kofinancování. V tomto případě se jedná především o projekty, které mohou příspěvkovým organizacím snižovat jejich náklady na provoz, což by bylo z prostředků EU více žádoucí než zaměřeni se na projekty, které jsou financovány z EU zcela, ale bez přínosu ve vztahu k budoucí úspoře provozních prostředků. V roce 2018 bude zapotřebí profinancovat velkou část projektů EU proto, aby nedošlo k definitivní ztrátě těchto prostředků. **Z tohoto důvodu žádáme, aby se Ministerstvo životního prostředí více zaměřilo na výše uvedené projekty a v této souvislosti vyčlenilo i potřebnou částku na jejich kofinancování. Tuto připomínku považujeme za zásadní.**

5. Shrnutí požadavků ČMKOS

- ČMKOS požaduje rozpočtově zajistit zvýšení platů v rozpočtové sféře na rok 2018 na úrovni 15 % pro učitele a 10 % pro všechny ostatní pracovníky. Dále požaduje uskutečnit toto zvýšení od 1. listopadu 2017.
- ČMKOS požaduje rozpočtově zajistit od 1. ledna 2018 valorizaci životního a existenčního minima.
- ČMKOS opětovně požaduje, aby vláda ČR uložila ministroví zdravotnictví navrhnout systémová opatření, která povedou ke zvýšení počtu zdravotnického personálu a která budou výrazně podpořena mimo jiné zdroje i ze státního rozpočtu. **Z tohoto důvodu žádá** v kapitole 335 MZ rozpočtovat 1,7 mld. Kč na „Dotlační program ke stabilizaci vybraných zdravotnických nelékařských pracovníků ve směnném provozu“. Dále pak ve stejné kapitole žádá o zvýšení finanční částky na ochranu veřejného zdraví o 10 %.
- ČMKOS požaduje zvýšit položku finanční prostředky kapitoly 313 MPSV pododdíl 435 (služby sociální péče) minimálně na 13 mld. Kč (včetně předpokládaného nárůstu platů).
- Požadavky ČMKOS v oblasti výdajů na kulturu a ochranu životního prostředí jsou uvedeny podrobně v předchozím odstavci.
- ČMKOS požaduje na rok 2018 zajistit prostředky určené na úhradu nákladů vzniklých činností odborových organizací a organizací zaměstnavatelů (§ 320a ZP) ve výši 40 mil. Kč.
- ČMKOS požaduje na rok 2018 zvýšit prostředky určené na úhradu nákladů vzniklých výkonem kontroly nad bezpečností a ochranou zdraví při práci (§ 322 odst. 2 ZP) na 52 mil. Kč.

C. Očekávaný vývoj HDP v roce 2018

Vývoj ekonomiky v příštím období bude probíhat v relativně velmi složitých podmínkách. Úvaha o budoucích složitých podmínkách může ve světle všech čísel, která jsou o vývoji reálné ekonomiky v současnosti k dispozici, vyznít paradoxně, protože česká ekonomika se dynamicky rozvíjí a překonává očekávání všech minulých predikcí.

Je však nutno si v prvé řadě položit otázku, zda dosavadní relativně velmi rychlý ekonomický růst může dále pokračovat, či dokonce se dále zrychlit. A také jaké budou faktory, které ho dále urychlí, či zda se zdroje růstu vyčerpají a naopak dojde k jeho zpomalení.

V prvé řadě vstupujeme do období zvýšeného napětí v mezinárodní politice. Podle řady komentátorů je stupeň konfrontace mezi hlavními aktéry v mezinárodní politice vyšší než kdykoli jindy za řadu posledních let. To nesporně negativně dlouhodobě ovlivní budoucí podmínky ve světové ekonomice.

Lze sice spoléhat na to, že narůstající napětí, především stále se rozšiřující ekonomické sankce, se podaří opět snížit na předchozí úroveň, kdy nebude narušovat možnosti rozvoje mezinárodního obchodu. Takový návrat ale může trvat delší dobu.

Na první pohled tyto faktory nemohou zásadně ovlivnit českou ekonomiku, neboť míra jejího zapojení do mezinárodního obchodu vně EU je relativně nízká. Určitou výhodou může být, že EU je ve značné míře jen pasivním účastníkem hlavních procesů v mezinárodní politice a mimo její hlavní ohniska, i když aktivně podporuje politiku ekonomických sankcí. Českou ekonomiku však tyto turbulence mohou významně ovlivnit nepřímo právě prostřednictvím hlavních evropských exportérů, pro které jsou české firmy dodavateli.

Přirozeně že svůj význam mají i dosud nejasné otázky dalšího vývoje EU po brexitu. Jsou zde i nevyřešené problémy – je otázka, zda vůbec mají nějaké rozumné řešení – vysoké zadluženosti některých členských zemí eurozóny. Konečně také pokračující uprchlíká krize bude ovlivňovat minimálně ochotu ke spolupráci uvnitř EU.

Navzdory těmto faktorům, které mohou brzdit ekonomický růst, dochází v současnosti oproti minulým předpovědím ke zrychlení hospodářského růstu v Evropě. Za první čtvrtletí letošního roku je růst ekonomiky EU meziročně 2,1 % (oproti dříve uvažovanému 1,9 %), růst v eurozóně byl poněkud nižší – o 1,9 %, i zde byla také předpověď nižší. Pro letošní rok je pak očekávaný vzestup HDP v EU o 2,1 %, pro eurozónu 1,8 %. Pro německou ekonomiku, našeho největšího obchodního partnera, je pro letošek odhadován růst ve výši 1,8 %.

Právě tyto skutečnosti ilustrující, že hospodářství hlavních obchodních partnerů české ekonomiky se zatím vyvíjí dynamicky a lépe, než byly předchozí předpovědi, a zatím vytváří dobré podmínky pro její další dynamický růst v krátkodobém horizontu. Možnosti odbytu produkce na zahraničních trzích – především prostřednictvím nepřímých exportů – jsou zatím uspokojivé.

Dlouhodobě je tento model účasti v mezinárodním obchodě pro českou ekonomiku nevýhodný a vede k její zranitelnosti, a to i v krátkodobém horizontu. České firmy nejsou v takové pozici, že by mohly být rovnoprávními účastníky trhu, spíše jsou v pozici podřízených firem, stejně jako je tomu i s celou ekonomikou.

Pozitivně může být vývoj v příštím roce ovlivněný především setrvačností hospodářského růstu z letošního roku. Lze očekávat, že HDP v letošním roce vzroste o 3,8–4,0%, což je podstatně více než předpokládaly odhady všech institucí v minulém roce (tehdy se odhadoval růst kolem 2,5%) a také ještě v letošním roce (např. nová predikce MF ČR pro letošní rok je 3,1%, většinový názor ostatních institucí v polovině letošního roku se pohyboval kolem 3%, teprve poslední prognóza ČNB zvyšuje odhad pro letošní rok na 3,6%).

Za první pololetí letošního roku dosáhl růst HDP 4%. Přitom mezičtvrtletně růst zrychlil, stejně jako v meziročním porovnání (v upravených datech). Zatím nejsou žádné příznaky toho, že by se hospodářský růst výrazněji zpomalil, a tedy celoroční výsledek se bude zjevně pohybovat již ve výše uvedeném intervalu 3,8–4,0%.

Důvodem rychlejšího růstu je především velmi dynamicky rostoucí soukromá spotřeba, která je stimulována vysokým růstem mezd a platů a také snižující se nezaměstnaností.

Pokud jde o zaměstnanost, pravděpodobně lze dojít k závěru, že je v současnosti dosaženo v podstatě plné zaměstnanosti. Problémy se zaměstnaností se mohou týkat pravděpodobně pouze kategorie uchazečů o práci starší než 50 let. Jinak je současná úroveň nezaměstnanosti v naprosté většině daná jen těmi, kteří nemají zájem pracovat, mají zdravotní problémy, případně je to vliv fluktuace, hledání nového zaměstnání.

Hospodářskému růstu napomáhá v letošním roce i obnovení růstu investic po jejich propadu v minulém roce. I když jejich růst v prvním čtvrtletí letošního roku je jen velmi nízký oproti úrovni minulého roku, nedochází již k jejich poklesu. Naopak ve druhém čtvrtletí již došlo k jejich růstu, který bude nesporně dále pokračovat, také s ohledem na nízkou základnu minulého roku a dokončování řady inženýrských staveb. Za důležité také považujeme zrychlení růstu investic do strojů a bydlení. Pozitivně se projevuje růst exportu.

Lze též očekávat, že v letošním roce, stejně jako v minulém roce, se vývoj státního rozpočtu výrazně odchýlí od původně plánovaného deficitu ve výši 60 mld. Kč. Výsledky dosažené za osm měsíců letošního roku signalizují, že výsledek státního rozpočtu – lze očekávat ještě některé dosud nerealizované výdaje schválené vládou v posledních měsících – může oscilovat kolem nuly. I když ve zbývajících měsících letošního roku může ještě dojít ke zvýšení čerpání výdajů státního rozpočtu, lze vyloučit, že by bylo možné dosáhnout rozpočtem uvažovaného deficitu.

Příznivý vývoj státního rozpočtu je vyvolán především mimořádně dobrým vývojem inkasa DPH, kde původní předpoklad o růstu inkasa DPH pro veřejné rozpočty ve výši 22 mld. Kč bude překonán a pravděpodobně tento přírůstek dosáhne celoročně 30 mld. korun.

Na druhé straně dochází k úspoře investičních výdajů, neboť se neplní původně uvažované záměry rozpočtových investic. Právě neplnění investičních záměrů má vliv na celkový vývoj investic v národním hospodářství a jejich podíl na hospodářském růstu.

Pro letošní rok je proto významným impulzem růstu dynamický růst mezd a platů, který akceleruje spotřebu a ta zpětně vede k růstu HDP.

Lze očekávat, že podobný vliv bude mít další vzestup mezd a platů v příštím roce na růst HDP. Mělo by proto opět jít o růst tažený spotřebou jako poměrně stabilním

růstovým zdrojem. Záměry založené do výdajů státního rozpočtu – pokud jde o růst mezd v rozpočtové sféře – předpokládají vzestup platů nejméně o desetinu. Mzdy v podnikatelské sféře mohou vykázat poněkud nižší růst s ohledem na to, že v rozpočtové sféře nerostou platy plynule, ale pouze jednorázově. Tento růst je možno odhadovat na cca 8 % vzhledem k očekávanému vývoji inflace. Přitom růst mezd bude odvětvově rozdílný ve vazbě na vývoj hospodářské situace firem.

Lze také očekávat, že v příštím roce se po přijetí nového stavebního zákona podaří zrychlit zahajování staveb. Kromě toho by se mělo právě v investicích projevit i zvýšené úsilí vynaložené na urychlení investiční výstavby, především infrastrukturních staveb (především doprava), a také snaha o lepší čerpání evropských fondů. Očekáváme oživení investic v podnikatelské sféře, kde by v reakci na nedostatek pracovních sil mělo dojít k investicím do náhrady pracovních míst.

Lze proto očekávat, že souběhem vysoké dynamiky příjmů obyvatelstva a zlepšení investiční výstavby by bylo možné očekávat růst HDP v příštím roce okolo 3,5 %.

Přitom nelze přehlížet, že negativně bude vývoj v příštím roce ovlivněn především pokračujícím zhodnocováním koruny vůči euru a také dolaru. Příjmy českých exportérů z vývozu do EU tak poklesnou – při předpokládaném zhodnocení kurzu koruny vůči euru zhruba o jednu korunu na úroveň 25–24,50 Kč/euro, a to povede ke snížení exportních příjmů o 4–7 %. V některých případech nebude možné tento výpadek kompenzovat vyšším exportem a bude nutno zvýšit úsilí o úsporu nákladů. Ve většině případů jde o dodávky podle dlouhodobých smluv, kde možnosti jejich kvantitativního navýšení jsou velmi omezené, neboť nelze najít jiné odbytové možnosti.

Zpevnění koruny by mohlo působit i na snížení tlaku na růst cen dovážené produkce vč. energetických surovin, které mohou minimálně zmírňovat očekávaný mírný vzestup jejich světových cen.

Vývoj míry inflace v roce 2017 a její prognóza na rok 2018¹⁾

Tomáš Pavelka, Martin Fassmann

I. Vývoj inflace v roce 2016 a odhad do konce roku 2017

ROK 2016

Průměrná míra inflace v roce 2016 činila 0,7%, což bylo o 0,4 p. b. více než v roce 2015. Vývoj míry inflace v jednotlivých měsících roku 2016 je zachycen v tabulce č. 1:

TABULKA 1: Míra inflace v roce 2016

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Předchozí měsíc = 100	0,6	0,1	-0,1	0,6	-0,2	0,1	0,3	-0,2	-0,2	0,3	0,3	0,3
Stejně období min. roku =100	0,6	0,5	0,3	0,6	0,1	0,1	0,5	0,6	0,5	0,8	1,5	2,0
Průměrná míra inflace	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,5	0,7

Pramen: ČSÚ

V roce 2016 došlo ke zpomalení růstu reálného hrubého domácího produktu z 5,3% v roce 2015 na 2,6%. Rok 2015 byl ovlivněn zejména vysokými investičními výdaji spojenými s dočerpáváním evropských prostředků z minulé finanční perspektivy. V roce 2016 se však investice (hrubá tvorba fixního kapitálu) meziročně propadly o 2,3%. Hrubý domácí produkt byl tažen zejména růstem výdajů domácností, u kterých se projevoval pozitivní mzdový vývoj, ale také pozitivní očekávání spotřebitelů. Meziročně také polevilo tempo růstu exportu a importu, přebytek zahraničního obchodu se zbožím a službami byl však rekordní.

¹⁾ Tato prognóza míry inflace byla vytvořena na základě informací, které byly dostupné k 7. září 2017.

Na trhu práce docházelo k dalšímu zlepšování. Úřad práce ČR evidoval na konci loňského roku 381 tisíc osob, což představovalo meziroční pokles o téměř 72 tisíce, osob. Podíl nezaměstnaných osob klesl v prosinci na 4,9%. O 30 tisíc, na 132,5 tisíce narostl i počet volných pracovních míst v evidenci Úřadu práce ČR.

Míra inflace v loňském roce činila 0,7% a od roku 2012 došlo k jejímu prvnímu zvýšení, které však v souhrnu nebylo tak výrazné. Při detailnějším pohledu na průběh vývoje cenové hladiny v průběhu roku lze však pozorovat odlišný vývoj do října od vývoje v posledních dvou měsících roku. V prvních deseti měsících loňského roku byla meziroční míra inflace velmi nízká a v průměru činila 0,5%. Na nízkou míru inflace působily klesající světové ceny ropy v druhé polovině roku 2015 a v prvních měsících roku 2016. Záporné příspěvky k meziroční míře inflace však měly potraviny, respektive „oddíl potraviny a nealkoholické nápoje“, obsažené ve spotřebním koši, které snižovaly míru inflace meziročně v průměru o 0,2 p. b. Pozitivně k meziroční míře inflace přispíval oddíl „bydlení, voda, energie a paliva“, ve kterém rostlo čisté nájemné, vodné a stočné a mírně i ceny elektřiny a tepla. Svůj vliv měly i rostoucí ceny tabákových výrobků (vliv zvyšování nepřímých daní) a alkoholických nápojů. V posledních dvou měsících roku výrazně začaly růst ceny potravin, a to zejména pečiva, másla, vajec a zeleniny. Od prosince loňského roku byla také spuštěna první fáze elektronické evidence tržeb v ubytovacích a stravovacích službách, která vedla k růstu cen v oddíle „stravování a ubytování“. V posledním měsíci roku ke zvýšení meziroční inflace přispěly ceny pohonných hmot.

ROK 2017 – dosavadní průběh

Vývoj indexů cenové hladiny v prvních sedmi měsících letošního roku zachycuje následující tabulka č. 2:

TABULKA 2: Míra inflace v roce 2017

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Předchozí měsíc = 100	0,8	0,4	0,0	0,0	0,2	0,0	0,5					
Stejně období min. roku =100	2,2	2,5	2,6	2,0	2,4	2,3	2,5					
Průměrná míra inflace	0,8	1,0	1,2	1,3	1,5	1,7	1,8					

Pramen: ČSÚ

Podle údajů Českého statistického úřadu měly na vývoj cen v prvních sedmi měsících letošního roku vliv následující hlavní faktory:

Hlavními zdroji meziročního růstu byly: rostoucí ceny potravin, a to zejména mléčných výrobků, vajec, pekárenských výrobků, cukru a zeleniny; růst cen pohonných hmot zejména vlivem nízké ceny ropy v předcházejícím roce; vyšší ceny tabákových výrobků vlivem dalšího zvýšení spotřebních daní; růst cen ve stravovacích službách a ubytování (vliv EET); vyšší čisté nájemné, vyšší ceny vodného a mírné navýšení cen elektřiny a stočného.

Hlavními zdroji meziročního poklesu byly: pokles ceny tepla a teplé vody; nižší ceny mobilních telefonů, telefonických služeb a nižší ceny v oddíle „bytové vybavení a zařízení domácností“.

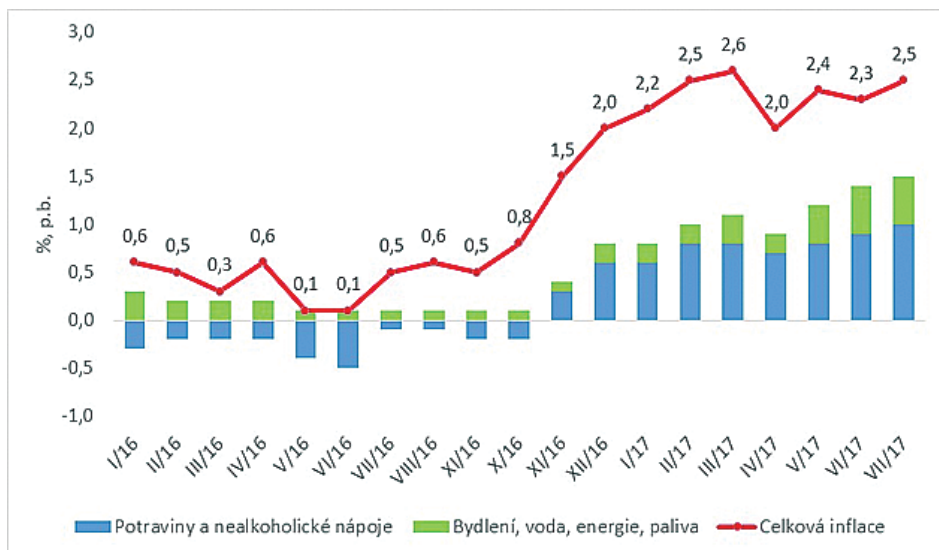
Graf č. 1 zachycuje celkovou meziroční míru inflace (červená křivka) a dále pak příspěvky spotřebních oddílů „potravin a nealkoholické nápoje“ (modrý sloupec) a „bydlení, voda, energie a paliva“ (zelený sloupec) k celkové míře inflace v procentních bodech.

Jak je patrné z grafu č. 1, nejvýznamnějším přispěvatelem k meziroční míře inflace v letošním roce je růst cen v oddíle „potravin a nealkoholické nápoje“. Za prvních sedm měsíců vzrostla meziroční míra inflace v průměru o 2,4 % měsíčně, přičemž oddíl potravin a nealkoholické nápoje k tomuto průměrnému růstu přispěly 0,8 p. b. V červenci letošního roku byly meziročně vyšší ceny másla (+44,8 %), vajec (+27,7 %), mléka (+14,3 %).

Oddíl „bydlení, voda, energie a paliva“, který má nejvyšší váhu ve spotřebním koši, přispěl v průměru k meziroční míře inflace 0,3 p. b., přičemž jeho příspěvek se v čase zvyšoval. V červenci byl zaznamenán růst čistého nájemného (+2,9 %), růst cen vodného (+1,2 %), stočného (+0,4 %) a elektřiny (+0,3 %).

Spuštění první fáze EET od prosince minulého roku u stravovacích služeb a ubytování a také rostoucí ceny potravin a energií se promítlo do zvyšování cen v oddíle „stravování a ubytování“ (v červenci +6,0 %). Ceny pohonných hmot rostly zejména z důvodu meziročně vyšších světových cen ropy (zejména v porovnání s prvními měsíci roku 2016). Tento efekt se však v posledních měsících již vyčerpал. V dalším období se neočekávají výraznější výkyvy světových cen ropy a navíc se projeví efekt posilující české koruny.

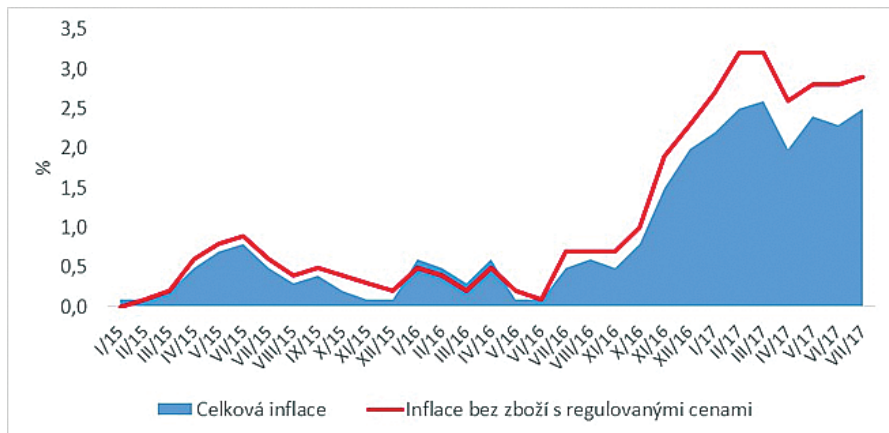
GRAF 1: Příspěvky k meziroční míře inflace

Pramen: vytvořeno na základě dat ČSÚ

Na grafu č. 2 je zachycena celková meziroční míra inflace a míra inflace po vyloučení zboží, které má plně nebo alespoň částečně administrativně regulované ceny.

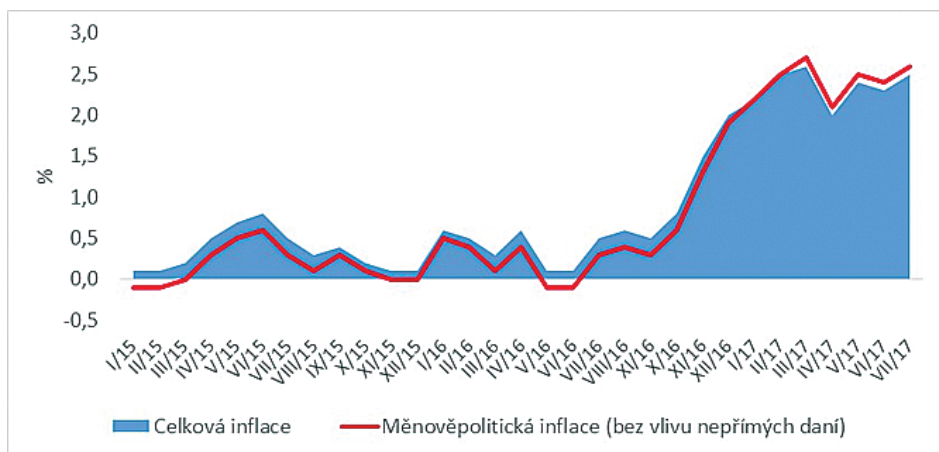
GRAF 2: Celková míra inflace a míra inflace bez zboží s regulovanými cenami

Pramen: ČSÚ

Z grafu č. 2 je patrné, že celková míra inflace byla v letošním roce nižší než míra inflace po vyloučení položek s regulovanými cenami. Za prvních sedm měsíců letošního roku činila celková míra inflace v průměru 2,4% měsíčně, kdežto inflace po eliminaci zboží s regulovanými cenami cca 2,9%. U regulovaných cen se projevil pokles cen zemního plynu a tepla. Naopak vzrostly ceny vodného, stočného, elektřiny a ceny ve zdravotnictví.

GRAF 3: Celková míra inflace a míra inflace bez vlivu nepřímých daní

Pramen: ČNB, ARAD

V druhé polovině roku očekáváme, že bude postupně docházet k odeznívání vlivu nižších cen zemního plynu a tepla.

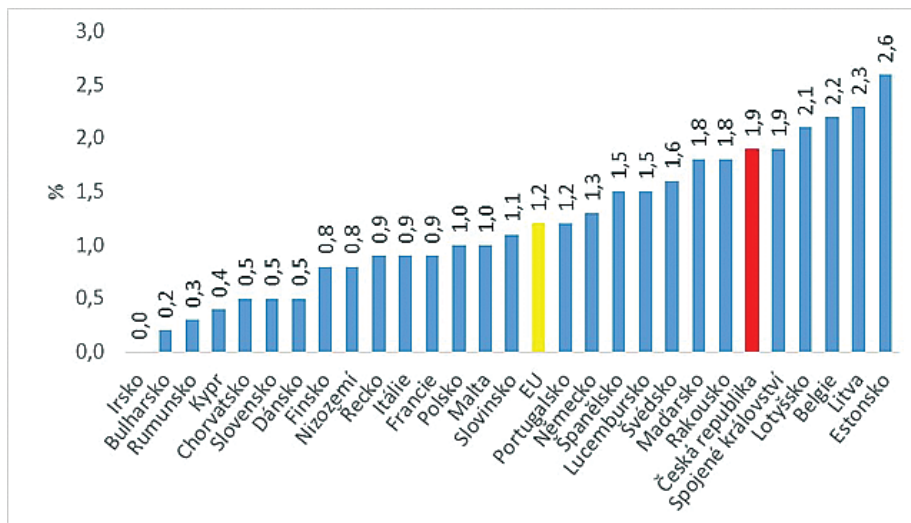
Graf č. 3 zachycuje celkovou meziroční míru inflace a tzv. měnověpolitickou míru inflace, ve které je eliminován přímý dopad změn nepřímých daní na cenovou hladinu.

Z grafu č. 3 je patrné, že měnověpolitická inflace byla v prvních sedmi měsících letošního roku mírně vyšší než celková míra inflace. U nepřímých daní je patrný vliv zvýšení spotřebních daní u tabákových výrobků. Na druhou stranu však se projevuje snížení sazby DPH z 21 % na 15 % u stravovacích služeb v důsledku spuštění první fáze EET a také snížení sazby DPH u novin a časopisů od března letošního roku.

Mezinárodně srovnatelná míra inflace

Srovnatelnou míru inflace pro jednotlivé členské státy Evropské unie zveřejňuje Evropský statistický úřad (Eurostat). Tuto míru inflace nelze ztotožňovat s mírou inflace zveřejňovanou Českým statistickým úřadem, protože vychází z mírně upraveného spotřebního koše. Následující graf č. 4 zachycuje míru inflace (dvanáctiměsíční průměrná změna harmonizovaného indexu spotřebitelských cen – HICP) v červenci letošního roku.

GRAF 4: Míra inflace v členských zemích EU v červenci 2017

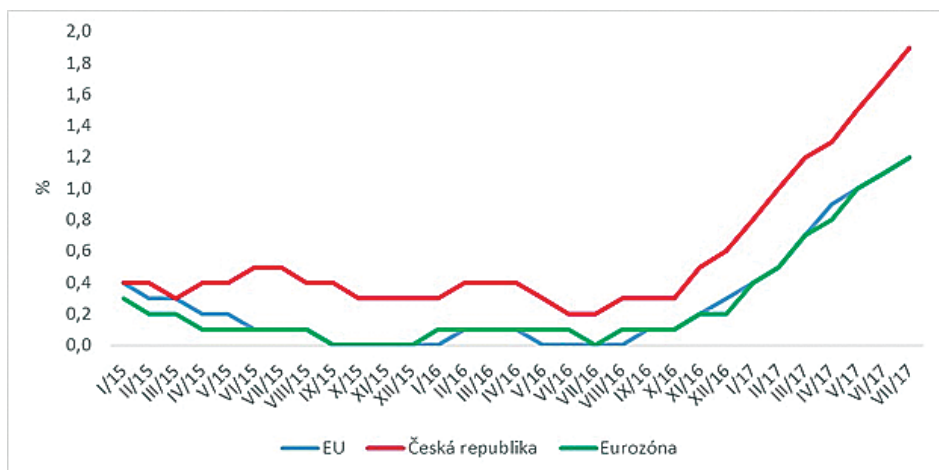
Pramen: Eurostat (založeno na dvanáctiměsíčním klouzavém průměru HICP)

Z grafu č. 4 vyplývá, že míra inflace se přece jen v členských zemích zvyšuje. Pouze Irsko v červenci letošního roku nevykázalo změnu cenové hladiny. V loňském červenci však vykazovalo 12 členských států pokles cenové hladiny (deflaci). V průměru činila v letošním červenci míra inflace v Evropské unii 1,2%, když nejvyšší byla v Estonsku. Česká republika měla míru inflace 1,9%, což byla o 0,7 p. b. vyšší hodnota, než byl průměr Evropské unie.

Na míru inflace v rámci Evropské unie měly vliv v podstatě stejné faktory, jako tomu bylo v České republice. Jednak to byly zvyšující se ceny některých potravin (mléčných výrobků) a efekt vyšších cen ropy na světových trzích, který však postupně vyprchává. Jelikož je v Eurozóně stále nižší míra inflace, než je inflační cíl Evropské centrální banky, Rada guvernérů na svém posledním zasedání v září 2017 neprovedla žádnou změnu v uvolněné měnové politice – tzn. ponechala beze změny úrokové sazby a také program nákupu aktiv.

Graf č. 5 zachycuje vývoj míry inflace v České republice, v Evropské unii a v eurozóně od roku 2015. Je zřejmé, že základní vývojové tendence jsou stejné. V celém sledovaném období se míra inflace v České republice pohybuje nad úrovní průměru Evropské unie a eurozóny.

GRAF 5: Míra inflace v ČR, EU a eurozóně

Pramen: Eurostat

Rok 2017 – odhad na zbývající část roku

Pro zbývající část letošního roku očekáváme, že míru inflace ovlivní zejména tyto faktory:

- vyšší ceny některých potravin – zejména másla a dalších mléčných výrobků
- odezní vliv vyšších cen ropy – jednak z důvodu efektu základny a jednak z důvodu mírného poklesu ceny ropy
- postupně bude odeznívat pokles cen zemního plynu a tepla
- bude se projevovat rychlý růst ekonomiky, nízké nezaměstnanosti a rychlý růst mezd

S vědomím uvedených trendů a tendencí předpokládáme, že se **průměrná míra inflace v roce 2017 (měřeno průměrem roku 2017 na průměr roku 2016) bude pohybovat v intervalu 2,3–2,8%.**

II. Odhad inflace na rok 2018

A. Administrativní vlivy

V příštím roce neočekáváme významný dopad administrativních změn na cenovou hladinu. Postupně odezní dopad úprav sazeb u novin a časopisů a u stravovacích služeb. Proinflačně bude působit další zvýšení spotřební daně u tabákových výrobků a zvýšení cen vodného a stočného a mírně i cen elektřiny.

Další fáze elektronické evidence tržeb

V prosinci minulého roku byla spuštěna elektronická evidence tržeb, přičemž první fáze se týkala sektoru stravování a ubytování. Jako jistou kompenzaci zavedení evidence vláda snížila sazbu DPH u stravovacích služeb (s výjimkou alkoholických nápojů) z 21 % na 15%. Druhá fáze elektronické evidence začala v březnu letošního roku a týkala se maloobchodu a velkoobchodu. Spuštění třetí fáze elektronické evidence je zatím naplánované na 1. března příštího roku a bude se týkat stravování a pohostinství v případě, kdy nejde o stravovací službu (neboli jde o tzv. dodání zboží), oprav a údržby motorových vozidel, taxislužby, podnikatelů ve výrobě, silniční nákladní dopravy, železniční dopravy a svobodných povolání. A poslední čtvrtá fáze elektronické evidence tržeb by měla být spuštěna 1. června 2018 a měla by se týkat vybraných řemesel a výrobní činnosti. Jak se konkrétně projeví spuštění dalších fází elektronické evidence tržeb na ceny, bude záležet zejména na cenové politice jednotlivých podnikatelů a firem. Lze však očekávat, že u drobných podnikatelů či ve stravování by mohlo dojít k výraznějšímu promítnutí nákladů do konečných cen pro zákazníky.

Zvýšení spotřební daně u tabáku

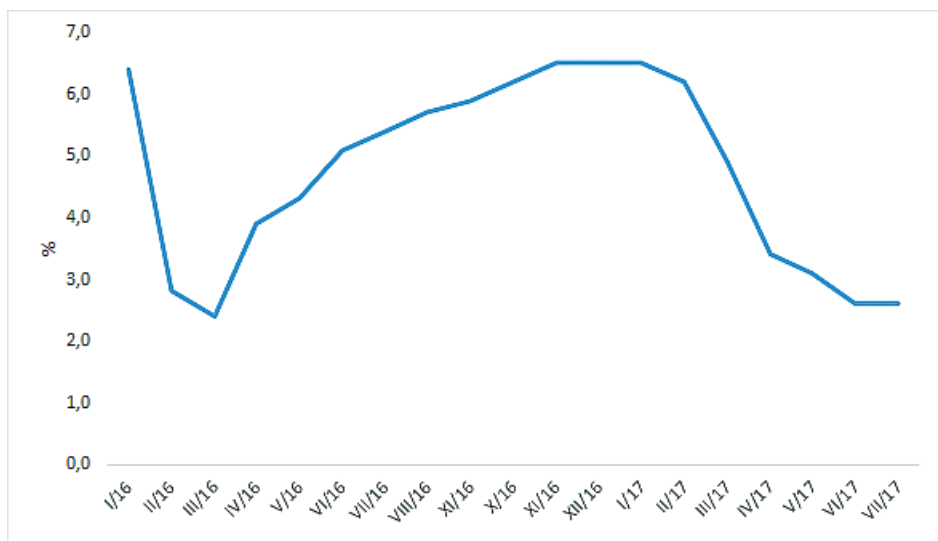
Evropské směrnice 2011/64/EU stanovuje, že od ledna 2014 musí být minimální spotřební daň na cigarety ve výši 90 eur/1000 ks. Rozhodný přepočítávací kurz je kurz platný první pracovní den v říjnu.

Na podzim roku 2015 byla schválena novela zákona č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, která obsahovala tříletý plán zvýšení sazeb spotřební daně na tabákové výrobky.

Od ledna 2017 došlo ke zvýšení pevné sazby u cigaret na 1,42 Kč/ks (procentní sazba 27 %), u doutníků a cigarillos na 1,67 Kč/ks a ke zvýšení spotřební daně u jemného řezaného tabáku na kouření na 2 185 Kč/kg. Od ledna příštího roku dojde k dalšímu zvýšení spotřební daně, a to v případě pevné sazby u cigaret na 1,46 Kč/ks (procentní sazba zůstává stejná), u doutníků a cigarillos na 21,71 Kč/ks a ke zvýšení spotřební daně u tabáku na kouření na 2 236 Kč/kg.

Konkrétní zvýšení cen tabákových výrobků samozřejmě nezávisí pouze na výši daně, ale i na cenové politice výrobců a svůj vliv má i světová cena tabáku.

GRAF 6: Meziroční změny cen tabáku (zahrnutého do spotřebního koše)

Pramen: ČSÚ

Tabulka č. 3 zachycuje sazby spotřební daně na tabákové výrobky od ledna 2014 včetně plánu jejich úprav od ledna 2018.

TABULKA 3: Úpravy spotřební daně na tabákové výrobky

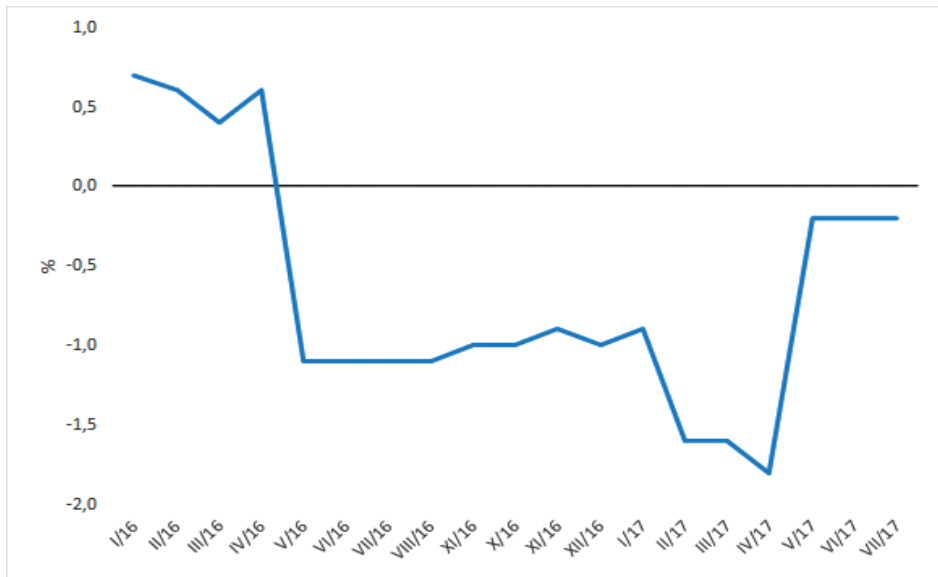
Datum účinnosti změny sazby	Sazba daně		Celkem nejméně (Kč/kus)	Doutníky a cigarillos (Kč/kus)	Tabák ke kouření (Kč/kg)
	Pevná (Kč/ks)	Procentní			
1.1.2014	1,19	27%	2,25	1,34	1 800
1.12.2014	1,29	27%	2,37	1,42	1 896
1.1.2016	1,39	27%	2,52	1,64	2 142
1.1.2017	1,42	27%	2,57	1,67	2 185
1.1.2018	1,46	27%	2,63	1,71	2 236

Pramen: zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních.

Ceny energií

Graf č. 7 zachycuje meziroční vývoj cen energií, které jsou zahrnuty do spotřebního koše.

GRAF 7: Meziroční změny cen elektrické a tepelné energie, plynu a ostatních paliv (zahrnutého do spotřebního koše)

Pramen: ČSÚ

– **Elektrina:** cena elektřiny je tvořena dvěma částmi: regulovanou a neregulovanou. Neregulovanou částí, která se na koncové ceně elektřiny podílí menší polovinou, je silová elektřina, jejíž cena se stanovuje na energetické burze. Regulovaná část zahrnuje náklady na přenos a distribuci, na systémové služby, na operátora trhu a také příspěvek na podporu elektřiny z obnovitelných zdrojů a kombinované výroby elektřiny a tepla z druhotných zdrojů. U regulované části energie lze počítat pouze s mírným navýšením ceny. Cena silové elektřiny ke konci minulého roku prudce vzrostla až na 36 eur/MWh. Důvodem byly rostoucí ceny emisních povolenek, ale i klimatická dohoda z Paříže. V prvních měsících letošního roku ceny silové energie korigovaly svůj růst, ale v září letošního roku již cena silové energie překročila 34 eur/MWh. Je třeba upozornit, že nákupy silové energie se provádí zpravidla se značným časovým předstihem. Proti výraznějšímu růstu cen elektrické energie bude působit i posilující kurz koruny.

– **Zemní plyn:** také cena zemního plynu se skládá ze dvou složek, z regulované a neregulované. ERU stanovuje jednou ročně cenu za přepravu a distribuci.

Cca 80% výsledné ceny plynu pro domácnosti je ovlivněno cenou samotné komodity (neregulovaná složka), která závisí jednak na světových cenách zemního plynu a jednak na měnovém kurzu české koruny vůči dolaru a kurzu dolaru a eura. Pokud se týká kurzu, očekáváme postupné posilování české koruny jak vůči euru, tak i dolaru. Cena zemního plynu na světových burzách výrazně klesla koncem roku 2015 a v následujícím období kolísá mezi 18–20 USD/MWh. Pro příští rok neočekáváme výraznější pohyby cen zemního plynu pro spotřebitele.

- **Tepló:** Tepelná energie je nejčastěji v České republice vyráběna z uhlí a ze zemního plynu. U cen zemního plynu neočekáváme pro příští rok výraznější výkyvy. Také světové ceny uhlí v letošním roce nevykazují výraznější výkyvy a stejný vývoj očekáváme i v příštím roce. Podobně jako u cen ostatních energií svou roli bude hrát i posilující česká měna. Pro příští rok očekáváme stagnaci či pouze mírný růst cen tepla.

Vodné a stočné

Vodné a stočné patří mezi ceny věcně usměrňované. V červenci letošního roku se cena vodného meziročně zvýšila o 1,2% a cena stočného o 0,4%. Pro příští rok očekáváme obdobné zvýšení cen vodného i stočného.

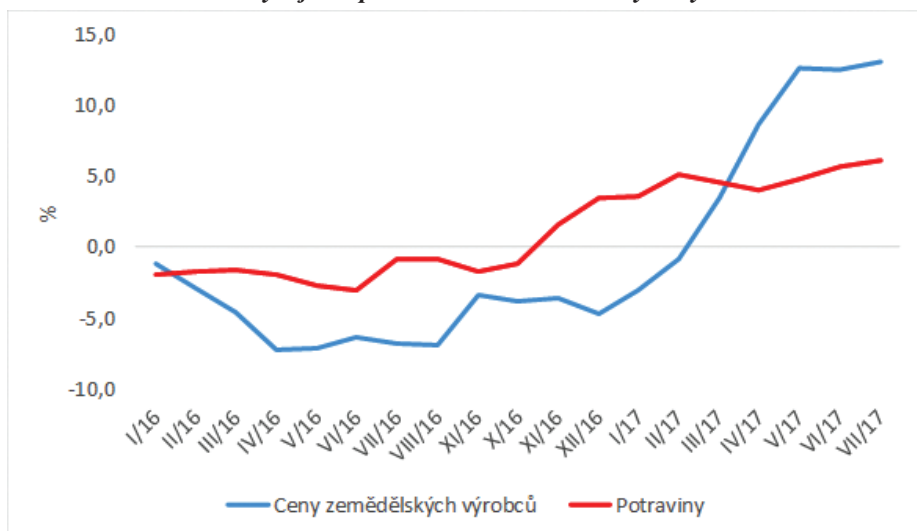
B. Ostatní vlivy

Vývoj cen potravin

Ceny potravin po většinu roku 2016 klesaly. Obrat nastal v listopadu a od té doby již ceny potravin rostou. Z potravin rostou zejména v posledních měsících ceny másla a mléčných výrobků, u kterých se střetlo více faktorů. Zemědělství producenti přizpůsobili počty dojnic nízkým cenám z předcházejícího období a zároveň roste poptávka po mléčném tuku. U másla a dalších mléčných výrobků je třeba počítat s tím, že se cena v letošním roce ještě zvýší. Obecně však u potravin očekáváme v příštím roce spíše stagnaci cen. Z důvodu vysoké srovnávací základny však nebude dopad cen potravin na meziroční míru inflace v příštím roce výrazný.

Z grafu č. 8 je patrný i nárůst cen zemědělských výrobců od března letošního roku, který v červenci letošního roku činil meziročně 13%.

GRAF 8: Meziroční vývoj cen potravin a cen zemědělských výrobců

Pramen: ČSÚ

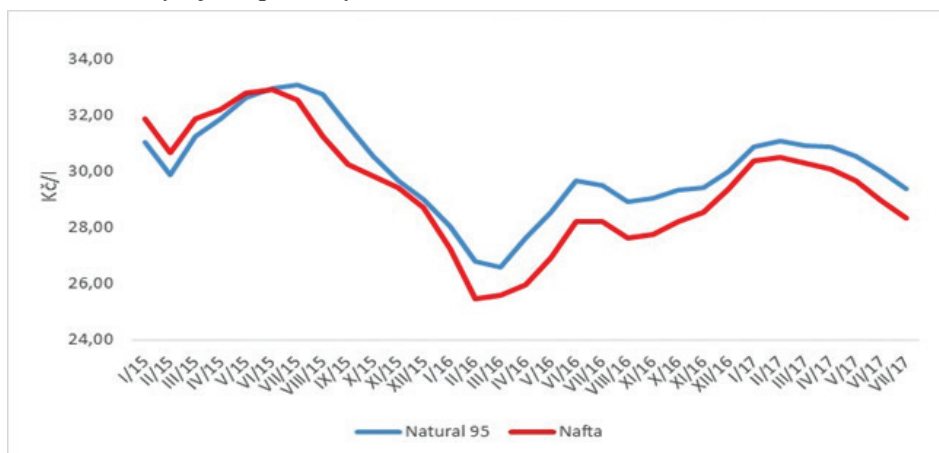
Již v letošním roce, s přesahem do příštího roku, dojde ke zvýšení cen piva, které již bylo avizováno v případě lahvového piva a piva v plechovkách společností Prazdroj. Očekáváme, že se podobně zachovají i další producenti piva.

Vývoj cen pohonných hmot

Ceny pohonných hmot mají výrazný dopad na celkový cenový vývoj. Přímý dopad je prostřednictvím přímého zahrnutí pohonných hmot do spotřebního koše, podle kterého ČSÚ měří inflaci. Nepřímý dopad je přes vliv cen pohonných hmot na náklady firem při výrobě a distribuci většiny výrobků a služeb.

Cenu pohonných hmot v České republice ovlivňují tři základní faktory: světové ceny ropy (Brent), vývoj měnového kurzu a cenová politika jednotlivých výrobců či distributorů pohonných hmot. Vývoj cen pohonných hmot – naturalu 95 a nafty – který vychází ze šetření ČSÚ, je zachycen v grafu č. 9.

GRAF 9: Vývoj cen pohonných hmot

Pramen: ČSÚ

Průměrné ceny benzínu a nafty začaly výrazněji klesat v druhé polovině roku 2015 a tento pokles pokračoval i v prvních měsících loňského roku. Svou roli hrálo mírné posílení české koruny (směrem k hranici kurzového závazku ve výši 27 CZK/EUR), ale zejména pokles světových cen ropy až pod 30 dolarů za barel na začátku roku 2016, který měl svou příčinu především v přebytku ropy na trhu, a také obavy o vývoj v Číně, která patří mezi největší dovozce ropy. Trh reagoval také na očekávaný návrat Iránu na trh po zrušení hospodářských sankcí. Vlivem těchto faktorů se ceny benzínu a motorové nafty v České republice na začátku loňského roku dostaly pod 27 Kč za litr u benzínu a pod 26 Kč za litr u motorové nafty. V následujících měsících loňského roku následně cena ropy vzrostla a kolísala kolem 50 dolarů za barel. Průměrná cena benzínu natural 95 v loňském roce byla 28,6 Kč za litr a motorové nafty 27,4 Kč za litr.

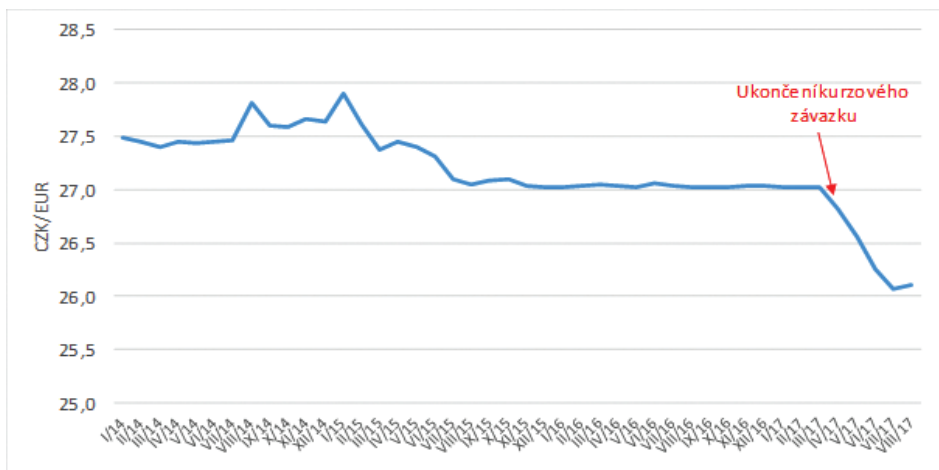
V první polovině letošního roku se ceny ropy Brent neudržely na své vyšší hodnotě z konce roku 2016. V prosinci loňského roku se země OPEC dohodly na omezení těžby a k této dohodě se přidaly i některé producenty mimo tuto organizaci (např. Rusko, Mexiko, Bahrajn atd.). Cena v letošním roce vykazovala větší fluktuaci, když se pohybovala mezi 45 a 56 dolarů za barel. Na cenu pohonných hmot v České republice má vliv i posilující česká koruna po opuštění kurzového závazku v dubnu 2017. Průměrná cena benzínu natural 95 se v prvních sedmi měsících letošního roku pohybovala na úrovni 30,5 Kč za litr a cena motorové nafty na úrovni 29,8 Kč za litr.

Po zbytek letošního roku a pro příští rok neočekáváme výraznější změny ceny ropy na světových trzích. Odhady se pohybují v případě ropy Brent na úrovni 50–55 dolarů za barel.²⁾ Zároveň očekáváme další postupné posilování české koruny vůči dolaru, proto se ceny pohonných hmot v České republice budou spíše mírně snižovat.

Vývoj měnového kurzu

Pro malou otevřenou ekonomiku má kurz její měny výrazný dopad na celkový vývoj hospodářství, a to včetně jejího cenového vývoje. Měnový kurz se primárně do domácí cenové hladiny promítá přes dovozní ceny. Změna měnového kurzu se však do cen většinou promítá s určitým zpožděním.

GRAF 10: Vývoj měnového kurzu CZK/EUR v období 2014–2017

Pramen: ČNB

Graf č. 10 zachycuje vývoj měnového kurzu české koruny vůči euru. Graf č. 11 pak vývoj měnového kurzu české koruny vůči americkému dolaru.

Česká národní banka zejména z důvodu rizika deflace (a s ní spojené riziko ekonomické stagnace) přijala 7. listopadu 2013 kurzový závazek, že bude bránit zhodnocení české

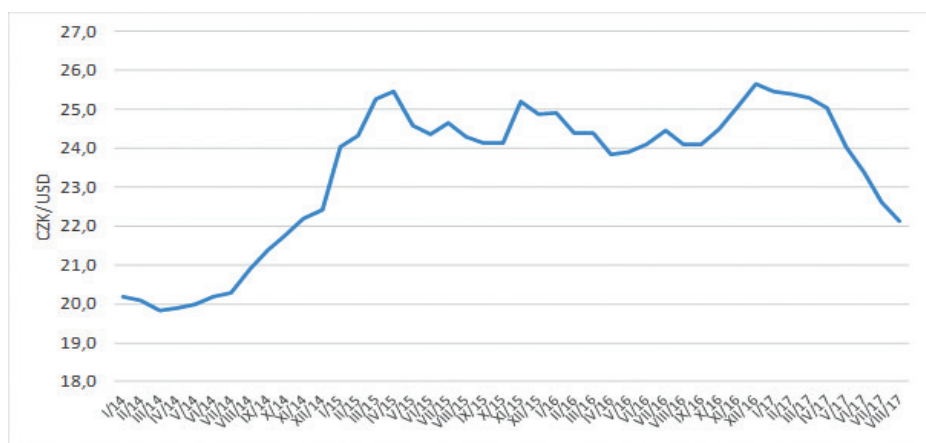
²⁾ Jsou samozřejmě možné krátkodobé výkyvy, jak se tomu děje v posledních dnech v souvislosti s hurikány, které zasáhly Severní Ameriku.

koruny nad úroveň 27 CZK/EUR. V tento den také Česká národní banka provedla první intervence v neprospěch české koruny. Bankovní rada České národní banky na svém mimořádném měnověpolitickém zasedání 6. dubna 2017 rozhodla ukončit svůj kurzový závazek. Bankovní rada konstatovala „...že podle dostupných makroekonomických dat a analýz ... došlo k naplnění podmínek pro udržitelné plnění dvouprocentního inflačního cíle do budoucna, a proto pokračování kurzového závazku již není z pohledu plnění primárního úkolu České národní banky, kterým je cenová stabilita, v této situaci nutné.“³⁾

V průběhu kurzového závazku musela z důvodu spekulací tlaků centrální banka pokračovat v devizových intervencích, jejichž objem výrazně narůstal na začátku letošního roku. Celkově centrální banka na devizové intervence vynaložila více než 2,2 biliónů korun (cca 90 mld. eur). Celková výše devizových rezerv v dubnu letošního roku činila 124,6 mld. eur.⁴⁾

Z grafu č. 10 je zřejmé, že až do poloviny roku 2015 se česká koruna pohybovala nad hranicí 27 CZK/EUR. Poté z důvodu možného uvolnění kurzového závazku než česká koruna v podstatě setrvala na této hranici, samozřejmě i vlivem devizových intervencí centrální banky. Po ukončení kurzového závazku nebyl zcela jasný další vývoj české koruny. Česká koruna mohla posilovat, ale i oslabovat, záleželo na chování investorů. Jak je patrné z grafu č. 10, česká koruna po ukončení závazku začala posilovat. V červenci dokonce česká koruna prolomila krátce i hranici 26 CZK/EUR, přičemž svůj vliv mělo i očekávání trhu ohledně zvýšení úrokových sazeb. Na posilování koruny má klíčový vliv i pozitivní ekonomický vývoj.

GRAF 11: Vývoj měnového kurzu CZK/USD v období 2014–2017

Pramen: ČNB

³⁾ https://www.cnb.cz/cs/menova_politika/br_zapisy_z_jednani/2017/170406_prohlaseni.html

⁴⁾ Tuto částku v korunách však nelze chápat tak, že by byla utracena, že o ně ČNB přišla. ČNB využila nakoupená eura na nákup aktiv, ze kterých měla výnos. Tato aktiva se samozřejmě projevila ve výši celkových aktiv držných ČNB. Je však zřejmé, že z důvodu posilování kurzu české koruny po ukončení kurzového závazku bude v korunovém vyjádření ČNB vykazovat ztrátu z držby devizových rezerv.

S vývojem měnového kurzu české koruny vůči euru samozřejmě souvisí i vývoj české koruny vůči americkému dolaru, který je významný zejména z důvodu nákupu surovin na světových trzích. V průběhu doby dochází také k vývoji samotného měnového páru EUR/USD, který je mimo jiné ovlivněn i odlišnými politikami Evropské centrální banky a amerického FEDu.

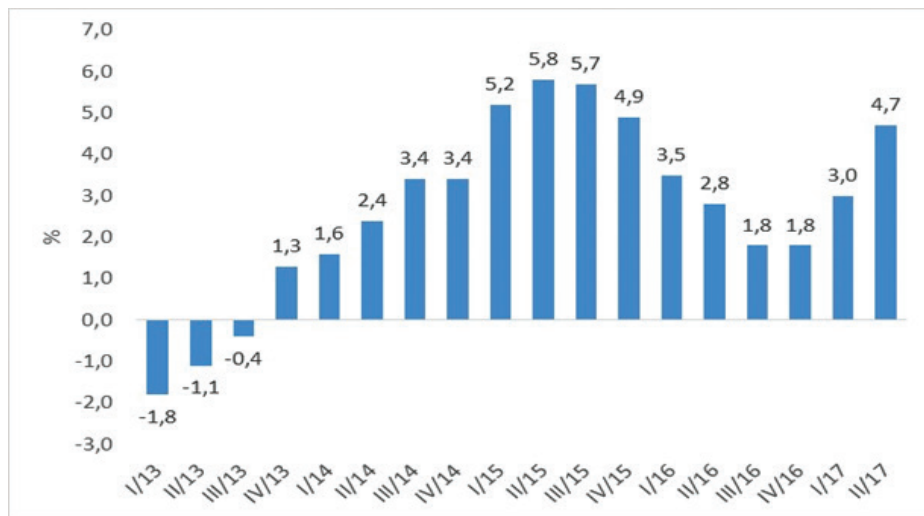
V dalším období očekáváme pokračování postupného posilování české koruny vůči euru i dolaru, které bude tlačeno pozitivním vývojem české ekonomiky a vůči euru i kladným úrokovým diferenciacím. Trend posilování české koruny však může být zvrácen chováním investorů, kteří nakoupili česká aktiva v očekávání zisků spojených s posílením koruny po ukončení kurzového závazku.

Makroekonomická situace

Česká ekonomika se vymanila z recese (měřené vývojem reálného hrubého domácího produktu) v posledním čtvrtletí roku 2013. Od té doby reálný hrubý domácí produkt rostl meziročně ve všech čtvrtletích.

Výrazný růst produktu byl patrný zejména v roce 2015, kdy dosáhl za celý rok hodnoty 5,4%.⁵⁾ Růst byl silně ovlivněn snahou dočerpávat prostředky z evropských fondů z předcházející finanční perspektivy 2007–2013. Svůj vliv měly i nízké ceny ropy, které snižovaly náklady firmám a domácnostem. Hrubá tvorba fixního kapitálu nakonec vzrostla o 10,4%. Pozitivní očekávání a zlepšující se situace na trhu práce se promítly také do relativně silného růstu spotřeby domácností ve výši 3,8%. Import rostl rychleji než export. Zvýšila se i spotřeba vlády.

GRAF 12: Meziroční vývoj reálného HDP v České republice

Pramen: ČSÚ (5. 9. 2017), sezónně očištěná data

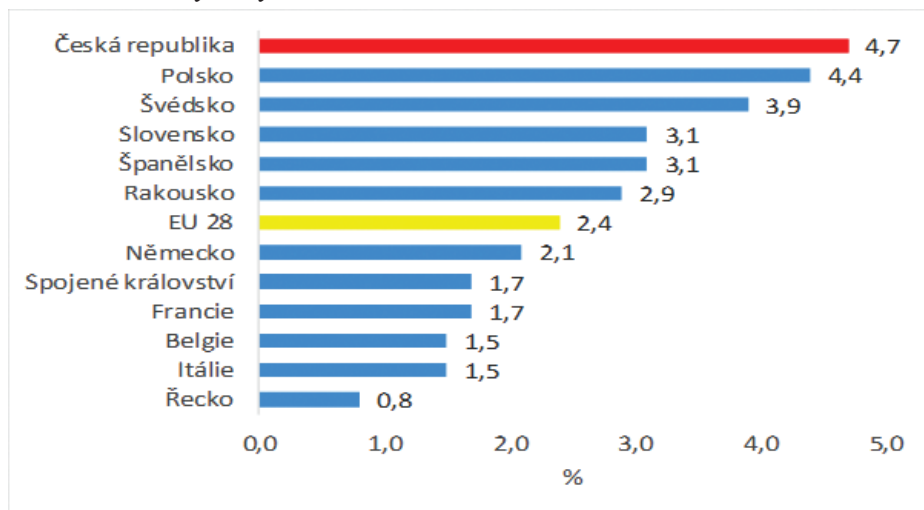
⁵⁾ Pokud není uvedeno jinak, uvedená data pocházejí z údajů ČSÚ a jsou sezónně očištěná.

V loňském roce došlo ke zpomalení růstu reálného hrubého domácího produktu na 2,5%. Zpomalení růstu se očekávalo. Meziročně došlo k poklesu hrubé tvorby fixního kapitálu, kde se projevilo dočerpávání evropských prostředků v předcházejícím roce a zatím nečerpání prostředků z nové finanční perspektivy. Základem růstu produktu byl růst spotřeby domácností (3,6 %), opět podpořený situací na trhu práce spojený se zvyšováním mezd. Pozitivně k růstu přispěla i obchodní bilance a spotřeba vlády.

Česká ekonomika vykázala v loňském roce o 0,7 p. b. vyšší růst reálného hrubého domácího produktu než byl průměr Evropské unie (viz Příloha č. 6). Nejvyššího růstu dosáhly Rumunsko, Malta a Irsko (kolem 5 %). Naopak řecká ekonomika stagnovala.

V letošním roce podle posledních dostupných dat česká ekonomika výrazně zrychlila růst. V prvním čtvrtletí rostla meziročně o 3 %, ale ve druhém čtvrtletí již o 4,7%. Ve druhém čtvrtletí silně vzrostla hrubá tvorba fixního kapitálu (7,7%) a spotřeba domácností (4,4 %). Růst spotřeby vlády se v letošním roce pohybuje kolem 2% a pozitivní dopad na produkt má i kladná bilance zahraničního obchodu.

GRAF 13: Meziroční vývoj reálného HDP ve 2. čtvrtletí 2017 ve vybraných státech EU

Pramen: Eurostat (7. 9. 2017), sezónně očištěná data (u Slovenska není zohledněn počet dnů)

Jelikož je Česká republika malou otevřenou ekonomikou, vývoj jejího hospodářství je značně ovlivněn i hospodářským vývojem jejích hlavních ekonomických partnerů a v podstatě vývojem celého světového hospodářství. Hlavní ekonomičtí partneři pocházejí z Evropské unie. Z grafu č. 13 je zřejmé, že k oživení hospodářství dochází i ve zbývajících zemích Evropské unie. Podle nejnovějších dat za druhé čtvrtletí letošního roku⁶⁾ reálný hrubý domácí produkt České republiky vzrostl o 4,7%, což bylo po Rumunsku

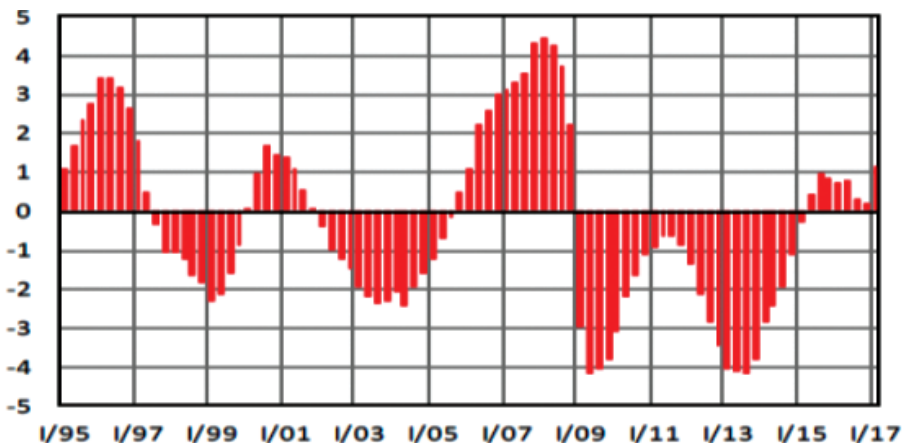
⁶⁾ Tempa růstu reálného hrubého domácího produktu všech zemí Evropské unie za minulý rok jsou obsahem Přílohy č. 6.

(5,7 %), Estonsku (5,2 %), Slovinsku (5,2%) a Lotyšsku (4,8%) páté nejvyšší tempo.⁷⁾ Předpokládá se pozitivní vývoj ekonomik i v dalších hlavních ekonomických centrech, jako jsou Spojené státy americké a Čína.

Po zohlednění výše uvedených faktorů odhaduje ČMKOS pro letošní rok růst reálného hrubého domácího produktu meziročně o cca 4,0%. Pro příští rok očekáváme mírně nižší tempo růstu reálného hrubého domácího produktu na úrovni cca 3,5%.

Rychle rostoucí skutečný hrubý domácí produkt vedl k tomu, že se česká ekonomika nachází v kladné mezeře produktu, která činila podle propočtů Ministerstva financí v prvním čtvrtletí letošního roku 1,1%. Nejnovější data o vývoji reálného hrubého domácího produktu za druhé čtvrtletí letošního roku, která nebyla známa při zveřejnění červencové predikce Ministerstva financí, však naznačují, že by se kladná mezera produktu mohla ještě prohloubit, což bude vytvářet určité inflační tlaky. Také pro příští rok očekáváme, že se česká ekonomika bude nacházet nad svou potenciální úrovní.

GRAF 14: Mezera produktu České republiky

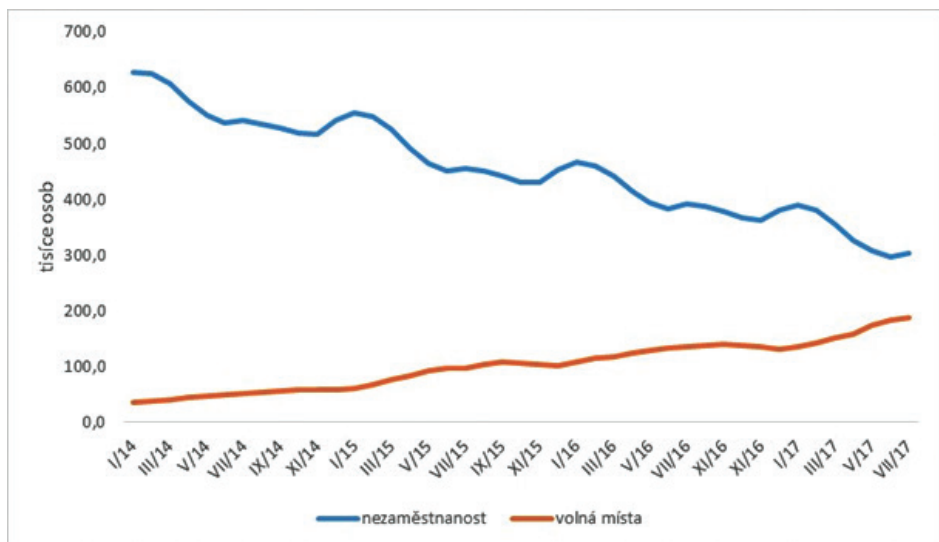
Pramen: převzato z Makroekonomické predikce MF, červenec 2017

Pozitivní vývoj hrubého domácího produktu má s určitým zpožděním dopad také na trh práce. Úřad práce ČR evidoval ke konci letošního července 303,1 tisíce uchazečů o zaměstnání, což bylo meziročně o 89,6 tisíce osob méně. Podíl nezaměstnaných osob ve věku 15–64 let činil 4,1% a meziročně tak došlo k jeho snížení o 1,3 p. b. Pokles nezaměstnanosti byl spojen také s dalším nárůstem volných pracovních míst. V červenci letošního roku již Úřad práce ČR evidoval 188,1 tisíce volných pracovních míst, což bylo o 52,3 tisíce meziročně více. Samozřejmě že i tato situace na trhu práce neznamená, že všichni, kteří chtějí pracovat, své místo získají, a to z různých důvodů (odlišného místa bydliště a volných pracovních míst, osoby s postižením, ale i z důvodu

⁷⁾ Zatím nejsou známa data za druhé čtvrtletí letošního roku u Irsku, Malty a Lucemburska. Irsko však v prvním čtvrtletí rostlo o 6,6%.

odlišných kvalifikačních požadavků). Při globálním pohledu však můžeme považovat současnou situaci na českém trhu práce v podstatě za odpovídající plné zaměstnanosti. Rychlejší růst mezd by však mohl také dále motivovat některé ekonomicky neaktivní osoby ke vstupu do pracovní síly. Zároveň však současná situace na trhu práce vytváří tlaky na uvolnění podmínek získávání pracovních povolení pro cizí státní příslušníky mimo EU (např. dlouhodobé snahy některých firem zvýšit pracovní povolení pro osoby z Ukrajiny či dalších zemí).

GRAF 15: Podíl nezaměstnaných osob

Pramen: MPSV

Tabulka č. 4 zachycuje meziroční vývoj nominálních a reálných mezd v České republice. Od roku 2017 již ČSÚ nepublikuje údaje o vývoji průměrné hrubé měsíční mzdy podle sfér na podnikatelskou a nepodnikatelskou sféru, ale pouze celkovou průměrnou hrubou měsíční mzdu.⁸⁾

⁸⁾ ČSÚ uvádí jako důvod nezveřejňování průměrné mzdy podle sektorů nový standard národních účtů ESA2010, který zavádí odlišná kritéria zařídování do sektorů, které není vhodné pro účely mzdové statistiky. V této souvislosti je třeba upozornit na skutečnost, že podle výše průměrné mzdy v nepodnikatelské sféře (z předminulého roku) jsou stanovovány platy a náhrady spojené s výkonem funkce představitelů státní moci soudců a státních zástupců. Vláda ČR svým usnesením č. 576 z 21. 8. 2018 uložila předsedkyni ČSÚ nadále zajistit sledování údaje o průměrné hrubé měsíční nominální mzdě fyzických osob v nepodnikatelské sféře způsobem uplatňovaným do 31. 12. 2016, a to do nabytí účinnosti novely zákona č. 236/1995 Sb., o platu a dalších náležitostech spojených s výkonem funkce představitelů státní moci a některých státních orgánů a soudců a poslanců Evropského parlamentu.

TABULKA 4: Průměrné mzdy a medián mzdy

	2015				2016				2017	
	1Q	2Q	3Q	4Q	1Q	2Q	3Q	4Q	1Q	2Q
nominální mzda (v Kč)	25 497	26 408	26 163	28 258	26 475	27 272	27 210	29 309	27 892	29 346
meziroční změna nominální mzdy (v %)	2,3	3,3	3,5	3,7	3,8	3,3	4	3,7	5,4	7,6
meziroční změna reálné mzdy (v %)	2,2	2,6	3,1	3,6	3,3	3,1	3,5	2,3	2,9	5,3
medián mzdy (v Kč)	21 289	22 160	22 478	23 728	22 528	23 013	23 518	25 052	23 707	24 896
meziroční změna mediánu mzdy (v %)	0,7	2,3	3,8	4,7	5,8	3,8	4,6	5,6	5,2	8,2

Pramen: ČSÚ, na přepočtené počty, 2016 a 2017 předběžné údaje

Průměrná hrubá nominální mzda v roce 2016 činila 27 575 Kč, což znamenalo meziroční růst nominálně o 3,7% a reálně o 3,0%. Za minulý rok jsou ještě k dispozici údaje v členění podle sfér. V podnikatelské sféře činila průměrná hrubá nominální mzda 27 465 Kč, což představovalo meziroční nárůst nominálně o 3,5% a reálně o 2,8%. V nepodnikatelské sféře činila v loňském roce průměrná hrubá nominální mzda 28 078 Kč, což představovalo meziroční nominální nárůst o 4,6% a reálný o 3,9%.

V prvním pololetí letošního roku činila průměrná hrubá měsíční mzda 28 623 Kč a meziročně tak vzrostla nominálně o 6,5% a reálně o 4,1%. K akceleraci růstu došlo v prvních dvou čtvrtletích také u mediánu mezd, který ve druhém čtvrtletí vzrostl meziročně o 8,2% a činil 24 896 Kč. U žen činil medián mezd ve druhém čtvrtletí 22 300 Kč a u mužů 27 181 Kč. Podle ČSÚ osmdesát procent zaměstnanců pobíralo mzdu mezi 12 022 a 47 058 Kč.

Do mzdového vývoje letošního roku se promítlo zvýšení minimální mzdy na 11 000 Kč (z 9 900 Kč) a odpovídající zvýšení nejnižších úrovní zaručené mzdy. Od ledna letošního roku došlo také k 10% navýšení tarifních platů ve zdravotnictví. Další změnou ve zdravotnictví byl příplatek za směnnost ve výši 2 tisíce Kč od července letošního roku pro nelékařské zdravotní povolání (zjednodušeně bylo uváděno pro zdravotní sestry). Od července došlo k přesunům některých zaměstnanců ve veřejném sektoru do vyšších stupnic, což znamenalo navýšení mezd mimo jiné pro nepedagogické pracovníky, některé pracovníky v kultuře, zaměstnance příspěvkových organizací krajů a obcí a pracovníky v sociálních službách mezi 9,4–23%. Od července letošního roku se zvýšily o 10% také platy příslušníků bezpečnostních sborů (Policie ČR, Hasičský záchranný sbor ČR, Celní správa, Vězeňská služba ČR, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služba a Úřad pro zahraniční styky a informace).

V současnosti vláda diskutuje se zástupci ČMKOS o navýšení platů pro další zaměstnance ve veřejné správě. V naší prognóze počítáme se zvýšením tarifních mezd o 10%, a to některým skupinám již od listopadu letošního roku a některým od ledna příštího roku (ve zdravotnictví z důvodu potřeby změny úhradové vyhlášky). V případě pedagogických pracovníků očekáváme zvýšení platů o 15% od listopadu letošního roku. V případě zvýšení mezd v podnikatelské sféře bude samozřejmě záviset i na průběhu kolektivního vyjednávání, v rámci kterého bude mít svůj vliv i současná situace na trhu práce, kdy je nedostatek pracovních sil spojený se silným ekonomickým růstem. Na růst mezd v podnikatelské sféře bude tlačit také růst mezd ve veřejném sektoru. Svou neod diskutovatelnou roli při zvyšování mezd v příštím roce má i kampaň ČMKOS Konec

levné práce. Možné riziko zpomalení mzdového vývoje v podnikatelském sektoru může představovat výraznější uvolnění českého trhu práce pro zahraniční pracovníky (mimo EU), které by mohlo nastat v závislosti na výsledcích parlamentních voleb v letošním roce. V podnikatelské sféře očekáváme růst mezd o něco nižší než v nepodnikatelské sféře, a to okolo 8,0 %.

Vláda již také schválila zvýšení minimální mzdy od ledna příštího roku na 12 200 Kč, což bude spojeno i se změnami nejnižších úrovní zaručené mzdy.

Fiskální a měnová politika

Fiskální politika ovlivňuje ekonomiku prostřednictvím veřejných rozpočtů, přičemž státní rozpočet hraje dominantní roli.

Pro letošní rok je naplánován deficit státního rozpočtu ve výši 60 mld. Kč a pro příští rok se navrhuje deficit 50 mld. Kč. Podle pokladničního plnění ke konci srpna však státní rozpočet vykázal přebytek 15,6 mld. Kč, což je o 65,6 mld. Kč méně, než činil přebytek rozpočtu v srpnu minulého roku. Bez příjmů a výdajů z prostředků EU by skončil státní rozpočet v deficitu 3,1 mld. Kč.

Při detailnějším pohledu je zřejmé, že příjmy rozpočtu sice rostou, na druhou stranu však, podobně jako v předcházejících letech, nedochází k plánovanému čerpání zejména kapitálových výdajů, kterých bylo vyčerpáno ke konci srpna pouze 32 % z jejich výše stanovené ve schváleném státním rozpočtu po změnách. Nedočerpání výdajů působí na ekonomiku v podstatě restriktivně. Nedočerpání kapitálových výdajů navíc výrazně oslabuje budoucí ekonomický potenciál.

V prvních osmi měsících letošního roku vzrostly daňové příjmy o 7,3 %, kdy výrazně rostla inkasa daně z příjmů fyzických osob – zejména ze závislé činnosti a z příznání (meziročně o 12,2 %), daň z přidané hodnoty (meziročně o 9,5 %). U inkasa DPH je třeba navíc upozornit, že vzrostl podíl obcí na celostátním inkasu DPH z 20,83 % na 21,4 % a snížení sazby DPH u stravovacích služeb z 21 % na 15 % a snížení sazby DPH u novin od března letošního roku z 15 % na 10 %. Inkaso z daně z příjmu právnických osob do srpna letošního roku vzrostlo o 1,3 %. Výrazně se meziročně zvýšily příjmy z pojistného na sociální zabezpečení (meziročně o 8,2 %). Za růstem příjmů stojí zejména pozitivní ekonomický růst spojený s růstem mezd a také opatření zvyšující efektivitu výběru daní. Celkové výdaje byly za prvních osm měsíců letošního roku meziročně vyšší o 4,3 %. U běžných výdajů rostly meziročně výdaje na sociální dávky (meziročně o 4,0 %) a v nich zejména vyšší výdaje na důchody (meziročně 4,5 %), což souvisí s valorizací penzí od ledna. Zejména vlivem vyšších mezd ve školství vzrostly neinvestiční transfery územněsprávním celkům (meziročně o 13 %). Kapitálové výdaje jsou za prvních osm měsíců meziročně nižší o 26,2 % a promítá se u nich i vysoké čerpání evropských prostředků spojených s minulým programovacím obdobím. Na základě dostupných dat lze očekávat, že deficit státního rozpočtu bude výrazně nižší, než je jeho schválená výše.

Návrh státního rozpočtu na rok 2018 předpokládá v letošním roce přebytek vládního sektoru ve výši 1,1 % HDP a v roce 2018 ve výši 1,3 %. Strukturální saldo se předpokládá také pozitivní, v letošním roce 0,7 % HDP a v příštím roce 0,6 %. U dluhu sektoru vládních institucí návrh rozpočtu předpokládá další snížení, a to v letošním roce na 34,9 % HDP a v příštím roce na 33,5 % HDP.

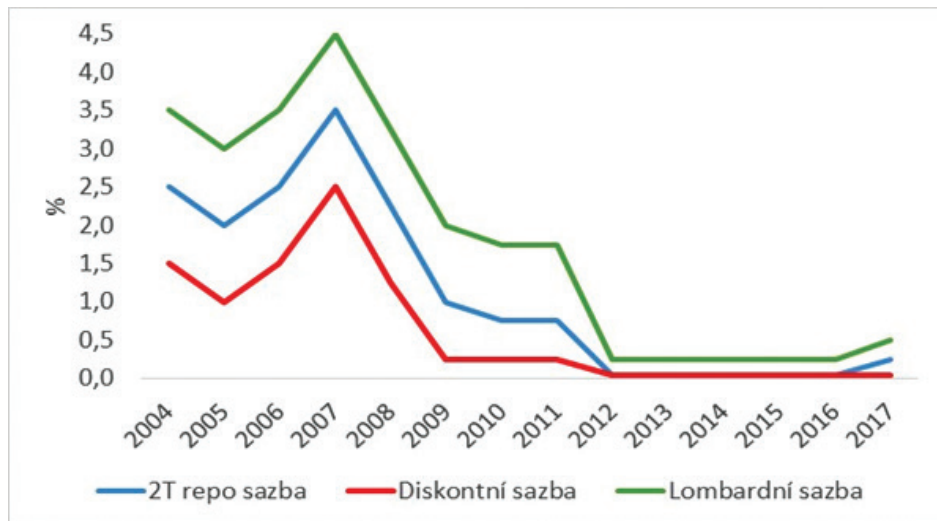
Měnové politice byla již částečně věnována pozornost výše v části pojednávající o měnovém kurzu.

Česká národní banka se po opuštění kurzového závazku v dubnu letošního roku navrátila ke standardní podobě měnové politiky, která je charakterizována zejména používáním tradičních nástrojů – úrokových sazeb. Česká národní banka však při samotném oznámení ukončení kurzového závazku uvedla, že je připravena případně nadměrné kurzovní výkyvy zmírňovat svými nástroji – tedy i devizovými intervencemi.

Bankovní rada České národní banky na svém zasedání dne 3. srpna 2017 rozhodla zvýšit dvoutýdenní repo sazbu z 0,05 % na 0,25 % a lombardní sazbu z 0,25 % na 0,5 %.⁹⁾ Diskontní sazbu ponechala bankovní rada na úrovni 0,05 %. Uvedená změna úrokových sazeb představovala první zvýšení úrokových sazeb stanovovaných českou centrální bankou od února 2008. Důvodem zvýšení úrokových sazeb bylo, že inflace se již několik měsíců pohybovala v horní polovině tolerančního pásma inflačního cíle. Zároveň centrální banka zohlednila stav ekonomiky, která se nachází v kladné mezeře produktu, tak i rychle rostoucí mzdy.

Bankovní rada na svém zasedání 3. srpna 2017 zhodnotila rizika nové prognózy na horizontu měnové politiky jako mírně proinflační. Svou roli pro další úpravu úrokových sazeb bude mít vedle vývoje ekonomiky i vývoj měnového kurzu české koruny. Její případné oslabení z důvodu zbavování se českých korun ze strany spekulantů, kteří ji nakoupili v době kurzového závazku, by urychlilo další zvýšení úrokových sazeb.

GRAF 16: Měnověpolitické nástroje ČNB

Pramen: ČNB, čísla pro daný rok odpovídají vždy platné sazbě ke konci roku, s výjimkou roku 2017, který zachycuje situaci ke dni 4. 8. 2017

⁹⁾ S platností od 4. srpna 2017.

Rada guvernérů Evropské centrální banky na svém posledním zasedání dne 7. září 2017 rozhodla ponechat úrokové sazby nezměněné a zároveň potvrdila pokračování programu nákupu aktiv¹⁰⁾ ve výši 60 mld. eur za měsíc až do situace, kdy bude vývoj inflace v eurozóně odpovídat inflačnímu cíli. Evropská centrální banka v reakci na stále nízkou inflaci již několikrát snížila základní úrokové sazby, naposledy tomu bylo v březnu minulého roku. Sazba pro hlavní referenční operace (obdoba 2T repo sazby) činí 0,00%, lombardní sazba (ECB používá pojem „marginální zápujční facilita“) činí 0,25% a diskontní sazba (ECB používá pojem „depozitní facilita“) činí -0,40%. Negativní depozitní sazba motivuje komerční banky k větší úvěrové angažovanosti. Zároveň nízké úrokové sazby (nebo záporné) tlačí na oslabování hodnoty eura.

Uvolněné měnové podmínky v eurozóně mohou mimo jiné i díky kladnému úrokovému diferenciatu přispívat k posílení české koruny. Na druhou stranu však přebytek likvidity může přispívat k růstu cen, a to nejen v rámci eurozóny.

Závěr

V příštím roce předpokládáme, že hlavním proinflačním vlivem bude stav ekonomiky, tzn. jeho pozice nad potenciálním produktem spojená s nízkou nezaměstnaností a vysokým růstem mezd. U administrativních změn bude záležet na tom, jak se cenově přizpůsobí podnikatelé zahrnutí do dalších fází elektronické evidence tržeb. Protiinflačně bude působit posilující česká koruna.

S vědomím výše uvedených trendů a tendencí předpokládáme, že se průměrná míra inflace v roce 2018 (měřeno průměrem roku 2018 na průměr roku 2017) bude pohybovat v intervalu 2,0–2,5 %.

Náš odhad průměrné míry inflace na rok 2018 je nutné zatím považovat za orientační, neboť je spojen s velkým množstvím nejistot, o kterých je pojednáno výše. Naši prognózu inflace budeme průběžně aktualizovat v závislosti na dostupnosti nových dat.

¹⁰⁾ Např. státní dluhopisy, dluhopisy vydané evropskými nadnárodními institucemi, podnikové dluhopisy, cenné papíry kryté aktivy a kryté dluhopisy. Podrobněji o programu nákupu aktiv ECB viz: <https://www.ecb.europa.eu/explainers/tell-me-more/html/app.cs.html>

Příloha 1

Prognózy ostatních institucí

Na tomto místě uvádíme prognózu míry inflace jednak od dvou českých institucí, které mohou míru inflace v České republice výrazně ovlivnit svými konáními, tedy prognózy České národní banky a Ministerstva financí České republiky, a jednak od dvou významných mezinárodních institucí, tedy Evropské komise a Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj.

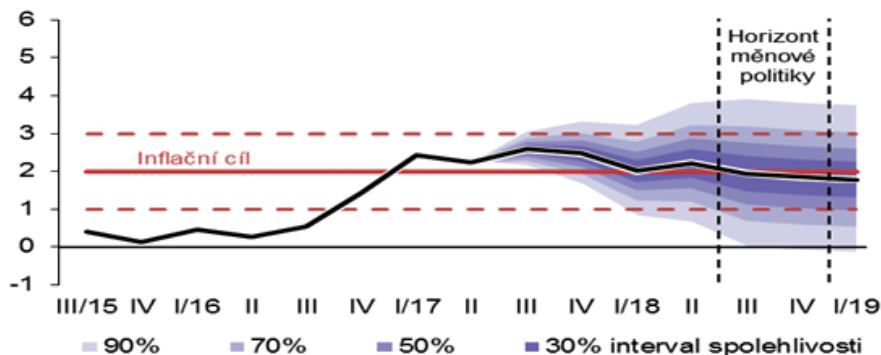
Česká národní banka

Nejnovější veřejně dostupná prognóza České národní banky byla zveřejněna 3. srpna 2017. V ní centrální banka odhaduje čtvrtletní meziroční míru inflace pro období od třetího čtvrtletí letošního roku až do prvního čtvrtletí roku 2019. **Česká národní banka odhaduje průměrnou meziroční míru inflace pro letošní rok ve výši 2,4 % a pro rok 2017 ve výši 2,0 %.**

Faktory, které budou podle centrální banky ovlivňovat míru inflace ve zbývajících měsících letošního a v průběhu příštího roku, jsou podrobněji rozvedeny ve Zprávě o inflaci, kterou schválila bankovní rada 10. srpna letošního roku.

Podle centrální banky se bude inflace v letošním roce pohybovat v horní polovině tolerančního pásma a v příštím roce se vrátí k inflačnímu cíli.

ČNB: Prognóza míry inflace a inflační cíl

Pramen: Prognóza ČNB z 3. srpna 2017

V letošním roce bude tlačit na zvyšování inflace zejména mzdový růst a svůj vliv budou mít i jednorázové faktory (zavedení EET). Pokračovat bude růst cen potravin, který v druhé polovině letošního roku přesáhne úroveň 4,0% a v příštím roce se bude dynamika růstu cen potravin snižovat. Protiinflačně budou působit dovozní ceny vlivem posilování české koruny a utlumené dynamiky zahraničních výrobních cen. V roce 2018

dojde také k odeznění vlivu poklesu cen zemního plynu a tepla a k meziročnímu poklesu cen ropy. Dopad nepřímých daní bude na vývoj inflace zanedbatelný, proti růstu cen cigaret vlivem zvýšení spotřební daně v letech 2017 a 2018 bude působit snížení DPH u stravovacích služeb a u novin a časopisů.

ČNB očekává v letošním roce růst nominálních mezd ve výši 6,1 % a v příštím roce 6,2 %.

Ministerstvo financí České republiky

Nejnovější údaj o míře inflace pochází z makroekonomické predikce České republiky z července 2017. **Ministerstvo financí České republiky očekává pro letošní rok průměrnou míru inflace ve výši 2,2 % a pro příští rok 1,6 %.**

Podle nejnovější makroekonomické predikce Ministerstvo financí předpokládá v letošním roce míru inflace mírně nad inflačním cílem centrální banky. V první polovině letošního roku byla inflace tažena zejména vyššími cenami v oddílech potravin a nealkoholické nápoje, zdraví a ubytování. Proinflačně bude dále působit zejména mzdový vývoj a s tím spojený růst jednotkových nákladů práce a také pozice české ekonomiky v hospodářském cyklu. Administrativní vlivy budou mít na letošní míru inflace zanedbatelný vliv. Zároveň Ministerstvo financí již neočekává žádné dopady nepřímých daní do spotřebitelských cen ani s podstatnějšími změnami regulovaných cen. Protiinflačně bude působit kurz koruny.

V příštím roce by měly podle Ministerstva financí odeznít jednorázové faktory ze 4. čtvrtletí loňského roku a 1. čtvrtletí letošního roku (ceny potravin, zavedení EET). Protiinflačně by mělo dále působit posilování české koruny. Proinflačně pak růst jednotkových nákladů práce, domácí poptávka, kladná mezera produktu a mírně i administrativní opatření.

Evropská komise

Evropská komise ve své ekonomické prognóze odhaduje míru inflace pro jednotlivé členské státy, která vychází z harmonizovaného indexu spotřebitelských cen (HICP). Nelze ji tudíž ztotožňovat s mírou inflace, tak jak ji odhadují české instituce (včetně námi prognózované míry inflace). Níže uvedený odhad míry inflace je z letošní jarní prognózy.¹¹⁾

Podle Evropské komise se v prvním čtvrtletí letošního roku projeví zejména rostoucí ceny čerstvých potravin. Inflace však bude ve zbývající části roku zpomalovat a v roce 2018 je očekávána na úrovni 2,0 %. Přispívat k inflaci budou zejména ceny služeb, které budou tlačeny nahoru situací na trhu práce. Ceny potravin porostou pouze omezeně, ale budou i přesto přispívat pozitivně k inflaci. Dopad administrativních cen na inflaci v letošním roce Evropská komise považuje za zanedbatelný.

Pro letošní rok Evropská komise očekává míru inflace v České republice ve výši 2,5 % a pro 2018 ve výši 2,0 %.

¹¹⁾ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/ecfin_forecast_spring_110517_cz_en.pdf

Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD)

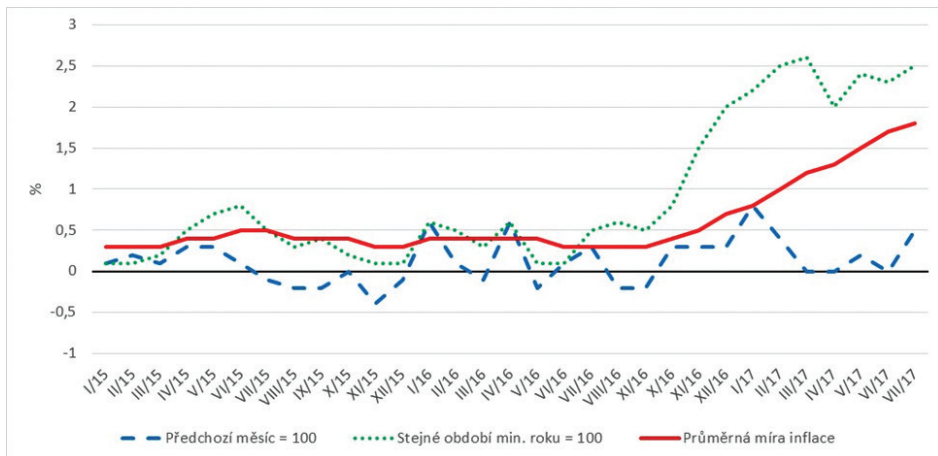
Nejnovější prognóza Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj je obsažena v OECD Economic Outlook z června letošního roku.¹²⁾ Pro letošní rok OECD očekává míru inflace na úrovni 2,3% a v roce 2018 na úrovni 2,2%.

Podle OECD v letošním roce přispěje ke zvýšení inflace nad 2% situace na trhu práce, projevující se nedostatkem pracovních sil a rostoucími mzdami (zejména ve veřejném sektoru), zvyšující se ceny potravin a energií. OECD také upozorňuje na akcelerující růst cen v oblasti bydlení a na vývoj měnového kurzu po opuštění kurzového závazku. V roce 2018 bude vytvářet určité inflační tlaky nedostatek pracovních sil.

¹²⁾ OECD (2017), „Czech Republic“, in OECD Economic Outlook, Volume 2017 Issue 1, OECD Publishing, Paris.

Příloha 2

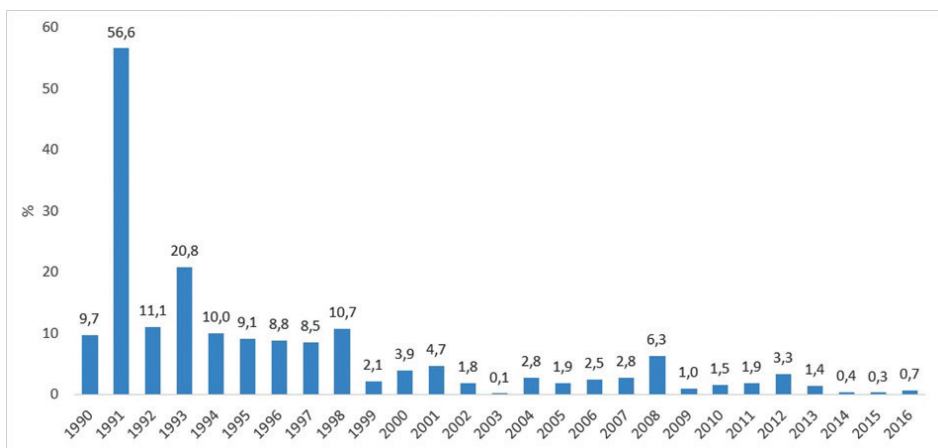
Měsíční vývoj míry inflace v České republice v období 2015–2017

Pramen: ČSÚ

Příloha 3

Průměrná míra inflace v České republice v období 1990–2016

Pramen: ČSÚ

Příloha 4

Spotřební koš platný pro rok 2017

	Počet	Stálé váhy roku
	reprezentantů	2014 v ‰
Úhrn	690	1000
1. Potraviny a nealkoholické nápoje	160	180,6
2. Alkoholické nápoje a tabák	23	93,4
3. Odívání a obuv	65	39,2
4. Bydlení, voda, energie, paliva	41	251,3
5. Bytové vybavení, zař. domácností, opravy	80	57,8
6. Zdraví	18	23,0
7. Doprava	83	100,9
8. Pošty a telekomunikace	6	30,7
9. Rekreace a kultura	109	89,6
10. Vzdělávání	12	6,2
11. Stravování a ubytování	42	58,1
12. Ostatní zboží a služby	51	69,2

Pramen: ČSÚ

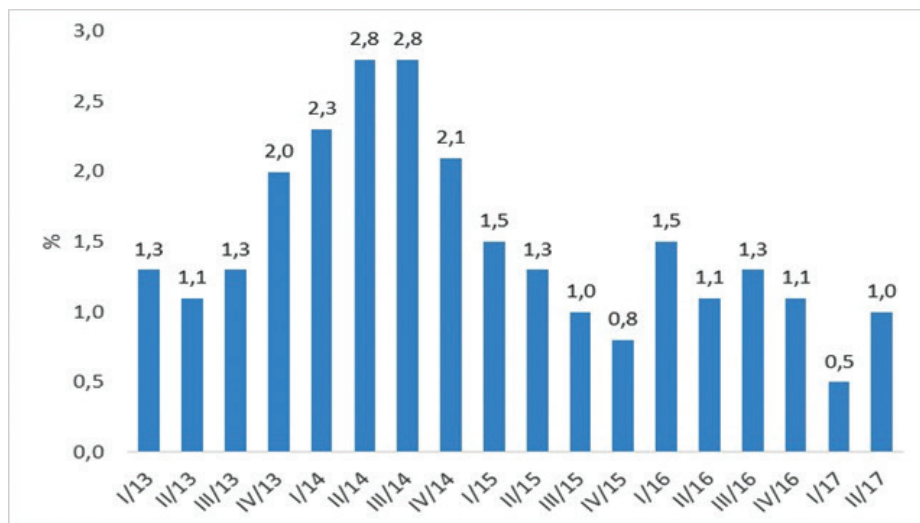
Příloha 5

Deflátor

Naše prognóza inflace pracuje s mírou inflace, která je založena na indexu spotřebitelských cen (CPI). CPI však využívá omezený koš statků a služeb.

Detailnější pohled na vývoj cenové hladiny poskytuje deflátor hrubého domácího produktu, jehož vývoj v jednotlivých čtvrtletích roku je zachycen na grafu. Deflátor hrubého domácího produktu je spojen s vývojem nominálního hrubého domácího produktu, který mimo jiné ovlivňuje daňové inkaso státu. Vývoj deflátoru v sobě zahrnuje změnu cen v jednotlivých výdajích. Vedle spotřeby domácností i změny cen investic, vládních nákupů a čistého exportu.

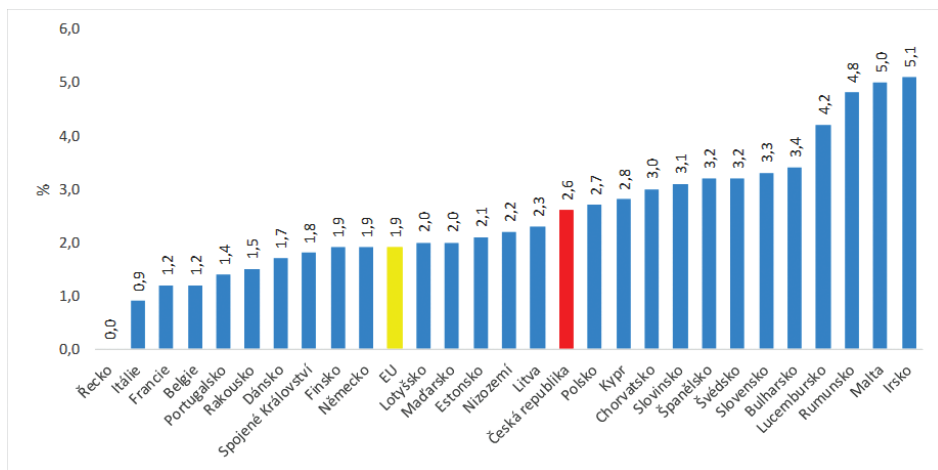
Deflátor hrubého domácího produktu

Pramen: ČSÚ (6. 9. 2017), založeno na sezónně upravených datech

Příloha 6

Vývoj reálného hrubého domácího produktu v EU v roce 2016

Pramen: Eurostat (7. 9. 2017)

Programy politických stran pro volby do PS PČR z pohledu základních programových cílů ČMKOS

Martin Fassmann

Úvodem

Novým rysem letošní volební kampaně do Poslanecké sněmovny je, že na rozdíl od předchozích let ustupují komplexní, obsáhlé a dlouhodobě propracovávané volební programy jednotlivých politických stran do pozadí. Volební kampaň se stále více odehrává prostřednictvím jednoduchých hesel a komentování ad hoc zpráv leadry politických stran ve sdělovacích prostředcích. Podrobné diskuse o jednotlivých programových cílech a rozpočtových dopadech jednotlivých opatření jsou upozaděny. Situace došla do takového paradoxu, kdy (alespoň podle průzkumů) nejsilnější politická strana ANO svůj volební program představuje až na poslední chvíli, těsně před volbami. (Před časem byly zveřejněny obecnější představy o daňovém systému.)

V současné době jsou k dispozici volební programy stran ČSSD, TOP 09, ODS, KSČM, ANO, KDU-ČSL a SPD. Nutno však dodat, že ne všechny volební programy jsou natolik otevřené, aby bylo možno se dopátrat, resp. odhadnout skutečné záměry a ekonomické dopady jednotlivých návrhů. Je proto velmi obtížné hledat nějakou jednotící linii – „jednotné brýle“ – pomocí které bychom byli schopni tyto volební programy navzájem porovnat. Zvolili jsme proto jinou cestu. Ptáme se, jak volební programy jednotlivých politických stran korespondují se základními programovými cíli ČMKOS, vyjádřenými v zásadních programových dokumentech a ve dvou klíčových Vizích. Jedná se o následující oblasti:

- Dlouhodobý nárůst mezd a platů
- Hospodářská politika – reakce na hlavní ekonomické výzvy
- Daňová a odvodová politika
- Vztah k odborům, sociálnímu partnerství, kolektivnímu vyjednávání, pracovním podmínkám a pracovnímu právu

I. Dlouhodobý nárůst mezd a platů

Jedním z charakteristických rysů volebních programů pro letošní volby je, že prakticky všechny politické strany, kterým dávají průzkumy veřejného mínění dlouhodobě šanci vstoupit do Poslanecké sněmovny, nějakým způsobem hovoří o potřebě růstu mezd a platů. Přitom nejde jen o tradiční levostředové strany, které dlouhodobě nárůst mezd a platů téměř vždy programově podporovaly – tedy především ČSSD, KSČM (s určitými výhradami KDU-ČSL).¹⁾ S nárůstem mezd a platů počítají (a je to dokonce jedním z klíčových opatření) i strany TOP 09 a ODS.

Nutno však dodat, že míra zachycení mzdového růstu ve volebních programech se výrazně odlišuje. Komplexní systémové zapracování mzdového vývoje do celkových souvislostí a vztahů obsahují programy ČSSD, KSČM a TOP 09. Strana SPD slibuje podporu pravidelné valorizace minimální mzdy a nutného zvýšení platů učitelů.

KDU-ČSL se ve svém volebním programu otázkou mezd zabývá na několika místech. Zajímavá je její deklarace, že vyšší platy nezajistí změna zákonů či daní, ale jedinečně podpora vědy, výzkumu a inovací, zvýšení investic do vzdělání a nových technologií. Dále slibuje učitelům plat na úrovni 130% průměrné mzdy. V této souvislosti obsahuje její volební program i zajímavou větu „nepřipustíme učitele ‚druhé kategorie‘ podle mzdy (např. církevní školy)“.

Otázka mzdové politiky je v programu ANO minimalizována. V celém programu je uvedena pouze jedna věta týkající se opět mezd učitelů: „prosadíme více peněz do školství tak, aby se platy učitelů na konci volebního období v roce 2021 dostaly minimálně na 150 procent jejich stávající výše“.

I když se často hovoří (a právem) o naprosto zřetelné zásluze ČMKOS na otevření a prosazení „mzdové otázky“ do společenské diskuse, měli bychom zůstat obezřetní. Když dva dělají totéž, není to totéž a není všechno zlato, co se třpytí. To se naprosto zřetelně týká především rozdílu chápání způsobu nárůstu mezd a platů mezi středolevými stranami ČSSD, KSČM a mezi stranami pravicovými (TOP 09 a ODS).

Programy středolevých stran kladou důraz na prorůstovou hospodářskou politiku jako motor mzdového nárůstu. Přímě identifikovatelných představ, jak by se měly mzdy vyvíjet, však není mnoho. V zásadě pouze ČSSD slibuje, že na konci volebního období by měla průměrná mzda dosáhnout minimálně 40 tis. Kč a minimální mzda 16 tis. Kč.²⁾ KSČM slibuje minimální mzdu na úrovni 50% průměrné mzdy.

¹⁾ Postoj KDU-ČSL v minulosti byl a v zásadě i dnes je poněkud dvojaký. Dlouhodobě prosazuje své úzké „programové jádro“ sestavené s úzkého okruhu svých stranických požadavků. Z pohledu širších programových tahů přebírá však představy silnějších koaličních partnerů. To může vysvětlit zdánlivě paradoxní situaci, že je schopna účastnit se jak koalic prosazujících určité programové tahy, tak i koalice, které tyto tahy negují. (Příkladů z nedávné i vzdálenější minulosti by se dalo uvést mnoho.)

²⁾ Jde o velmi ambiciózní a popravdě řečeno i velmi obtížně splnitelný slib (a to již na úrovni 40 tis. Kč, slovo „minimálně“ tomu „dává korunu“). Aby tento vysoký nárůst byl možný, musel by ekonomický růst v příštích čtyřech letech dosahovat v průměru cca 9% ročně, tedy 2x více než v současné době. Jaké zásadní opatření v hospodářské politice přijme ČSSD, aby počínaje příštím rokem růst ekonomiky poskočil na 9% a tam vydržel až do konce volebního období, je otázka. Nic takového totiž ve volebním programu nenajdeme.

Hlavním nástrojem zvyšování mezd v pojetí TOP 09 a ODS se mají stát výrazné daňové reformy. Ty spočívají – dovedeno do oblasti mezd – ve výrazném snížení sociálního pojištění [-2 (ODS) až -8 (TOP 09) proc. bodu] a výrazném poklesu daně z příjmu fyzických osob. Tato opatření podle TOP 09 zajistí „během následujících čtyř let nárůst čisté mzdy o 30 %“.³⁾ Toto na první pohled líbivé a jednoduché řešení – mzdy lze fakticky zvýšit „škrtem pera“ – je ve skutečnosti velmi nebezpečné. A není překvapením, že pochází z pera těch, kteří Českou republiku svými tzv. reformami zavedli mezi země z nejnižšími mzdami. Opět vyvolávají dojem, že lze něco udělat jednoduchými opatřeními shora a že takové nástroje, jako podpora ekonomického růstu, restrukturalizace ekonomiky, růst produktivity práce nota bene i kolektivní vyjednávání odbory apod., k tomu nejsou vůbec potřeba.

Navržená opatření v daních a pojistném mají extrémní dopad na stav a vývoj veřejných financí. Výrazný pokles daně z příjmu fyzických osob a sazeb sociálního pojištění by znamenal ztrátu veřejných financí v rozsahu -114 mld. Kč ročně (TOP 09) -124 mld. Kč ročně (ODS).⁴⁾ Tyto masivní daňové úlevy budou vzhledem ke svému charakteru podporovat především vyšší příjmové skupiny poplatníků daně z příjmu fyzických osob (tedy nejen vysokopříjmové zaměstnance, ale i živnostníky a další poplatníky stojící mimo závislou činnost).

Především je však nutno podtrhnout, že toto **tzv. „zvýšení mezd“ prostřednictvím snížení daně z příjmu a sociálního pojištění většiny zaměstnanců kupní sílu jejich platů a mezd nezvýší, spíše naopak**. Vzhledem k extrémním dopadům do veřejných financí (navíc v kombinaci s dalšími daňovými úpravami analyzovanými v následující části) by vedlo k destrukci systému bezplatného poskytování služeb hrazených z veřejných fondů (veřejných služeb), jejich částečnému či úplnému zpoplatnění a privatizaci. To by se týkalo především zdravotnictví, školství i důchodového systému. A to je také hlavním dlouhodobým cílem těchto stran (TOP 09 se tím na rozdíl od ODS ani netají). Hra na tzv. zvýšení mezd prostřednictvím snížení pojistného a daní je jen vějíčkou jak získat pro dlouhodobě připravovaný model dekapitalizace a následné privatizace veřejného sektoru novou podporu. Staré notně prožluklé zboží tak bylo zahaleno do nového obalu „podpory růstu mezd“.⁵⁾

³⁾ TOP 09 předpokládá snížení daně z příjmu fyzických osob z dnešních 20,1 % na 19 %, -9 mld. Kč, a snížení sociálního pojištění o 8 proc. bodů, celkem -105 mld. Kč, celkem tedy -114 mld. Kč. Záměr výrazně snížit daň z příjmu fyzických osob a především sociální pojištění ve svém programu vyjadřuje též ANO. Celkový rozsah dopadu do státního rozpočtu minus 58 mld. Kč až minus 100 mld. Kč se v horní části intervalu blíží „na dohled“ návrhu TOP 09. (ANO však tyto své návrhy nedeklaruje jako nástroj podpory růstu mezd.)

⁴⁾ ODS chce v oblasti daně z příjmu fyzických osob snížit sazbu daně o 5,1 %, -45 mld. Kč, zrušit solidární přírážku a limit výdajových paušálů u živnostníků s dopadem -12 mld. Kč a zavést společné zdanění manželů s dětmi -15 mld. Kč a nově zavést slevu pro pracujícího rodiče starajícího se o děti -20 mld. Kč, dále snížit sociální pojistné u zaměstnavatelů (!) o 2 % body -26 mld. Kč a obnovit strop u zdravotního pojištění na úrovni čtyřnásobku průměrné mzdy -6 mld. Kč, celkem -124 mld. Kč.

⁵⁾ U TOP 09 je snaha o snížení sociálního pojištění („snížení odvodového zatížení práce“) přímo obsedantní. Zlo vzniklé působením sociálního pojištění vidí prakticky „za každým rohem“. Boj proti tomuto zlu pak umožní nejen výrazně navýšit mzdy a platy, ale též vůbec podpořit ekonomický růst a konkurenceschopnost české ekonomiky, podpořit flexibilní a částečné úvazky, zrušit řadu „nesmyslných sociálních dávek“, zvýšit mobilitu pracovní síly, a dokonce i celkovou společenskou spravedlnost.

Jinak řečeno, snížení pojistného a přímých daní opravdu okamžitě přinese na výplatních páskách bezprostředně nárůst „čisté mzdy“, přinese však také nové výdaje ve formě povinných přímých plateb či „připojištění“ v oblasti školství, zdravotnictví či důchodů. Pro ty, co si tyto platby nebudou moci dovolit, přinese pokles rozsahu a kvality těchto služeb a živoření na bázi chudinské péče. (Taková je logika „ztržnění“ těchto služeb a lobbisté finančních institucí stojící za těmito stále se opakujícími návrhy to dobře vědí – to jen politické strany, které toto prosazují, chtějí tuto privatizační mánií skrýt pod pláštíkem „všeobecného dobra“.)

II. Hospodářská politika – reakce na hlavní ekonomické výzvy

Dalším charakteristickým rysem volebních programů je velmi slabě zpracovaná oblast hospodářské politiky, resp. politiky, která by měla nejroztodivnější nápady jednotlivých politických stran „přikovat“ k dané ekonomické realitě. Programy jsou stavěny většinou tak, že popisují co strany chtějí, ale méně nebo vůbec to, jak k tomu dospějí. Za hospodářskou politiku se vydává většinou pouze politika rozpočtová, ještě přesněji politika snižování daní. O hospodářské politice se dozvíme, pokud se vůbec něco dozvíme, většinou několik velmi obecných formulací, ve kterých se pravidelně zaměřují za cíle nástroje, které jsou okořeněny několika detaily. To vyvolává velmi neodbytný pocit, že většina politických stran v oblasti hospodářské politiky fakticky nechce oproti současnému stavu fakticky nic měnit.

Z zpracované a hlavně z promyšlené hospodářské politiky státu, politiky, která by reagovala na současné hlavní ekonomické výzvy, tj. urychlení ekonomické konvergence mezi ČR a EU (v to včetně mzdové), resp. na přípravu české společnosti na přicházející globální technologickou změnu označovanou jako Průmysl 4.0, najdeme ve volebních programech politických stran velmi málo. Hluběji se těmito dlouhodobými strategickými otázkami zabývá ve svém programu a navazujícím programovém dokumentu pouze ANO.⁶⁾ V minulosti měla ambici formulovat dlouhodobé cíle hospodářské politiky i ČSSD. Bohužel ve stávajícím programu jako by se od této ambice odvrátila. Ve stávajícím programu je její hospodářská politika (patřící k nejslabším částem volebního programu) pojata extrémně zúženě – pouze jako podpora malého a středního podnikání. U KDU-ČSL se v jejím velmi stručném programu objevují pozitivní náznaky hospodářské politiky, jako je zamezení odlivu kapitálu, prosazení efektivního a rychlého čerpání evropských fondů, zpracování přírodního bohatství v ČR, deklarovaná podpora vědy, výzkumu a inovací.

Pro pravicové strany TOP 09 a ODS je tato otázka vcelku jasná. Tyto strany zaměřují svou „hospodářskou politiku“ na maximální deregulaci a výrazné snižování daní. Chtějí tedy evidentně zopakovat a prohloubit český model liberální hospodářské politiky, model, jehož uplatňování přivedlo českou ekonomiku již dvakrát do poměrně hluboké krize (v druhé polovině devadesátých let a následně na počátku této dekády) a prohloubilo a prodloužilo negativní působení světové ekonomické krize. (SPD Tomia Okamury směr

⁶⁾ A. Babiš: O čem sním, když náhodou spím, Vize 2035 pro Českou republiku, pro naše děti 2017.

své hospodářské politiky přímo nedefinuje, podle formulace celého volebního programu je však patrné, že se spíše hlásí k liberalismu.)

III. Daňová politika

Další základní (a klíčovou) charakteristikou prakticky všech volebních programů je jejich nekonzistentnost. Ta vyplývá ze zásadního rozporu, kterým jsou poznamenány téměř všechny volební programy. Na jedné straně volební programy slibují v řadě oblastí výrazné zvýšení veřejných výdajů, zvýšení podpory ze strany státu, daňové úlevy apod., na straně druhé pak přinášejí někde náznaky, jinde již zcela konkrétní plány na zásadní daňové reformy zahrnující výrazné snížení daňových a pojistných příjmů.

Nemáme ani kapacity, ani ambice propočítat fiskální či sociální dopady jednotlivých volebních programů jako celku. V zásadě to ani dost dobře nejde, protože konkrétních slibů, ze kterých by se dalo bezzbytku identifikovat a následně kvantifikovat „co tím chtěl opravdu básník říci“, je jen velmi málo. Proto k ověření reálnosti jednotlivých volebních programů přistupujeme nepřímou. Provádíme odhady dopadů deklarovaných změn především v oblasti daní. Změny v daňovém inkasu (resp. vytvoření děr na příjmové straně veřejných rozpočtů) vzniklé tu většími či menšími daňovými změnami totiž reálně ukážou na možnost či nemožnost realizace řady předvolebních slibů.

Bohužel ne všechny záměry politických stran je v současné době možno kvantifikovat. Každopádně je možno sledované politické spektrum rozdělit na dvě skupiny – na strany, které se ve volebních programech zabývají otázkou daní jen obecně a nekonkrétně, a strany, u nichž tvoří daňové změny fakticky jádro jejich volebních programů a u nichž lze vyčíslit konkrétní rozpočtové dopady jejich návrhů.

Do první skupiny lze zahrnout **KDU-ČSL**, která již před delší dobou fakticky odmítala nějaké hlubší daňové úpravy a vyslovila se spíše pro daňovou stabilitu. Přesto se ve volebním programu KDU-ČSL objevuje řada tu zjevných, tu skrytých daňových návrhů – podpora koordinace daňových základů na úrovni EU, zrušení povinnosti EET pro malé podnikatele neplátce DPH, zavedení společného důchodového pojištění manželů, nižší odvody důchodového pojištění pro pracující rodiče, zvýšení roční slevy na poplatníka u pracujících rodičů, navýšení slevy na děti a uvolnění daňového stropu 60 300 Kč při vrácení daně (daňovém bonusu). Je zřejmé, že i v případě KDU-ČSL se původně deklarovaná stabilita daní změnila na poměrně významný tlak na snížení daní (orientovaný především na rodiny s dětmi).

SPO se ve svém programu hlásí k závazku nezvyšovat daně (ať již si pod tímto eufemismem představuje, stejně jako jiné strany, co chce). Vystupuje typicky jako zastávce zjednodušení daňového systému pro malé a střední podnikatele. Ostatnímu zdanění vč. zdanění zaměstnanců nevěnuje pozornost.

KSČM také obecně deklaruje snahu o zjednodušení daňového systému, chce úlevy a daňové paušály pro osoby s nízkými příjmy a naopak progresivní zdanění zisků velkých korporací. Pro všechny uvedené strany v této skupině je společné, že jejich návrhy se pohybují v obecné rovině a nejde odhadnout jejich finanční dopad.

Odhad dopadů daňových reforem lze do určité míry u návrhů TOP 09, ODS, ČSSD a ANO. Přehled uvádíme v následujících tabulkách:

TOP 09

Pokles daně z příjmu FO o 1,1 proc. bodu na 19%	-9 mld. Kč
Snížení sazby odvodů na sociální pojištění o 8 % bodů	-105 mld. Kč
Zavedení JIM ⁷⁾	0 mld. Kč
Zrušení EET a kontrolního hlášení	-50 mld. Kč
Sazby DPH (dvě sazby 20% a 10%) snížení z 21 % na 20 % a 15 % na 10 %	<u>-66 mld. Kč</u>
Celkem	-230 mld. Kč

Dopad návrhů TOP 09 se pohybuje okolo ztráty 230 mld. Kč na bázi roku 2017, tj. 19 % příjmů státního rozpočtu. Zde je však nutno se zastavit s důležitou poznámkou. TOP 09 na rozdíl od ODS uvádí ve svém programu pouze výsledné sazby 20 % a 10 %. Objektivně řečeno tento návrh – který se navenek tváří, že jde TOP 09 o snížení pojistných sazeb DPH při dané struktuře komodit – může také znamenat ve skutečnosti opak. Např. že většina zboží zatížená dnes 15% sazbou „poputuje“ do 20% sazby a jen výrazně menší část do snížené 10%. TOP 09 tak může v krajní variantě tímto způsobem snížit námi deklarovaný deficit z 230 mld. Kč na zhruba -180 mld. Kč. Tato operace – která není vůbec vyloučena (obdobný postup náhrady přímých daní a pojistného zvýšením DPH, tj. spotřebitelských cen, uplatnila TOP 09 při aranžování tzv. reforem veřejných financí za Topolánkovy a Nečasovy vlády) – by však měla fatální důsledky pro středně- a nízkopříjmové skupiny obyvatelstva, na které by se prostřednictvím výrazných nárůstů cen základního zboží přenesla tíže úhrady experimentu se snížením sociálního pojistného. V tomto případě by se jednalo o typický přenos daňové tíže od bohatých k chudým.

ODS

Daň z příjmů FO 15 % z hrubé mzdy (pokles o 5,1 % bodů)	
+ zrušení solidární přírážky	
+ zrušení limitu výdajových paušálů pro živnostníky	- 57 mld. Kč
Společné zdanění manželů	-15 mld. Kč
Sleva na dani na pracujícího rodiče při péči o nezaopátrané dítě 12 tis. ročně	-20 mld. Kč
DPH dvě sazby 19 %,10 %, snížení z 21 % na 19 % a z 15 % na 10 %	-76 mld. Kč
Nižší povinné odvody u zaměstnavatele o 2 % (? soc. pojištění)	-26 mld. Kč
Možnost posílat 1% důchod. pojištění rodičům či prarodičům	-13 mld. Kč
Zrušení silniční daně pro osobní automobily	- 2 mld. Kč
Zrušení daně z nabytí nemovitostí	-12 mld. Kč
Zrušení EET a kontrolního hlášení	-50 mld. Kč
Obnovení stropu u zdravotního pojištění na úrovni čtyřnásobku prům. mzdy	<u>-8 mld. Kč</u>
Celkem	-279 mld. Kč

⁷⁾ Program TOP 09 se v radě případů odvolává na JIM, resp. na potřebu znovuoobnovení současnou vládní koalicí zrušeného zákona. Ke spekulacím o znovuoobnovení JIM je ovšem třeba dodat, že tento zákon počítal již od roku 2015 se snížením zdravotního pojištění u zaměstnavatelů o 2 % body a navýšení o 2 % body u zaměstnanců. To znamenalo nárůst zdanění u zaměstnanců o 27 mld. Kč a recipročně pokles u zaměstnavatelů o 27 mld. Kč. Bylo by jistě zajímavé se zástupců TOP 09 pozeptat – když tak propagují zrušený JIM – jak by se tato zcela jasně protichůdná operace srovnávala s jejich „snahou“ na zvyšování mezd a platů.

Dopad návrhů ODS by znamenal na bázi roku 2017 výpadek příjmů ve vztahu k veřejným rozpočtům cca -16 % a ve vztahu ke státnímu rozpočtu téměř 23 %. Rozpočet by tedy těmito operacemi přišel téměř o čtvrtinu příjmů! Tato čísla naprosto jasně ukazují, že ve skutečnosti návrhy jak TOP 09, tak ODS mají k realistickému pohledu velmi daleko a v zásadě se nemá cenu se s nimi vůbec zabývat.

Na závěr rozboru dopadů daňových návrhů ODS a TOP 09 je třeba uvést ještě jednu poznámku. Obě tyto strany ve volebních programech deklarují, že zruší opatření současné koalice směřující proti daňovým únikům, a to tzv. kontrolní hlášení a elektronickou evidenci tržeb. Podle vývoje v oblasti DPH v minulém a především v letošním roce se dá odhadnout, že celkový dopad zrušení těchto zřetelně přínosných opatření v boji proti krácení tržeb a karuselovému obchodům by znamenal roční ztrátu veřejných financí ve všech dotčených daňových okruzích (tedy nejen DPH, ale též u spotřebních daní, daní z příjmu právnických a fyzických osob, sociálního a zdravotního pojištění) v rozsahu cca 50 mld. Kč. Tuto ztrátu jsme také v tomto rozsahu oběma těmito stranám připočítali.⁸⁾

Z výše uvedených čísel je naprosto zřejmé, že daňové návrhy TOP 09 a ODS jsou ve vztahu ke státnímu či veřejným rozpočtům a potažmo veřejným službám výrazně destruktivní. (Podrobnější zdůvodnění je obsahem části 1.)

Je smutné, že závodům ve snižování daní neodolaly ani v zásadě realistické strany současné vládní koalice ČSSD a ANO. Jejich návrhy v oblasti daní se pohybují (měřeno k celkovým příjmům státního rozpočtu) mezi -6 % (ČSSD) a 7,6–11 % (ANO).

Za negativní je možno považovat především jejich ambice snižovat sazby DPH. Bohužel je to právě tato daň, kde snižování sazeb – jak ukazuje dlouhodobá zkušenost – je pro veřejné finance velmi náročné, avšak pro konečného spotřebitele nepostřehnutelné. Snižování sazeb bývá totiž pravidelně pohlcováno ve většině případů nárůstem obchodního rozpětí.

Za největší problém daňových návrhů ANO lze považovat jeho ambici snižovat sociální pojištění (s negativními dopady viz výše). Tím se charakter volebních návrhů ANO dost blíží návrhům ODS a TOP 09. Návrhy hnutí ANO na snížení sociálního pojištění jsou dokonce výrazně vyšší než u ODS a svým rozsahem výrazně destruktivní ve vztahu k sociálním systémům.

ČSSD se poněkud zamotala do ne zcela připravené a do všech důsledků promyšlené daňové kampaně v oblasti daně z příjmu fyzických a právnických osob a za vyložené nešťastné je nutno považovat její přihlášení se k velmi kontroverznímu (a jak ukázal vývoj před zavedením „rovné daně“) i rozpočtově výrazně drahému společnému zdanění manželů.

U obou návrhů je nutno na druhou stranu vyzdvihnout, že si tyto strany na rozdíl od všech ostatních stran „všimly“ naprosto neúnosného nerovnoprávného postavení zaměstnanců v rámci daně z příjmu fyzických osob. Zaměstnanci – měřeno k hrubému

⁸⁾ K tomu je třeba poznamenat, že proti zavedení EET vystupuje i Okamurova SPD, nicméně v současném programu nemá meritorně uvedeno, zda by souhlasila se zrušením EET. KDU-ČSL ve svém volebním programu deklaruje svůj návrh zrušit povinnost EET pro malé podnikatele – neplátce DPH a dále pak naznačovala faktické oddálení případného zavedení III. a IV. etapy EET. S návrhy na zmírnění EET přichází i ANO, především se zrušením povinnosti EET pro malé podnikatele (do obrátu 0,5 mil. ročně).

příjmu – mají zdaleka nejvyšší míru daňového a odvodového zatížení mezi všemi poplatníky, tedy mají nejširší daňový základ ze všech.

ČSSD

Úprava daně z příjmu FO (progrese nad 80 tis. příjmů vč. mechanismu odstranění studené progrese)	- 25 mld. Kč
Úprava daně z příjmu právnické osoby (3 sazby 14-19-24)	+12 mld. Kč
Bankovní daň 4 sazby (0,05 % - 0,1-0,2-0,3)	+12 mld. Kč
Snížení DPH u potravin (pečivo, maso, mléko a mléčné výrobky, ovoce, zelenina) z 15 % na 10% a další	-27 mld. Kč
Společné zdanění manželů ⁹⁾	-25 mld. Kč
Daňové zvýhodnění zaměstnanců	
– částečné zohlednění nákladů na cestu do zaměstnání (400 Kč měsíčně)	<u>-20 mld. Kč</u>
Celkem	-75 mld. Kč

ANO

Pokles daně z příjmu FO o 1,1 proc. bodu na 19%	-9 mld. Kč
Snížení daň základu u OSVČ	-2 mld. Kč
Výdajový paušál pro zaměstnance 500 měsíčně (sleva na pojistném)	-24 mld. Kč
Snížení sociálního pojištění hrazeného zaměstnavateli (-2-5%)	-23 až -65 mld. Kč
Snížení DPH u základních potravin na 10%	- 27 mld. Kč
Snížení DPH u stravovacích služeb na 10% +ostaní návrhy na	- 10 mld. Kč
Celkem	-95 až -137 mld. Kč

Z řádu výše uvedených čísel je naprosto zřejmé, že většina volebních programů stran, u kterých volební průzkumy ukazují na jejich šanci proniknout do PS PČR, je ekonomicky nekonzistentní. Jejich návrhy na snížení daní a pojistného jsou ve vztahu k rozpočtovým příjmům a potažmo tedy i výdajům výrazně destruktivní. Tento fakt však nebrání řadě stran přicházet na straně výdajů se sliby výrazných nárůstů tohoto či onoho výdaje, se slibů, které při realizaci zamýšlených daňových úprav nebudou moci být reálně naplněny.

Typickým příkladem takových slibů je důchodový systém (je to logické, protože důchodci tvoří velmi významnou a do značné míry disciplinovanou voličskou skupinu). Přes přímé snížení příjmů důchodového pojištění (ODS -39 mld. Kč, ANO minus 47–89 mld. Kč, TOP 09 minus 105 mld. Kč) a poklesů celkového zdanění stejné strany dokonce ještě slibují výrazné zlepšení života důchodců (ANO,¹⁰⁾ KDU-ČSL) nebo alespoň o tom, že jejich „reformy“ znamenají ohrožení profi-nancovatelnosti důchodového systému a výrazný tlak na valorizaci důchodů, mlčí skryti za slib „reforem“ (TOP 09, ODS).

⁹⁾ Podle programu jde o návrat ke stavu před zavedením rovné daně. Částka odhadnuta podle zkušenosti s působením tohoto modelu před zavedením rovné daně. Uvedenou částku je ve skutečnosti nutno považovat za minimální, protože dříve se společné zdanění manželů týkalo pouze osob vychovávajících děti do 18 let, zatímco v novém návrhu podmínka výchovy dětí chybí.

¹⁰⁾ ANO přichází s baterií opatření, kde klíčový je slib na pravidelnou valorizaci důchodů navázanou na růst cen a průměrné mzdy, nepřipuštění změny vzorce pro valorizaci důchodů, zvýšení nízkých důchodů u lidí pečujících o děti a závislé členy rodiny a zvýšení základní výměry důchodu.

IV. Vztah k odborům, sociálnímu partnerství, kolektivnímu vyjednávání, pracovním podmínkám a pracovnímu právu

V této oblasti existuje poměrně příkré dělítko mezi stranami levostředovými a pravicovými. Je přímo symptomatické, že se v programech pravicových stran, především TOP 09, ODS, slova jako odbory, sociální partnerství, tripartita či kolektivní vyjednávání či kolektivní smlouva vůbec nevyskytují, natož pak nějaké programové cíle v těchto oblastech.

Dokonce i frekvence slova zaměstnanec je extrémně nízká. Vypadá to, jako by ho tyto strany používaly jen v krajní nouzi. V celém volebním programu ODS se slovo zaměstnanec objevilo pouze 3x a u TOP 09 se toto označení 4 milionů občanů této republiky objevilo pouze jednou.

Nejde samozřejmě jen o frekvenci slov, ale také o politiku, která je za tímto přístupem skryta. Nejvíce leží těmto stranám v žaludku současné pracovní právní zákonodárství, které by obě strany nejraději „zmodernizovaly“ k obrazu svému. Takže např. ODS ve svém programu uvádí, že zruší „některá ustanovení zákoníku práce, která přehnaně zasahují do smluvní volnosti mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem“. V tom s ní souhlasí TOP 09, která chce v ZP zrušit „nesmyslné a přežitě povinnosti“. A jde ještě dál. Pod hlavičkou snížení administrativní zátěže podnikatelů chce celou pracovní legislativu podrobit důsledné revizi s cílem dosáhnout pružnosti trhu práce. Chce odstranit inspektoráty bezpečnosti práce, chce, aby práce z domova byla řešena pouze dohodou mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem, ani nechce takzvaně šikanovat pracovní agentury „novými nesmyslnými povinnostmi, zruší kauce při vstupu do podnikání“.

Je podivuhodné, že otázek sociálního partnerství a zaměstnanecké politiky si program KDU-ČSL vůbec nevšímá. Stejně tak program hnutí ANO (zde se v celém programu slovo odbory či sociální partnerství vůbec neobjevilo, pouze jednou se objevilo slovo tripartita, a to ještě ve velmi podivné souvislosti). SPD Tomia Okamury tyto věci ve svém volebním programu ani politickém programu vůbec nemá.

Tradičně se k podpoře zaměstnaneckých a odborových práv a sociálnímu partnerství hlásí velmi silně strany ČSSD a KSČM, přičemž nejsilnější a nejpropracovanější program má v tomto ohledu ČSSD, přímo zaměřený na rozvoj tripartity, sociálního partnerství, podporu rozšiřování kolektivních smluv, posilování ochranné funkce pracovního práva, podporu sociálních partnerů aj.

Je pro odbory sdílená ekonomika spíše šancí, nebo rizikem?

Jaroslav Šulc

SONDY revue se v posledních číslech celkem systematicky věnují nové, ale přesněji řečeno staronové problematice *sdílené ekonomiky*. Také v této stati se na *sdílenou ekonomiku* budeme dívat většinou zorným úhlem otázky položené v nadpise – zda jde z hlediska odborů, respektive zaměstnanců již nyní a tím spíše v letech příštích spíše o šanci/příležitost, nebo naopak o narůstající riziko.

Abychom dokázali odpovědět alespoň s jistou úrovní přesnosti, kdy se jedná o ten či o onen případ, přičemž již nyní je zřejmé, že vždy půjde o určitý mix, respektive tentýž projev sdílené ekonomiky je jako mince o obou stranách s klady a zápor, bude nezbytné si nejprve objasnit samotný obsah pojmu *sdílené ekonomiky* (a pojmů podobných). Poté se pokusíme o výčet jejich dosud známých přírodních a záporných stránek z hlediska rozhodujících aktérů nabídky, poptávky a jejich zprostředkování s tím, že v závěru nastíníme výhled do budoucna.

Proč ekonomika a proč sdílená?

Ekonomika proto, že jde o jednu z variant spotřeby, a *sdílená* proto, že jde o sdílenou spotřebu. Protože „otrocký“ překlad nejčastěji používaného anglického výrazu *sharing economy* do češtiny by byl *spoluspotřeba* či *spoluspotřebitelství*, a to zní docela nehezky, nehledě na to, že nijak přesně nevystihuje podstatu jevu. Proto se postupně vžívá pojem *sdílená ekonomika*, někdy též *ekonomika sdílení*. Není to z hlediska terminologie ještě asi finální stadium, protože vedle těchto označení se můžeme běžně setkat také s alternativními pojmy (často nepřekládanými z angličtiny, jako jsou *kolaborativní*, *disruptivní*, někdy též *peer*, *gig*, *on-demand*, *access*, *swarm*, *circular* potažmo *pooling ekonomika*, případně i s poněkud přezíravým *pub ekonomie*).

Z hlediska ekonomické teorie půjde ale vždy v zásadě o model podnikání (či skopodnikání) založený na *sdílení* buď nějakého (hmotného) majetku/produktu, či jeho souběžném *pronájmu*, případně *výměně*, avšak nejen majetku ve fyzickém (tedy produktovém) slova smyslu, ale též „majetku“ v podobě něčího přebytečného času, prostoru, dovedností apod., které je ochoten za jistých podmínek sdílet se zájemci.

Aniž bychom se chtěli dál utápět v akademismu a planých teoretických disputacích, i tak nám nezbude, než se alespoň rámcově pokusit o vymezení existence a podmínek *sdílené ekonomiky*. Je to zhora nezbytné pro fázi, kdy se bude (konečně) řešit otázka její regulace, vymezení práv a povinností účastníků sdílení, a to včetně možnosti odborů do sdílené ekonomiky vstupovat a vývoj sdílené ekonomiky efektivně směřovat.

A proto zobecníme výše řečené jednoduše tak, že pro existenci, resp. fungování sdílené ekonomiky musí být vytvořeny čtyři předpoklady:

- ✓ musí tu být jistá přebytečná *kapacita* určitého hmotného statku či nehmotné služby včetně volného času, které je ochoten se její vlastník vzdát, protože ji pro své potřeby nepotřebuje, a to jako elementární podmínka toho, aby bylo vůbec co sdílet;
- ✓ zjevná a veřejně proklamovaná vůle vlastníka dát tuto svou přebytečnou kapacitu na nějakou dobu k dispozici jinému zájemci o její (obvykle přechodné) užívání, to znamená vytvoření reálné *nabídky*, zpravidla za úplatu či jinou protihodnotu;
- ✓ zájem potenciálního uživatele tuto kapacitu přechodně využít (*poptávka*);
- ✓ zprostředkovatel *nabídky vlastníka a poptávky spotřebitele/ů*, tj. tržní prostor.¹⁾

Dnes nejběžnějšími příklady *sdílené ekonomiky* jsou sdílené služby v dopravě či ubytování. V tom prvním v době, kdy majitel svůj vůz nepotřebuje, ho dává k dispozici – pronajme jej – zájemcům, či jim nabídne spolujízdu. Zákazníci pak s majitelem sdílejí náklady na provoz a amortizaci vozu. Podobně se pronajímá vlastní nemovitost (dům, byt, resp. volné místnosti v něm, chalupa, chata apod.) v čase, kdy ji sám majitel nehodlá využívat, případným zájemcům o přechodný pobyt a přenáší na ně poměrnou část nákladů.

Historický kontext

Pokud jdeme do minulosti, tak třeba na vesnicích bylo dříve zcela běžné, že větší sedlák dal k dispozici svůj koňský potah či mlátičku dalším menším rolníkům, kteří jednak neměli dost peněz na jejich pořízení a jednak s ohledem na celkovou výši sklízecí v celé obci by to (při daném výkonu tehdejší zemědělské mechanizace) nebylo z hlediska využití ani účelné. Ostatně na stejném principu existovaly ve druhé polovině minulého století tzv. STS – strojní a traktorové stanice.²⁾

Důsledně vzato i původní peněžní družstva (kampeličky/raiffeisenky) byly založeny na sdílení finančních zdrojů sousedů v obci, kteří neměli jednotlivě najednou dost peněz v hotovosti na to, aby si „ze svého“ všichni najednou mohli postavit vlastní dům. Ale potřebný kapitál nutný k postavení jednoho domu byl k dispozici poté, co se sousedé (resp. jejich vklady) sdružili ke sdílení kapitálu. A tak – po vylosování pořadí, kdo bude stavět jako první, druhý až poslední člen družstva – se ti ostatní složili na toho prvního, druhého atd. šťastlivce. Ten začal se stavbou, a to *sdíleje peníze* od ostatních, na stavby jejichž domů nutně došlo později.

V základech této části sdílené ekonomiky byla především průhlednost a jednoduchost celé operace (dnes vy mně, zítra já vám), snadná domluva, důvěra mezi účastníky sdílení, kteří spolu obvykle sousedí a vzájemnými finančními vazbami směřují ke srozumitelnému cíli – v tomto případě si vzájemně vypomoci v obstarání bydlení. Z ekonomického hlediska nelze přehlédnout ani nízké transakční náklady.

¹⁾ Definice sdílené ekonomiky dosud ani zdaleka není ustálená. Zmíněné vymezení je inspirováno především studií zpracovanou na objednávku Úřadu vlády ČR: Veber, J., Hruška, L., Krajčík, L. a kol., *Sdílená ekonomika*. Praha: VŠPP, 2016, str. 8 a násl., případně diskuzemi ve Výboru pro digitální ekonomiku při Radě vlády pro konkurenceschopnost a hospodářský růst.

²⁾ Ve velkém se od 60. let praktikoval přesun sklízecí techniky (žacích kombajnů) z jižněji položených slovenských okresů, kde sklizeň obilovin začínala o pár týdnů dříve, na Moravu a do Čech, kde dozrávaly později.

Kdokoliv jen trochu zběhlý v dějinách ekonomie/ekonomiky musí promptně opáčit, že při této definici tu nějaká podoba sdílené ekonomiky přece byla odjakživa – a bude mít nesporně pravdu. Do značné míry to platí třeba o nabídce tzv. letních či zimních bytů určených k rekreaci u soukromníků, či příbuzných nebo u známých, kteří dali část svých ubytovacích kapacit k dispozici většinou pro lidi z větších měst (často malířů přecházejících načas z ateliéru do pleneru) apod. Nebo stačí si vzpomenout na Multiservis TESLA, rozšířený v této zemi počínaje 70. lety minulého století (s pronájmem elektrotechnických výrobků, zejména televizorů), byť přísně vzato tam se nejednalo o čisté sdílení, protože provozovna nabízené elektrotechnické výrobky sama využívala jen výjimečně. Obvykle je jen nakoupila a poté – za úplatu – všechny půjčovala,³⁾ nikoliv sdílela.

Příčiny současné exploze

Aniž bychom si činili nárok na výčet faktorů přesně v tom pořadí, jakou vahou právě ten či onen rozhodují o současném dynamismu sdílené ekonomiky, i tak se pokusíme o uvedení těch klíčových. Vezmeme to v tom pořadí, jak jsme výše členili definiční předpoklady pro fungování sdílené ekonomiky.

Není asi sporu o tom, že objem přebytečných *kapacit* určitého hmotného statku či nehmotné služby včetně počtu osob, nabízejících svůj volný čas, zjevně narůstá. Stačí pohled do statistik o vybavenosti domácností automobily, rekreačním bydlením či volnými ubytovacími kapacitami, případně o růst počtu lidí, kteří z nejrůznějších důvodů nemohou/nechtějí jít do standardního postavení zaměstnance, ale mohou část svého volného času dát k dispozici případným zájemcům.⁴⁾

Díky tomu *nabídková* strana sdílené ekonomiky dynamicky posiluje a její struktura se rychle větví horizontálně i vertikálně. Vedle již zmíněných služeb dopravy a ubytování vidíme rychlý růst služeb finančních (tzv. *crowdfunding*, či *P2P lending*), vzdělávacích či osobních, od místní úrovně (od zcela lokální nabídky na hlídání psů pro pejskaře třeba po dobu hospitalizace majitele) až po nadnárodní společnosti s globálním záběrem.

Podobně dynamicky se nutně vyvíjí i *poptávka* po nabídce služeb sdílené ekonomiky. Jestli se start zrychlení datuje zhruba do přelomu druhé a třetí třetiny minulé dekády, pak to nepochybně souvisí především s dopady změn, které do peněženek a do vědomí milionů lidí přinesla nedávná globální finanční krize. Ta obnažila řadu existenciálních otázek, na které velmi nekonvenčně a nebyvale masově odpověděli především příslušníci střední a mladší spotřebitelské generace:

- Je konzum věcí a služeb skutečně tou *nejracionálnější lidskou činností*, anebo je to jen rafinovaná, avšak fakticky slepá ulice (být pečlivě dlážděná propracovanou masivní reklamou producentů a obchodníků)?

³⁾ Autor stati se v této logice definice nekloní k názoru, že by všechny projevy a rysy sdílené ekonomiky byly svou podstatou alternativou k tradičně známým způsobům prodeje či leasingu (pronájmu) zboží a služeb, byť vnějškově to tak může často vypadat. Podobně se chová ekonomický model jiných půjčoven, třeba automobilů či zahradnické techniky. Aby to bylo „čistě“ sdílení podle výše uvedené definice, musela by příslušná půjčovna mít jednak přebytek kapacit, jednak s částí z nich sama pracovat a jen zbytek komukoliv pronajímat, sdílet ho s ostatními.

⁴⁾ Z hlediska odborů jde o natolik podstatný moment sdílené ekonomiky, že se k němu vrátíme později podrobněji.

- Je opravdu nezbytné *vlastnit* ty drahé ubytovací/dopravní a další kapacity, a to třeba s ohledem na nákladnost obsluhy hypotečního dluhu, splátek nového vozu či fatální ekologickou stopu nadměrného konzumu? Není jednodušší a finančně či ekologicky efektivnější stejně komfortní kapacity (ubytovací/dopravní aj.) jen *užívat*, a to buď trvale, nebo jen občas, přechodně, a to právě a pouze tehdy, kdy to člověk potřebuje? A o stejně velkou kapacitu nabídky existujícího statku/služby se podělit s více uživateli?
- Může být *zážitková ekonomika* rovnocennou alternativou či významným doplňkem dosud převládající klasické *konzumní ekonomiky*? Konkrétně: jestli v místě mého pobytu ve vzdálenější destinaci již příště nebudu chtít bydlet (jako dosud) v uniformním a neosobním vícehvězdičkovém hotelu (spolu se stovkami/tisíci dalších anonymních rekreatantů), ale fakticky v polosoukromí privátu, kde se mi nabízí možnost levně přechodně užívat byt s příslušenstvím i s nabídkou stravovat se s rodinou majitele a poznat aspoň zčásti jejich soukromí, co zvolím? *Není to docela netradiční a adrenalinový bonus zvláště pro mladou generaci, vychovávanou k užívání si života, a není to mnohem přehlednější, dostupnější, modernější, nezávislejší, otevřenější, rychlejší, svobodnější a často i levnější alternativa spotřeby?* Je náhoda, že Evropané ve věkové skupině 25 až 39 let využívají služeb sdílené ekonomiky třikrát častěji než lidé starší (ve skupině nad 55 let⁵⁾)?

Nejsou právě toto klíčové argumenty, proč je nezbytné se na sdílenou ekonomiku taženou takto masívní a dále rostoucí poptávkou dívat jako na *nový socioekonomický fenomén* počátku 21. století, na integrální součást toho, co poněkud eufemisticky nazýváme érou Společnost 4.0?

Avšak zcela rozhodujícím momentem současného vzestupu sdílené ekonomiky je inovace u čtvrtého předpokladu – v proměně *zprostředkovatele nabídky vlastníka a poptávky spotřebitele/ů*, tj. v *otevírání se tržního prostoru*, a to především díky plošnému nástupu prostředků informačních a komunikačních technologií právě v kombinaci⁶⁾ s předchozím faktorem zcela zásadních a plošných změn v objemu i ve struktuře poptávky.⁷⁾

Věcně jde o stav, kdy především rozmachem a snadnou dostupností zejména internetu ve spojení s informačními platformami, popř. i chytrými telefony se exponenciálně rozšiřuje četnost propojení explodujícího spektra *nabídky milionů vlastníků*, resp. *aktérů nabízejících sdílení* s o řády vyšší *poptávkou spotřebitelů*, resp. *aktérů poptávající sdílení*.

⁵⁾ Viz Julie Hrstková: Sdílení jako návrat ke kořenům. Hospodářské noviny. 11. dubna 2017, str. 8.

⁶⁾ Problematice kombinatoričnosti, která ve fázi čtvrté průmyslové revoluce tkví ve schopnosti vzájemného propojení/kombinace již existujících či právě vyvinutých postupů (nových objevů a vynálezů) do nového statku/služby, které vykazují známky vysoké inovativnosti (mají vysokou přidanou užitnou hodnotu), jsme se podrobně věnovali v části 5.1.3 předchozí studie Makroekonomická reflexe agendy Průmysl 4.0 z pozice odborů, uveřejněné v POHLEDECH 1/2016, str. 76 a násl. Zájemce o podrobnější studium odkazujeme například na publikaci dvojice E. Brynjolfsson, A. McAfee: Druhý věk strojů – Práce, pokrok a prosperita v éře špičkových technologií. Vydavatelství Jan Melvil Publishing. Příbram, ISBN 978-80-87270-71-4.

⁷⁾ V klasické filozofii se v takovém případě, kdy suma počtu dílčích kvantitativních změn roste v čase nade všechny meze, mluví o fázi přeměny kvantity v novou kvalitu.

Díky dosavadnímu rychlému pokroku v informačních a komunikačních technologiích (ICT) se množí nabídka nových internetových aplikací umožňujících sdílení. To, co bylo dříve běžné jen mezi okruhem vzájemně se osobně znajících osob, je rychle střídáno podstatně početnější množinou většinou se vzájemně neznajících subjektů, a to zcela běžně z jiného města, regionu, či dokonce světadílu. Trh *sdílené ekonomiky* se rychle díky nové podobě komunikace stává vpravdě *trhem globálním*, kde vzdálenost či vzájemný fyzický kontakt tržních partnerů hraji jen minimální či žádnou roli.

Je navíc již nyní zcela zřejmé, že jde o novou etapu věčného střetu *práce a kapitálu* – využitím ICT dostávají obě protichůdné strany zcela nové možnosti a dimenze, byť právě toto je okolnost, která je všemožně skrývána či aspoň zamlžována.⁸⁾

Není bez zajímavosti, jak je překonávána bariéra nedůvěry v solidnost partnera, případně mitigováno riziko často nižšího standardu bezpečnostních či hygienických atributů nabízeného produktu či služby sdílení. I to je řešitelné prostřednictvím ICT. Jsou to právě tyto platformy, které umožňují minimalizovat úroveň informační asymetrie do té míry, že obě strany sdílení disponují v daný okamžik pro svá transakční rozhodování relevantními informacemi. Lze se dokonce setkávat s uživatelským komfortem v podobě volně dostupné webové stránky určitých firem ve sdílené ekonomice, kde si mohou zákazníci *on-line* vyměňovat osobní zkušenosti a poznatky s dosavadní kvalitou svého sdílení – jak pozitivní, tak negativní.

A naopak: subjekt na straně nabídky (chtělo by se říci *zaměstnavatel*, ale není to tak jednoduché) právě touto formou informační platformy *on-line* často testuje reálnou výkonnost osob či obecně zprostředkovatelů sdílené ekonomiky (opět by se chtělo říci *zaměstnanců*), třeba hodnotit ochotu a komunikativnost řidiče ve sdíleném taxi apod.

Ale to už se dostáváme na obtížné pole hodnocení dosud známých přínosných a záporných stránek sdílené ekonomiky. Pokusíme hodnotit dosud známé přínosy a rizika a tam, kde to bude možné, nahlížet na věc z hlediska zájmů odborového hnutí. Avšak znovu avizujeme, že snad většina projevů sdílené ekonomiky je současně obdařena oběma stránkami – co je pro jednoho přínosem, je pro druhou stranou ztrátou; jen málokdy jde o variantu, kdy obě strany vyhrávají (*win-win*).

Klady a zápory sdílené ekonomiky a související postoje hlavních aktérů

Již první diskuze v široké veřejnosti (včetně sociálních partnerů, neziskového sektoru či decizní sféry) nad prvními projevy *sdílené ekonomiky* u nás asi nepřekvapivě ukázaly, že se ve společnosti rychle formují – jako tomu už tak bývá u většiny nových jevů a procesů – tři základní postoje (ovšem bez ostrých hranic a s častým lavírováním), a sice kladný (s převahou přívrženců), záporný (s odpůrci) a postoj z nějakých důvodů (zatím) rezervovaný. Nepřehlédněme, že moderní podoba sdílené ekonomiky se před námi odvíjí ani ne jedno desetiletí, takže na nějaké ultimativní a definitivní soudy a závěry je přece jen brzy.

⁸⁾ Naprosto výstižný je titulek uvádějící rozhovor s Kateřinou Smejkalovou o digitálních platformách v příloze SALON PRÁVO ve čtvrtek 17. srpna 2017 – Za sdílením je často jen byznys.

Klady a příznivci

Na jednom pólu stojí víceméně *jasní přívrženci*. Ti sdílenou ekonomiku vnímají pozitivně především díky spoustě jejich kladných stránek, a to zejména:

- *Jako novou vývojovou etapu podnikatelských příležitostí*. Dominuje – byť se to zpravidla veřejně nedeklaruje, spíše právě naopak všemožně tají a zakrývá – hlavně možnost inkasování zisku z přechodně platného monopolu či jako šance na úsporu v nákladech oproti transakcím při tradičních formách spotřeby.
- Nelze ovšem paušálně říci, že tyto postoje zaujímá snad celý podnikatelský sektor či (v případě úspory v nákladech) snad celý sektor domácností. Pokud jde o podnikatelský sektor, pak *vstřícnost projevuje především pro ta část tradičního segmentu, která má možnost se sdílení zúčastnit a umí se vyhnout tradiční (a drahé) regulaci*. A naopak neplatí pro tu část, pro kterou firmy působící ve sdílené ekonomice představují nekalou konkurenci.⁹⁾ To je zatím nejvíce viditelné na případě taxislužby či sdíleného ubytování, protože tam je průnik sdílené ekonomiky do již obsazeného trhu markantní, a proto je tam i štěpení podnikatelské obce nejvýraznější.
- *Samostatný problém je pak v této souvislosti nutno spatřovat v (ne)plnění dalších regulatorních podmínek, především placení daní a odvodů vůči finančnímu úřadu, sociální a zdravotní pojišťovně*.¹⁰⁾ Z tápající regulace zatím profitují obě strany – obvykle jak nabídková (podnikatelská), tak zcela jistě poptávková (klientská), která *velmi oceňuje možnost levnějšího konzumu sdílených služeb*.
- Pro nabídkovou stranu je častým motivem vstupu do sdílené ekonomiky snaha přechodně *nižší láci ovládnout tak vysoký podíl na trhu, aby po vytlačení konkurence mohli aktéři na nabídkové straně aspoň po nějakou dobu profitovat z monopolně stanovených cen*.¹¹⁾ Je to strategie, kterou si mohou dovolit jen skutečně silní aktéři. V médiích se v poslední době objevují dílčí dosud důvěrné informace třeba o strategii kalifornské firmy Uber, provozující v globálním měřítku taxislužbu. To, že je cena za kilometr aspoň v Praze zhruba poloviční než u klasické taxislužby, není dáno snad její extrémně vysokou marží, jak se obecně soudí, ale především dotací ze strany mateřské firmy u sdíleného taxi spolu s obcházením řady regulačních pravidel.
- Na druhé straně nebudeme daleko od pravdy tvrzením, že analogicky mocné podniky k růstu sdílené ekonomiky, jaké vidíme na straně nabídky, *vycházejí i od sektoru domácností (tedy z poptávkové strany)*. Je to – vedle láce – především díky velmi pohodlnému způsobu zadávání požadavků obvykle prostřednictvím osobního

⁹⁾ Věcně jde o to, že pokud jedna část tržních aktérů podniká po splnění řady regulativních podmínek, počínaje prokázáním příslušné kvalifikace, uzavření pojištění, dodržování hygienických standardů, či třeba znalostí místopisu, a u druhé to regulátor nevyžaduje, resp. není schopen tuto část podnikatelů přimět k plnění informačních a dalších povinností, pak je jasné, že se jedná o profitování jen na základě využití nerovných podmínek k podnikání a selhání státu jako regulátora.

¹⁰⁾ Této problematice byl věnován jeden z bodů jednání Rady hospodářské a sociální dohody 11. července 2017. Podklady jsou dostupné v archivu autora.

¹¹⁾ Zevrubný přehled účelových postupů klíčových hráčů proti pokusům regulovat jejich byznys je dobře popsán například v Kalifornské výzvě Jak (ne)regulovat disruptivní modely podnikání autora Stevena Hilla, 1. vydání Friedrich – Ebert – Stiftung e.V., zastoupení v ČR. Zář 2016. ISBN 978-80-87748-28-2. WWW.FESPRAG.CZ

počítače či smartphonu, a to zpravidla *on line*. Transakční náklady jsou poté dále minimalizovány i díky aplikacím internetového bankovníctví.

- Je totiž zřejmé, že vynecháním spousty tradičních distribučních mezičlánků se proces sdílení spotřeby nejen významně *zrychluje*, ale s ohledem na nulové marže „nulovým“ mezičlánkům také výrazně *zlevňuje*. Časové úspory – a *zákon ekonomie času* se právě zde prosazuje velmi vehementně – jsou jasným, trvalým a obecně přínosným dynamizátorem sdílené ekonomiky.
- Nelze přehlédnout ani opodstatněný *tlak environmentální lobby*, vycházející z velmi racionálního požadavku na totální přehodnocení dosud v historii lidské civilizace uplatňovaných především extenzivních forem hospodaření přechodem k formám převážně či zcela intenzivním,¹²⁾ k oběhové ekonomice apod. Přínos sdílené ekonomiky spočívá v možnosti využívání zhmotnělých limitovaných produkčních zdrojů (obecně hmoty, energie, kapitálu, resp. času) v těch časových intervalech, kdy jsou nabídnuty ke sdílení jiným (a není nutné je paralelně produkovat). Odrážená strana tohoto pozitivu pak nutně říká, že odklonem od vlastnění ke spoluvlastnění, resp. ke sdílení se nemění suma poptávky, ale k uspokojení stejné sumy potřeb již není třeba vyprodukovat tolik zboží či služeb. To znamená snížit spotřebu všech potřebných výrobních zdrojů včetně pracovní síly, resp. omezit využití její existující zásoby.¹³⁾
- Nepochybně za významnou kladnou stránku sdílené ekonomiky a za klíčový argument příznivců sdílené ekonomiky můžeme *považovat impulzy ke vzniku mnoha nových pracovních příležitostí ve svěbytném sektoru sdílených služeb*. Konkrétně vzato půjde o skupinu vysoce kvalifikovaných informatiků, kteří pracují na vývoji dalších informačních a komunikačních platform, jednak o nepoměrně početnější skupinu tvořenou nejrůznějšími providery (zprostředkovateli, operátory apod.), tedy lidmi v bezprostředním „provozu“ sdílené ekonomiky.
- Po letitých zkušenostech s nepřijemnostmi hlavně v případech, kdy člověk v pozici spotřebitele v klasické ekonomice bývá často diskriminován v důsledku objektivní informační asymetrie nebo jinak nerovného postavení (bývá slabší stranou sporu, viz poznatky z České obchodní inspekce, různých ombudsmanů, neschopnost domoci se pojistného plnění z pojistné smlouvy odkazem na složitě formulované výluky, reklamace apod.), u řady služeb sdílené ekonomiky je tomu principiálně jinak. *Nabídka bývá formulována záměrně tak, aby měl člověk pocit skutečně svobodné volby a suverénního rozhodování* (například se mu nabízí vložit vlastní kapitál do aplikace Zonky, kdy má dost času si rozmyslet míru rizika při půjčení vlastních peněz za podmínky nároku na vyšší úrok), tedy velmi snadno si podobnými formami sdílení přivydělávat v neobvykle liberálním prostředí apod.

¹²⁾ Do důsledku vzato by to mj. znamenalo opustit čistě ekonomistní fetiš RŮSTU PRO RŮST, protože trvale udržitelný rozvoj s tradičním pojetím primariátu ekonomického růstu v řadě případů kolabuje.

¹³⁾ V návaznosti na předchozí poznámku pod čarou nelze přehlédnout, že zatím jde o hodně akademické a spekulativní úvahy, protože prostor pro sdílenou ekonomiku – aspoň podle dnešních i hodně futurologických představ – nebude nekonečně velký. Jestliže – statisticky vzato – asi pětinu až čtvrtinu spotřeby domácností tvoří spotřeba potravin, je jasné, že třeba v tomto segmentu mnoho možností pro sdílení není.

- Přitažlivost může být konečně spatřována i v *možnosti osobní volby délky času, kdy člověk do sdílení a na jak dlouho vstoupí*. Obliba této formy přívídělnku – být placeni přes aplikace sdílené ekonomiky – v čase růste, v současnosti ji využívá zhruba desetina Britů. Řada lidí do sdílené ekonomiky vstupuje jistě z nutnosti, třeba že má nějakou překážku najít klasický zaměstnanecký poměr, ale mnozí i z obyčejné zvědavosti a snahy v reálu otestovat své schopnosti, jak by asi na poli byznysu obstáli.
- *Jinými slovy – přitažlivost sdílené ekonomiky má spoustu příčin, což jsou v souhrnu i důvody jejího rychle rostoucího rozšiřování a oblíby.*

Negativa a odpůrci

Na opačném pólu – tedy mezi *odpůrci sdílené ekonomiky*, alespoň v její dosavadní v podstatě neregulované poloze – stojí především ti, kteří v ní vidí vedle nesporných pozitiv, kterých jsme vyjmenovali řadu v předchozí pasáži, v zásadě jen novou, podstatně rafinovanější a výrazně skrytější podobu tradičního vykořisťování, kdy kapitál dostal díky skokům v digitální a informační revoluci zcela nové možnosti svého zhodnocení. Přirozeně a jako obvykle především na úkor mezd (či obecněji odměn za práci).

Která *negativa* provázející sdílenou ekonomiku můžeme považovat za rozhodující?

- Z makroekonomického hlediska tu většinou *nejde o vznik/vytváření nových trhů, ale v zásadě jen o přerozdělení pozic a váhy aktérů na stávajících trzích* (a od tržní výše se nutně odvíjí i možnost více či méně zhodnocovat vložený kapitál mnohdy prostřednictvím úspor z rozsahu). Pokud by to bylo uskutečňováno na bázi tradičně vymezené inovace¹⁴⁾ a férové soutěže, asi proti tomu nelze nic namítat, je to přece od nepaměti jeden z genetických atributů tržní ekonomiky. Jenže v tomto případě je tomu – jak již naznačeno výše, v zásadě jinak. Pod záminkou zcela „nové“ ekonomiky její klíčoví hráči jen vyrukovali s tezí, že pro jejich „novou“ ekonomiku nejsou použitelná „stará“ pravidla a že se stávajícími regulačními pravidly tudíž nehodlají řídit.
- *Platí to ve všech ohledech, jak co se týče zdanění (přece „sdílení“ není „produkováni“ a údajně není možné je zdaňovat stejně jako produkční činnosti), tak třeba co se týče chování k lidem z platform sdílení*. A nejen to: skutečnost, že se v řadě případů jedná o nadnárodní firmy, je běžné využívání (či spíše zneužívání) fundamentální odlišnosti anglosaského a kontinentálního práva ve snaze zakrýt či znepřístupnit podstatné hospodářské informace, cíleně využívat fakt existence spousty poboček v zemích s různými účetními standardy či s různou úrovní zdanění k daňové optimalizaci, či dokonce k brutálním daňovým únikům, k vedení právních sporů v pří-

¹⁴⁾ Podobnou „revoluci“ v přerozdělení klasického maloobchodního trhu v posledním čtvrtstoletí má většina z nás v živé paměti, kdy nástup velkoprodejen typu TESCO, Ahold, GLOBUS, LIDL, Makro, Penny Market, Delvita apod. zcela převrátil strukturu prodeje podle prodejní plochy. O výhodách pro spotřebitele není třeba dlouze hovořit, ať již jde o dříve nebývalý rozsah nabídky, důsledně samoobslužnou formu prodeje čerstvého zboží, znásobení prodejní doby apod. Na druhé straně nelze přehlédnout, že spolu s rozvojem individuálního automobilismu a růstem vybavenosti domácností chladírenskou technikou přesunem poptávky na velkoprodejny se do provozní krize dostala valná část tradičních prodejních kapacit, zejména těch maloobratových, protože nejsou schopny konkurovat ani čerstvostí a širší sortimentu nabízeného zboží, ani cenami a z marží je pak obtížné zaplatit personál prodejny či ztratné.

padě, že se decizní sféra pokouší o nastolení analogických pravidel, jaké platí pro tradiční firmy atd.

- Obzvláště širokou niku na úkor koho lze profitovat, našli podnikatelé ve sdílené ekonomice v tradičním partnerovi – v zaměstnávání fyzických osob. Moderní digitální doba jim právě zde přinesla dosud netušené možnosti. Pokud půjdeme na kořen vztahu *práce – kapitál*, tak zjistíme, že ti takzvaně *zcela nezávislí živnostníci* jsou na digitálních platformách, kde se sdílená ekonomika provozuje, ve skutečnosti *naprosto závislí*. Dopředu přece nevědí, zda se pro ně najde či nenajde zakázka ani za jakou cenu/odměnu ji získají – a zda ji vůbec získají. Navíc prostřednictvím platformy vstupují do konkurence jak o získání zakázky, tak o vyšší odměny s jinými nezávislými živnostníky prakticky v globálním měřítku.¹⁵⁾ *Pojem flexibilita práce tu byl zřejmě již dotažen „k dokonalosti“, takže to, co ve sdílené ekonomice vidíme, je jen extrémně silný projev prekarizace práce.* Ze strany Kateřiny Smejkalové použité označení *digitální nádeníci* je na první pohled sice poněkud drsné, ale s ohledem na realitu velmi přiléhavé¹⁶⁾ a naprosto výstižné.
- Navíc v této souvislosti nepřehlédneme již současné technické možnosti kontrolovat faktický výkon pro platformu pracujícího *zcela nezávislého živnostníka* propracovaným systémem hodnocení ze strany klientů (ne nepodobným krokoměrem zaměstnanců firmy AMAZON) pípajícím v případech, že překročil časový limit na vyhledání zakázky.

Na základě výše řečeného k negativům sdílené ekonomiky je možné (bez nároků na přesnost) rámcově identifikovat i její hlavní kritiky. Pokud jde o podnikatelský sektor, tak je to především ta jeho výseč, která je citelně ohrožena selháváním státní regulace, a tudíž není schopna fakticky nekalé konkurenci subjektů pohybujících se ve sdílené ekonomice reálně čelit. V našich podmínkách jde především o služby taxi a ubytování.

Pokud jde o taxislužbu, jen v Praze má vlajková loď sdílené ekonomiky v dopravních službách firma Uber již cca 12–20% tržní podíl s rostoucím trendem, celosvětově funguje v cca 600 velkoměstech¹⁷⁾ při obratu téměř 5 mld. USD a provozní ztrátě 2,770

¹⁵⁾ „Řekněme, že potřebujete navrhout logo. Navštívíte stránku, na které někdo z Německa inzeruje, že práci udělá za osm euro, někdo z České republiky za pět, a pak je tam inzerát od člověka z Indie nebo Pákistánu, který to udělá za dvě eura. Lidé z Evropy nebo Spojených států jsou de facto v přímé soutěži o pracovní místo s celým zbytkem světa. Na takové stránce nabízí své služby deset milionů lidí, kteří neplatí daň z příjmu a společnosti zase neplatí jejich sociální a zdravotní pojištění. Počet takových lidí narůstá a z čeho pak chcete financovat sociální stát? Je to velký problém, který ale jde regulovat. Potíž je, že technologie předběhla politiky vytvářející legislativu.“ Viz rozhovor Gaby Khazalové se Stevenem Hillem pod titulem Airbnb je obyčejný hotel, který jen nerad platí daně. <http://denikreferendum.cz/clanek/25196> ze 4. května 2017.

¹⁶⁾ Ve skvělé zkratce to vystihla Kateřina Smejkalová, když má zato, že „... situace (na trhu práce – J.Š.) opravdu začíná připomínat 19. století, kdy nádeníci každé ráno obcházeli statkáře, zda ten den nebudou potřebovat s něčím pomoci. Dnes neobcházejí vesnici, ale čekají s chytrým telefonem v ruce a s otevřenou aplikací“. Za sdílením je často jen byznys. Právo, 17. srpna 2017, příloha SALON, str. 5.

¹⁷⁾ Pramen: Úřad vlády ČR. Sdílená ekonomika a digitální platformy. Analytický materiál 06/2017. První pracovní verze předložená jednání Rady hospodářské a sociální dohody 11. července 2017. Str. 60 a násl. Dochází již k prvním fyzickým útokům tradičních taxikářů vůči kolegům jezdícím pro Uber.

mld. USD (2016). To je takové fiasko původního podnikatelského záměru, že to nedávno vedlo k odvolání šéfa a spoluzakladatele firmy Trvisa Kalanicka. Ten byl nucen v červnu 2017 odstoupit formálně kvůli nařčení z podvodu a údajnému pochybení při řešení znásilnění spáchaného řidičem Uberu v Indii, ale pohled na ekonomické výsledky naznačuje, že se akcionáři jen obtížně smířují s postupným znehodnocováním vloženého kapitálu.¹⁸⁾ Výhrady k postupu tohoto providera byly třeba v Brně natolik silné, že tamní soud jeho aktivity na území města Brna zakázal.

Co se týče sdíleného ubytování, nejpodrobnější data za ČR jsou zřejmě opět jen za Prahu. Počet lůžek se vždy k 1. prosinci počínaje rokem 2012 do roku 2016 vyvíjel následujícím tempem: 670, 1581, 3665, 8767, 16828. Lze říci, že se každý rok kapacity zhruba zdvojnásobily – tj. prodělávají standardní exponenciální vývoj. Údaje za rok 2017 ještě nemohou být k dispozici, z mezičasu ale víme, že k 2. květnu přibylo dalších skoro dva tisíce lůžek. Rozhodující podíl na krátkodobém ubytování – skoro polovinu kapacit – má firma Airbnb.¹⁹⁾

Postupně se sjednocují pozice postoje vůči sdílené ekonomice u příslušných státních orgánů. Nejvíce pochybnosti je možné zaznamenat ze strany Ministerstva financí a Ministerstva práce a sociálních věcí, které dobře tuší potenciál případných výpadků daní a odvodů za situace, že by stát byl i nadále v regulaci tak laxní a nejednotný jako dosud. Pozice MPO není dosud zdá se jednoznačná.

Pozoruhodný je vývoj ze strany sociálních partnerů. Je vcelku přirozené, že zástupci zaměstnavatelů – podnikatelů se spíše řadí do tábora příznivců, kdežto u odborářů je tomu v principu opačně. Nicméně střetů je zatím minimum a nejsou nijak vyostřené či fatální. Dokonce je třeba konstatovat, že významná shoda panuje v základním přístupu – na jedné straně podpořit prostor pro rozvoj sdílené ekonomiky všude tam, kde je to společensky racionální (viz podpora rozšiřování mobilních sítí čtvrté generace, ve vytváření nových podnikatelských příležitostí, potažmo nové zaměstnanosti apod.), na straně druhé vyvíjet tlak na odpovědné státní orgány, aby nepřipouštěly poškozování tržního

¹⁸⁾ Pramen: <https://zpravy.aktualne.cz/uber> z 28. 8. 2017.

¹⁹⁾ Stejný pramen, str. 48 a násl. Praktiky Airbnb dobře popisuje Gaby Khazalová v rozhovoru se Stevenem Hillem pod titulkem Airbnb je obyčejný hotel, který jen nerad platí daně, takto: „Představte si, že se chcete přestěhovat. Vyhlídnete si byt v pěkné obydlené čtvrti, složíte kauci. A najednou zjistíte, že vedlejší budova slouží jako Airbnb hotel, z něhož se po celý den trousí turisté. Někteří Airbnb pronajímatelé jsou zodpovědní, ale někteří v daném místě ani nežijí. V mnoha městech Airbnb domy vlastní mezinárodní investoři, kteří si najmou lokální firmu a úklidovou agenturu, aby za ně nemovitosti spravovaly. Takový dům poznáte na první pohled podle bezpečnostních schránek. Turista jen obdrží e-mailem bezpečnostní kód, otevře jím schránku a vezme si klíč.

Celý tento způsob pronajímání je podle mého zneužitím přelomového technologického vynálezu. Řekněme tedy, že známe pozitivní stránku Airbnb a tu odvrácenou. V pořádku je, když máte pokoj navíc nebo odjízdné na dovolenou, a někomu zkrátka jednou za čas pronajmete svůj byt. Problémem jsou profesionální pronajímatelé, kteří v bytech ani nežijí, nestarají se o ně, a celý rok se jim v bytech střídá jeden turista za druhým. Jde jim jen o čistý zisk nehledě na důsledky pro město. V jednom městě za druhým se ukazuje, že potřebujeme získat data. Jinak jsou zákony bezzubé.“ Viz <http://denikreferendum.cz/clanek/25196> ze 4. května 2017. Dodejme, že globálně Airbnb nabízí přes 3 miliony nemovitostí ve více než 190 zemích světa. Její hodnota se odhaduje na více než 25 miliard eur. Pramen: EurActiv, 14. 8. 2017.

prostředí tolerováním fakticky nekalé konkurence – aspoň tak vyzněla rozprava na tripartitním jednání 17. července 2017.

Shoda sociálních partnerů je v zásadě i v náhledu na současný stav a dlouhodobý vývoj regulatorního prostředí v České republice. Regulace je obecně málo efektivní, nepřehledná, drahá a zbyrokratizovaná. Jestli aktéři sdílené ekonomiky někde nalézají v regulaci skuliny a případné obcházení regulace by nemělo mít fatální důsledky (rozpočtové, pracovněprávní, hygienické apod.), pak je třeba zvážit revizi dosavadních ustanovení. A to zcela v duchu snahy o snížení administrativní zátěže podnikatelského prostředí.

Konečně rysy negativních postojů můžeme zaznamenat ve struktuře segmentu domácností. „Viníkem“ může být třeba počítačová negramotnost (zčásti u střední, ale častěji z objektivních důvodů hlavně u starší generace), obavy ze šmejdu (je to nové a lákavé teritorium pro jejich „byznys“), z dodržování standardů hygieny, bezpečnosti, možnosti uplatnit „na dálku“ svá spotřebitelská práva v kolizních situacích apod.

Výrazně negativní postoje budou objektivně příznačné pro ty skupiny domácností, které jsou z nejrůznějších důvodů handicapované na trhu práce a přechod ke sdílené ekonomice je pro ně východiskem z nouze. Jde o známé sociálně znevýhodněné skupiny lidí s nízkým či nepravidelným příjmem, ženy s malými dětmi, hledající možnost příjvdy (nabízející svůj volný čas ke hlídání dětí, domácích zvířat apod.), mužující, lidi v oblastech s vysokou nezaměstnaností, zdravotně handicapované atd. Opět není možné paušalizovat – řadě z nich se vstup do sdílené ekonomiky podařil, soudí, že dostávají odpovídající protihodnotu a ve sdílené ekonomice našli svou životní šanci. Na druhé straně mohou být i případy zcela opačné, kdy po určitých osobních zkušenostech člověku dojde, jak je systémem sdílené ekonomiky vykořisťován. A nelze vyloučit, že u jedné a téže osoby se tyto vlny nadšení a zklamání mohou v čase přelévat.

Neutrálové a vyčkávající

Konečně třetí skupina, vcelku s *neutrálním postojem* k dynamismu sdílené ekonomiky, je tvořena poměrně širokým spektrem „aktérů“. Těch se sdílená ekonomika buď zatím nijak zvlášť nedotýká, či si to zatím ani neuvědomují.

Týká se to jak subjektů na podnikatelské (*nabídkové*) straně, kteří buď ve sdílené ekonomice nevidí prostor pro rozvoj svého byznysu, nebo tu správnou niku zatím nedokázali najít, tak té části *spotřebitelského spektra* (*poptávkové straně*), pro které jsou i dosavadní standardy nabídky služeb sdílené ekonomiky ještě málo komfortní.

Spektrum příčin nezájmu může být v praxi docela široké, počínaje nepřístupností sítí ICT přes zažitý tradicionalismus v životním stylu a způsob konzumu²⁰⁾ až po neznalost dynamicky se vyvíjející nabídky služeb sdílené ekonomiky. Nepřehlédnutelné jsou i vý-

²⁰⁾ Když odhlédneme od jisté politické účelovosti, či zčásti tunelářského pozadí skandalizace nápadu s tzv. „S-kartou“ či kartou OPENCARD, tak nelze nevidět, že trendem moderní doby je plošný odchod od placení v hotovosti k placením elektronickými platebními prostředky (kartami). Na opačném konci pohybu peněz je jejich přesun od výplatce k zaměstnancům/domácnostem. Je pozoruhodné, jak se dlouhodobě vyvíjí třeba křivka počtu zaměstnanců, kteří si již nechodí k výplatnímu okénku dvakrát měsíčně jako před zhruba půlstoletím, odkdy bylo možné si nechat posílat zálohu a výplatu na Sporožiro, či penzistů stojících u vratěk a čekajících na poštovní doručovatelku, resp. u okénka na poště.

sledky nedávného průzkumu, podle kterého zhruba polovina lidí nemá zájem se o svůj majetek (málo využívaná chata, hausbot, automobil, volné byty ve vlastním domě či místnosti k využití ve vlastním bytě apod.) dělit s ostatními, protože, byť by to mohlo být pro rodinný rozpočet přínosem, raději preferují nenarušované soukromí.

Budoucnost sdílené ekonomiky

Sdílená ekonomika je již dnes realita, a to jsme pravděpodobně ještě pořád na začátku a její uplatnění vidíme zatím jen sporadicky. Teprve se tříbí názory, jak čelit pokusům jejích aktérů vysmeknout se z běžné regulace, protože z této zatímní konkurenční výhody čerpá pravděpodobně většinu svého profitu.

Na půdě Evropské unie v tomto směru postupuje jednotně především Německo a Francie, přidružují se i další země, kterým sdílená ekonomika, zejména v ubytovacích službách, výrazně komplikuje situaci třeba v nájemním bydlení. Pozadu nezůstává ani ČR, kde právě návrh usnesení, diskutovaný na již zmíněném jednání tripartity 17. 7. 2017, je velmi razantní a pokud se ho v daných termínech podaří naplnit, bude i v evropském měřítku průlomový.²¹⁾

²¹⁾ Mimo jiné se v usnesení vlády navrhuje uložit:

1. Členům vlády a vedoucím ostatních ústředních orgánů státní správy
 - a) identifikovat a vytvořit přehled relevantních legislativních či interních předpisů a jejich ustanovení, které je nezbytné upravit za účelem regulačního ukotvení služeb tzv. sdílené ekonomiky, a to dle gesce orgánů, jichž se problematika sdílené ekonomiky věcně dotýká;
 - b) identifikovat a vytvořit přehled relevantních legislativních či interních předpisů a jejich ustanovení dle gesce dotčených orgánů za účelem úpravy požadavků kladených na stávající poskytovatele služeb, které jsou vzhledem k technickým možnostem zbytečné, k dosažení vyrovnaného konkurenčního prostředí všech subjektů na trhu;
 - c) předložit vládě ČR ve spolupráci s koordinátorem digitální agendy ČR informaci o naplnění bodů II/1 a) a b) do 30. listopadu 2017.
2. Ministryni pro místní rozvoj ve spolupráci s ministrem vnitra a ministrem financí do 30. listopadu 2017 analyzovat možnosti vymahatelnosti místních poplatků i pro subjekty tzv. sdílené ekonomiky a výsledek těchto prací postoupit koordinátorovi digitální agendy ČR.
3. Ministryni pro místní rozvoj ve spolupráci s ostatními členy vlády shrnout do 30. listopadu 2017 veškeré povinnosti kladené na poskytovatele služeb v oblasti krátkodobého ubytování včetně hygienických, bezpečnostních a dalších požadavků. Přehled všech povinností postoupit koordinátorovi digitální agendy ČR.
4. Ministři dopravy ve spolupráci s ostatními členy vlády shrnout do 30. listopadu 2017 veškeré povinnosti kladené na poskytovatele služeb v oblasti sdílené dopravy, konkrétně v rámci taxi-slужby. Přehled všech kladených povinností postoupit koordinátorovi, aby ho mohl využít jako podklad pro další diskuzi v rámci pracovních skupin a pro přípravu dalších kroků vlády ČR.
5. Ministru průmyslu a obchodu ve spolupráci s ostatními členy vlády
 - a) do 30. listopadu 2017 zpracovat právní stanovisko k možnostem úprav národní legislativy s ohledem na možnost uvalit konkrétní povinnosti na služby tzv. sdílené ekonomiky zejména s ohledem na jejich status jako služeb informační společnosti, a to včetně povinnosti zprostředkovatele sdílet data o uživateli a poskytovatelích s kontrolními a jinými orgány státní správy a samosprávy, přičemž sledovat a vyhodnotit rozhodnutí SDEU zejména v případech C-320/16 a C-434/15 (Uber vs. France a další), výsledek těchto prací postoupit koordinátorovi digitální agendy ČR;

Úvahy do budoucna jsou založeny na faktu, že je známo, jak významnou roli hraje výše ceny pro konečného spotřebitele při vcelku srovnatelné užitné hodnotě nabízeného zboží/služby. Tento faktor spolu s dalšími psychologicko-sociálními faktory způsobí, že lze předpokládat, že *tábor příznivců sdílené ekonomiky jakožto jejího trvalého motoru dál poroste*. Minimálně takovým tempem, jakým poroste přístup domácností k moderním telekomunikačním sítím, spíše ještě rychleji.

Je tu i faktor možnosti si malým podvůdkem vylepšovat životní úroveň za situace, kdy je známo, jak vysokého daňového a odvodového bonusu docílí ve srovnání s firmami a zaměstnanci sektor OSVČ, a pokud je známo, že podnikání ve sdílené ekonomice je dosud mnohem méně a komplikovaněji regulováno, či dokonce neregulováno. *Pak něčeho s limitovaným právním vědomím může lákat právě tento fakt využít ve svůj prospěch obcházením povinnosti příznání regulérních příjmů.*²²⁾

Hlavním korektorem budoucího dynamismu se zřejmě stane dosud jen rozpačitě se vyvíjející regulační rámec – pokud se ho v rozumnější podobě podaří v českém a spíše v globálním měřítku vůbec nastavit. Dosavadní sofistikovaný odpor podnikatelů ve sdílené ekonomice příliš optimismu nenabízí. Právě v tomto případě je ale nutné vyzdvihnout hlavní negativa sdílení.

Z hlediska odborů v jejich pozici zastupování legitimních zájmů zaměstnanců (at' organizovaných členů, či nečlenů odborů) se spolu s nástupem sdílené ekonomiky evidentně otevírá zcela nová problematika a vynořují se nová tradiční zadání, na která bude nezbytné reagovat i novými přístupy. Jestli je navenek nástup sdílené ekonomiky dosud provázen ultraliberální agitací v tom smyslu, že je to dosavadní vrchol „svobody podnikání“, tj. krystalické *laissez fair*, pak vidíme, že na toto pozlátko velmi vstřícně reagují příslušníci především mladší a vzdělanější generace, často vzdělávání v duchu neoliberalismu.

Nelze pominout, že pro řadu z nich přece musí být noční můrou představa, že by měli svůj budoucí produktivní život spatřovat v tradičním zapojení do pracovního procesu v napůl kasárenském prostředí pásových výroby ve fabrikách, tak typickém pro druhou polovinu minulého století i s píchačkami u vrátnice.²³⁾ což byl obvykle celoživotní úděl

b) průběžně sledovat, aby přístup na trh či další požadavky vyplývající z případných legislativních změn dopadajících na poskytovatele služeb byly v souladu se základními svobodami podle Smlouvy a směrnicí o službách, tzn. nediskriminační, nezbytné pro dosažení jasně vymezeného cíle obecného zájmu a přiměřené dosažení tohoto zájmu;

c) průběžně dále sledovat také, aby případné přijaté předpisy byly notifikovány Evropské komisi v souladu s procedurou uvedenou ve směrnici o službách včetně sledování probíhající debaty o sdílené ekonomice v rámci unijních institucí;

d) výsledek těchto prací pravidelně k 31. lednu reportovat koordinátorovi digitální agentury ČR.

6. Členům vlády ve spolupráci s koordinátorem digitální agentury ČR do 31. ledna 2018 předložit plán úkolů navazujících na výsledek plnění úkolů z bodů II/1 až II/5 tohoto usnesení.

²²⁾ Zajímavé výsledky lze očekávat poté, co se stát ujme naplno povinnosti kontrolovat průsak prvků sdílené ekonomiky (a mlžení o příjmech) do nabídky přechodného ubytování. A to nejen občanů, kteří mají velké byty s nevyužívanými místnostmi, ale i firem, které se profesionálně věnují poskytování služeb cestovního ruchu a rozhodnou se – u vidiny vyšších zisků – vyčlenit pro sdílené ubytování část svých ubytovacích kapacit.

²³⁾ Dodejme že v případě této země i s víceméně povinným členstvím v ROH...

spousty rodičů a prarodičů dnešní mladší a střední generace. Proto představa, že dnešní mladá generace, vychovávaná navíc k silnému individualismu (začasté opovrhující kolektivismem a solidaritou, tak typickými rysy minulosti), by se – i jako živnostníci – třeba měla sdružovat na obranu svých zájmů v odborech, je v současnosti značně iluzorní a zjevně předčasná.

Nicméně zkušenost, že až *vlastní praxe bytí dokáže zformovat vědomí a postoje*, se nepochybně dříve či později projeví. A je otázka, jak odbory tomuto trendu půjdou naproti, či dokonce nakolik se stanou jeho katalyzátorem a urychlovačem. A zda se sdílená ekonomika stane pro odbory spíše šancí, či rizikem.

Lithium jako nový Klondike?

Jaroslav Unger

Česká média již několik měsíců zaplavují veřejnost úvahami o tom, jak moc v příštích letech, ne-li v desetiletích všichni zbohatneme. V Krušnohoří a snad i v jiných místech naší republiky jsou velká ložiska lithia. Kovu, který je v současnosti zcela zásadním produktem pro elektrické baterie, stejně jako pro některé další elektronické komponenty.

Ceny lithia na světových trzích rostou a úměrně tomu roste cena zásob lithia v českých horách.

Některé z těchto zpráv naznačovaly, že naše zásoby tohoto důležitého kovu jsou natolik velké (viz např. titulek – Obří zásoby lithia na Cínovci fascinují burzu... a řada dalších neméně senzačních), že před našimi branami budou stát investoři v zástupech a budou se předhánět v nabídkách, jen aby měli možnost tento kov u nás těžít.

Někdy to dokonce vypadalo, že v lithiu budeme čímsi jako Kuvajtem s jeho zásobami ropy či druhým Katarem, který na svém malém území má třetí největší prokázané zásoby zemního plynu na světě. Prostě zbohatneme – a to hodně.

Snad i proto se problém lithia a hlavně očekávaného efektu pro celou ekonomiku stal předmětem projednávání v tripartitě. Dokument připravený Ministerstvem průmyslu a obchodu stejně jako následná diskuse v pracovním týmu tripartity ukazuje poněkud jiný obrázek než oslavné články některých žurnalistů.

Myslím, že se k tomu již před nedávnem vyslovil známý geolog Václav Cílek, který uvedl, že ložiska jsou obrovská – možná až 3 % světových zásob, ale jde o lithné slídy, které zatím nikde ve světě nejsou zpracovávány. To také potvrdily diskuse na vzpomínutém pracovním týmu. Zatím není nikde odzkoušená a dovedená do reálné praxe technologie zpracování těchto lithných slíd.

Pravděpodobně se řešení najde, je však otázka, nakolik to bude náročné na další zdroje. Vzpomínáme si přece na nedávné diskuse o možnostech těžby zlata ve středních Čechách louhováním s pomocí kyanidů. Prý taková technologie někde k Austrálii – málo obydlené – dobře funguje. Tak proč by nemohla fungovat i v Čechách, jak se nás přece zkoušeli přesvědčit zájemci o těžbu.

Odhady rozložení zdrojů lithia ukazují, že v ČR je kolem jednoho procenta světových zdrojů. Kovnatost našich ložisek je velmi nízká – pohybuje se kolem 1 %, což s ohledem na možnost jejich zpracování může efektivnost těžby a zpracování českých zdrojů lithia stavět do zcela jiného světla, než jsou novinové články v poslední době.

Především bychom si měli být vědomi toho, že světové zdroje lithia jsou jinde. Dnes se nejvíce těží v Chile, v Austrálii, Číně a Argentíně. Tyto země mají také mnohem větší zásoby než ČR. Proč by tedy měla být těžba lithia v ČR něčím mimořádným?

I v Evropě jsou země s většími zdroji. V Portugalsku se lithium těží a zásoby v Srbsku jsou podstatně větší s kovatostí údajně vyšší než 5%.

Zatím se naše spekulace o lithiu opírají o strmý růst cen – uhličitan lithný stojí 22–23 tis. USD/t. Ovšem jde o cenu, za kterou se obchoduje jen malé množství kovu – obvykle se taková cena dohaduje dvoustranně, může se tedy podstatně odlišovat.

Samozřejmě že odhady budoucích cen počítají s jejich růstem. Jinak to asi ani nemůže být – prognózy většinou počítají s tím, že cena a také poptávka po prognózovaném předmětu porostou. Co se však stane, až vysoká cena přitáhne další těžáře a zpracovatele? I dále cena poroste?

Prostě úvahy o tom, že cena poroste donekonečna, jsou sotva rozumné. Kromě toho tyto úvahy nepočítají s mechanismem trhu. Čím vyšší bude cena, tím více bude atraktivní těžba i těch horších ložisek a tím více finálního produktu bude na trhu k dispozici. Vyplatí se totiž i těžba, která až do té doby byla málo efektivní. Mohli bychom se přece poučit z toho, jak vysoká cena ropy otevřela k těžbě i další ložiska, která dosud nebyla využívána. A výsledek byl pak jasný – pokles ceny zhruba na polovinu.

Zajímavý je v případě českých diskusí o lithiu jeden fakt. Většina pojednání či novinových článků se opírá o dva prameny. Jedním jsou práce Geomet a druhým je společnost Cínovecká deponie, která vlastní odkaliště, kde je zhruba 2300 tun lithia, a tam již má jako jediná povolení těžit. Na těžbu se připravuje. Současně však majitel firmy upozorňuje, že vlastně ani nemusí těžit a že by se nebránil tomu ložisko s povolením těžby prodat. Neoficiální zprávy hovoří o tom, že odkaliště bylo před lety odkoupeno za cenu nižší než 1 milion Kč. Prodat ho dnes za cenu zásob lithia, tj. za zhruba 2 mld. Kč – by byl majstrštyk.

A nelze se ubránit pocitu, že o to tu jde především. Najít někoho, komu by se naleziště dalo prodat, když není jasné, jak by se lithium z tohoto odpadu získávalo.

Stejně tak tomu patrně může být i s dalšími potenciálními lokalitami pro případnou těžbu lithia. Obávám se, že ve většině případů jde jen o průzkum a prokázání zásob lithia a pak hledání investora, který se postará o těžbu.

Publicita, která se kolem lithia v českých médiích rozvinula, je příliš často vedena podprahově tak, že se naznačuje, že by to měl být právě stát, resp. nějaká státní firma, kdo se bude zpracováním těchto surovin zabývat. Přitom se opět naznačuje, že by to přece bylo výhodné, že by peníze z tohoto nerostného bohatství zůstaly doma.

Na první pohled je to velmi rozumná argumentace, ale možná by trochu opatrnosti neškodilo. Celý tento návrh je založen na tom, že soukromý investor provede průzkum, ohodnotí se zásoby a pak se bude uvažovat o možné těžbě a hlavně zpracování. To však nemusí být tak jednoduché.

Je-li pravda, že pro lithné slídy spolehlivá technologie zatím není k dispozici, tak proč by potom soukromý investor riskoval a experimentoval s aplikací technologie, která možná není efektivní, nebo ji dokonce vyvíjel? Nebude pro něho lepší, když ložiska prodá státu – a pak se státe starej, co s tím uděláš...

Je jistě správné, aby stát byl ten, kdo by při případné budoucí těžbě z ní měl co největší užitek. Ale nelze se asi smířovat s tím, co už bylo více méně naznačeno. Ti, co investují do průzkumu, deklarují svoji připravenost spolupracovat se státem při dalším zpracování lithia. Bezpochyby tato představa však spočívá v úvaze prodat státu ona ložiska za současnou cenu kovu a necht' se stát stará, jak z těchto ložisek kov získá.

O tom, že na straně státu se taková alternativa už posuzuje, svědčí i další úvahy. Ob-

jevují se návrhy, že by bylo vhodné uvažovat o nových závodech na výrobu autobaterií apod.

Některé úvahy jdou ještě dále a popouštějí uzdu fantazii téměř zcela. Překonejme éru montoven a začněme rovnou uvažovat o tom, že na bázi českého lithia zde vybudujeme rovnou výrobu elektromobilů. Proč ne, proč nemít smělé cíle, že?

Jen se asi – opět podprahově – předpokládá, že taková výroba bude vyžadovat investiční pobídky – tedy již nyní si rezervujeme pár miliard ve státním rozpočtu atd. Tak nějak je to i zformulováno – stát deklaruje ochotu napomoci vytvoření výrobního řetězce od lithia až po finální produkt.

Myslím, že euforie, kterou někteří rozpoutávají kolem lithia, není zcela opodstatněná. Možná je za ní jen kalkul těch, kteří až dosud investovali či chtějí investovat do průzkumu, chtějí najít někoho, kdo to od nich koupí a zaplatí jim dosavadní náklady a nemalý zisk. Nemyslím, že by bylo moudré, aby to byl stát, kdo to nakonec bude všechno platit.

Nemám nic proti zpracování lithia v ČR, ale domnívám se, že především bychom měli o jeho rozvoji přemýšlet s chladnou hlavou. V klidu počítat, co je či není reálné. V prvé řadě pak opustit představu o tom, že jsme objevili „zlatou žílu“ a distancovat se od pokusů rozpoutávat „lithiovou horečku“, jak se o to – obávám se – někdo snaží.

Nezačínáme s investičními pobídkami a dalšími aktivitami státu v této oblasti z čistého stolu. Ne vždy se to se zahraničními investory povedlo. Nejednou to byl stát, kdo ostrouhal. Jak to udělat, aby to tentokrát bylo lepší?

POHLEDY - edice Studie - analýzy - prognózy
Vydává nakladatelství SONDY, s.r.o. Editor: Mgr. Jana Kašparová

Českomoravská konfederace odborových svazů
Očekávaný ekonomický vývoj v roce 2018

Zlom DTP SONDY, tisk TMV Praha

sondy - 2017

nám. Winstona Churchilla 2, 130 00 Praha 3,
tel. 234 462 328, e-mail: sondy@cmkos.cz, www.esondy.cz

Nevíte, proč být v odborech?

PROTOŽE
#KonecLevnePrace
MÁ SMYSL

sondy

SONDY, s.r.o.,
nám. W. Churchilla 2,
130 00 Praha 3-Žižkov,
tel.: 234 462 328,
e-mail: sondy@cmkos.cz